

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

&

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ

ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: ΚΟΤΤΑΡΙΔΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Πειραιάς, Οκτώβριος 2015

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAMM IN
ECONOMIC AND BUSINESS STRATEGY

FOREING DIRECT INVESTMENT
&
ECONOMIC GROWTH

BY

DIMITROPOULOU ADAMANTIA

Supervising Professor: KOTTARIDI KONSTANTINA

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economic and Business Strategy

Piraeus, Greece, October 2015

Στους γονείς μου

&

στο Σωτήρη

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους όσους συντέλεσαν με τον τρόπο τους στην εκπόνηση της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας και όσους με στήριξαν τόσο πολύ ώστε να καταφέρω να την ολοκληρώσω επιτυχώς.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Κων/να Κοτταρίδη.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα δύο ακόμα μέλη της τριμελούς επιτροπής αξιολόγησης κ. Παντελή Παντελίδη καθώς και την κ. Τίνα Χατζηδήμα.

Ακόμα, δε θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω δύο πολύ σημαντικούς για εμένα ανθρώπους, το Σωτήρη Μούκα και την Ιωάννα Δικαίου, οι οποίοι ήταν δίπλα μου και με την αμέριστη υποστήριξη τους καθώς και με την έμπρακτη βοήθειά τους με βοήθησαν στην ολοκλήρωση της συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας.

Ευχαριστώ θερμά επίσης τον κ. Απόστολο Χριστόπουλο, καθηγητή μου στο Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ο οποίος υπήρξε καθοδηγητής μου και μου παρείχε πάντα τη βοήθειά του.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους γονείς μου για την αμέριστη υλική και συναισθηματική υποστήριξή τους. Χωρίς αυτούς δεν θα μπορούσα να έχω επιτύχει καμία από τις έως τώρα προσωπικές μου επιτυχίες γι' αυτό τους ευγνωμονώ βαθύτατα.

ΆΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

&

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ

Σημαντικοί Όροι: Άμεση Ξένη Επένδυση, Οικονομική Μεγέθυνση, Παγκοσμιοποίηση,
Πολυεθνικές επιχειρήσεις

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να κατανοήσουμε αρχικά τους όρους Άμεση Ξένη Επένδυση και Οικονομική Μεγέθυνση. Τόσο σε θεωρητικό όσο και σε επίπεδο έρευνας θα ασχοληθούμε με το ρόλο που διαδραματίζουν τόσο οι ΑΞΕ όσο και η Οικονομική Μεγέθυνση στην Ελλάδα. Η παρούσα εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο θα αναλυθούν όροι όπως παγκοσμιοποίηση και πολυεθνικές εταιρίες με σκοπό να εισαχθούμε ευκολότερα στον όρο Άμεση Ξένη Επένδυση. Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα ασχοληθούμε με την έννοια των ΑΞΕ όπως ο ορισμός αυτών, οι μορφές ΑΞΕ κλπ. Στο τρίτο κεφάλαιο, διερευνάται το φαινόμενο των ΑΞΕ στην ελληνική οικονομία. Ακόμα, στο τέταρτο κεφάλαιο πρόκειται να ασχοληθούμε με την Οικονομική Μεγέθυνση τόσο σε θεωρητικό πλαίσιο, δηλαδή θα αναφέρουμε τις βασικότερες θεωρίες που έχουν προκύψει για την οικονομική μεγέθυνση. Παράλληλα θα σχολιαστούν και οι επιδόσεις του ρυθμού μεγέθυνσης στην Ελλάδα. Κλείνοντας, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο, θα προβούμε σε συσχέτιση των δύο αυτών μεταβλητών, δηλαδή των ΑΞΕ και της Οικονομικής Μεγέθυνσης μέσω εμπειρικής ανάλυσης με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου IBM/Spss/Statistics/20.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT

&

ECONOMIC GROWTH

Keywords: Foreign Direct Investment, Economic Growth, Globalization, Multinational Enterprises

Abstract

The purpose of this thesis is the comprehension of the terms Foreign Direct Investment and Economic Growth. As a result we investigate the relationship between FDI and Economic Growth in Greece, in both theoretical and practical scope. This thesis consists of five chapters. In the first chapter there is an analysis of the terms Globalization and Multinational Enterprise, in order to have an easier understanding of the term FDI. The last term is being analyzed in the second chapter, in which there is a presentation of the terminology, the formats and the methods of FDI. In the third chapter there is a presentation of FDI in Greece. Furthermore, in the fourth chapter there is a theoretical approach of Economic Growth, in which we can read about the basic theories regarding this matter. In the meantime, there is an analysis of Greece's performance in terms of Economic Growth. Finally, in the last chapter there is a correlation between FDI and Economic Growth via IBM's statistical package "IBM/Spss/Statistics/20".

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	σελ 5
ABSTRACT	σελ 6
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	σελ 7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	σελ 9
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	σελ 10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ 11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	σελ 12
1.1 ΠΕΡΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ	σελ 12
1.2 ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	σελ 13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	σελ 15
2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ 15
2.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	σελ 16
2.2.1. ΤΟ ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ	σελ 16
2.2.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ	σελ 17
2.2.3 Η ΘΕΩΡΙΑ ΕΝΔΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ Ή ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	σελ 18
2.2.4 Η ΝΕΟ- ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	σελ 18
2.2.5 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	σελ 19
2.2.6. Η ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	σελ 20
2.2.7. Η ΕΚΛΕΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ	σελ 21
2.2.8. Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ- ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΙΔΡ	σελ 22
2.2.9. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ	σελ 23
2.3. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	σελ 23
2.4. ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	σελ 25
2.5. ΜΟΡΦΕΣ ΑΞΕ	σελ 26
2.6. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	σελ 29
2.7. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	σελ 34
2.7.1. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ	σελ 34
2.7.2. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	σελ 36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΛΑΔΑ & ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	σελ 39
3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ 39
3.2. ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	σελ 40
3.3. ΟΙ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ	σελ 42
3.4. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΙΣΡΟΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ	σελ 55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ	σελ 60
4.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ	σελ 60
4.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΘΕΩΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ	σελ 61
4.3. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ	σελ 62
4.4. ΤΟ ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ- ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΩΝ SOLOW- SWAN	σελ 63

4.5. ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΝΔΟΓΕΝΟΥΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ.....	σελ 65
4.6. ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	σελ 67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ.....	σελ 72
5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ 72
5.2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	σελ 73
5.3. Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ.....	σελ 74
5.4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	σελ 75
5.4.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΛΟΙΠΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ.....	σελ 76
5.4.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ.....	σελ 83
5.4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΠΛΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	σελ 88
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	σελ 94
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	σελ 97
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σελ 99

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1	σελ:27
Πίνακας 2.2	σελ:28
Πίνακας 3.1	σελ:45
Πίνακας 3.2	σελ:46
Πίνακας 3.3	σελ:48
Πίνακας 3.4	σελ:51
Πίνακας 5.1	σελ:78
Πίνακας 5.2	σελ:81
Πίνακας 5.3	σελ:85
Πίνακας 5.4	σελ:87
Πίνακας 5.5	σελ:90
Πίνακας 5.6	σελ:92

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 2.1	σελ:32
Διάγραμμα 2.2	σελ:33
Διάγραμμα 3.1	σελ:47
Διάγραμμα 3.2	σελ:49
Διάγραμμα 3.3	σελ:50
Διάγραμμα 3.4	σελ:52
Διάγραμμα 3.5	σελ:53
Διάγραμμα 3.6	σελ:54
Διάγραμμα 3.7	σελ:54
Διάγραμμα 3.8	σελ:56
Διάγραμμα 3.9	σελ:57
Διάγραμμα 4.1	σελ:68
Διάγραμμα 4.2	σελ:69
Διάγραμμα 4.3	σελ:70
Διάγραμμα 4.4	σελ:70

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας ολοένα και περισσότερο συναντάμε όρους όπως: Οικονομική Μεγέθυνση, Παγκοσμιοποίηση, Επενδύσεις κλπ. καθώς όλες οι χώρες αναζητούν τρόπους με τους οποίους θα επιτύχουν την ανάπτυξη των οικονομιών τους. Η Οικονομική Ανάπτυξη, είναι όντως το ζητούμενο καθώς μέσω αυτής τα κράτη γίνονται ισχυρότερα και οι άνθρωποι πλουσιότεροι απολαμβάνοντας ένα καλύτερο επίπεδο ζωής. Έτσι λοιπόν, καταλαβαίνουμε ότι η οικονομική ανάπτυξη αφορά τόσο τους οικονομικούς δρώντες όσο και τις οικονομίες στο σύνολό τους. Οι οικονομίες όμως είναι αλληλένδετες μεταξύ τους, άλλες περισσότερο και άλλες λιγότερο κάτι που οφείλεται στο φαινόμενο που ονομάζεται Παγκοσμιοποίηση. Πράγματι, η παγκοσμιοποίηση θέτει ολοένα και περισσότερες προκλήσεις στη διαδικασία αναζήτησης των τρόπων μέσω των οποίων μπορεί να πραγματοποιηθεί οικονομική ανάπτυξη. Πολύ σημαντικό ρόλο σε αυτό το φαινόμενο διαδραματίζουν οι Πολυεθνικές Εταιρίες, οι οποίες μέσω της λειτουργίας τους και ιδιαίτερα μέσω της διενέργειας των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων επηρεάζουν την ανάπτυξη μιας οικονομίας. Εξάλλου οι περισσότερες χώρες αναζητούν τρόπους προσέλκυσης τέτοιων επενδύσεων, καθώς αυτές θεωρούνται ένας από τους πλέον σημαντικότερους παράγοντες οικονομικής μεγέθυνσης. Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι άμεσες ξένες επενδύσεις συνδέονται με την οικονομική μεγέθυνση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

1.1 ΠΕΡΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Ο όρος παγκοσμιοποίηση¹ χρησιμοποιείται σε πολλές περιπτώσεις για να περιγράψει μια κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας, αλλά και μια διαδικασία εντεινόμενης αλληλεξάρτησης των εθνικών οικονομιών μέσω της διεθνοποίησης της παραγωγής, των εμπορικών και χρηματοπιστωτικών ροών καθώς και του αυξημένου ρόλου των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Συναντούμε πολλές έννοιες του όρου «Παγκοσμιοποίηση». Η μια ερμηνεία βασίζεται στην άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση προσδιορίζει έναν κόσμο χωρίς σύνορα όπου τα εθνικά κράτη και οι εθνικές οικονομίες είναι αναχρονιστικοί θεσμοί και οριοθετήσεις, διότι τα εθνικά συστήματα διακυβέρνησης, ρύθμισης και ελέγχου είναι αναποτελεσματικά. Οι εθνικές δομές, θεσμοί και δράσεις υπόκεινται στην επίδραση ενός πολύπλοκου πλέγματος παγκόσμιων σχέσεων επί του οποίου δεν είναι σε θέση να αλληλεπιδράσουν, συνεπώς το εθνικό κράτος θεωρείται άχρηστο και πρέπει να καταργηθεί.

Από την άλλη πλευρά, ο άλλος πόλος ερμηνειών βασίζεται στην άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση είναι μια εξελικτική διαδικασία που αφορά την ανάπτυξη του οικονομικού συστήματος, το οποίο επηρεάζεται από τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις. Σε αυτή την περίπτωση, η αλληλεξάρτηση των εθνικών οικονομιών αυξάνεται οδηγώντας στη συνολοκλήρωση και στην ομοιογένεια τα εθνικά οικονομικά συστήματα.

Η παγκοσμιοποίηση λοιπόν αναφέρεται στο φαινόμενο του ανοίγματος των αγορών, στην κυκλοφορία κεφαλαίων, ατόμων και ιδεών, στη μεταφορά γνώσεων και τεχνολογίας, καθώς και στη διάδοση πληροφοριών.

¹ Κυρκλής Δ (2010), Μελλάς Κ. & Πολλάλης Ι.(2005)

1.2 ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι πολυεθνικές επιχειρηματικές² δραστηριότητες αποτελούν σήμερα ένα από τα κυριότερα τμήματα της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας, σηματοδοτώντας έτσι την εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια η δραστηριότητα των πολυεθνικών επιχειρήσεων διευρύνεται συνεχώς. Η πολυεθνική επιχείρηση αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της σύγχρονης οικονομικής δραστηριότητας και αυτό, αν σκεφτεί κανείς ότι προϊόντα ή υπηρεσίες τα οποία καταναλώνονται στην Ευρώπη έχουν αμερικανική προέλευση. Κάτι τέτοιο είναι εφικτό χάριν στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στις οποίες προβαίνει η Αμερική σε ευρωπαϊκές χώρες!

Σύμφωνα με τον Dunning (1993) πολυεθνική επιχείρηση είναι «μια εταιρία η οποία πραγματοποιεί μια ΑΞΕ και κατέχει ή ελέγχει δραστηριότητες σε περισσότερες από μια χώρες».

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, φορείς των άμεσων ξένων επενδύσεων και της διεθνοποίησης της αγοράς είναι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις και οι θυγατρικές αυτών. Η παρουσία τους είναι έντονη και ο καθοριστικός τους ρόλος στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης είναι αδιαμφισβήτητος. Η δραστηριότητα των πολυεθνικών επιχειρήσεων με τη σημερινή τους μορφή ξεκίνησε κατά τον 19^ο αιώνα. Ωστόσο, κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια παρατηρούμε τη μεγαλύτερη επέκταση των πολυεθνικών. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας καθώς και η οργάνωση επιχειρηματικών σχημάτων εξυπηρέτησαν την υπερεθνική επέκταση και ενθάρρυναν την πολυεθνική δραστηριότητα.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημάνουμε τους τέσσερις διαφορετικούς τύπους που προσφέρονται σε μια πολυεθνική προκειμένου να δραστηριοποιηθεί στο εξωτερικό: η κάθετη μορφή σύμφωνα με την οποία η πολυεθνική κάνει μια κατάτμηση της παραγωγής σε διάφορα μέρη του κόσμου, η οριζόντια μορφή που μεταφέρεται η ίδια δραστηριότητα παράγοντας παρόμοια αγαθά σε διαφορετικές αγορές, η άλλη μορφή είναι αυτή των επιχειρηματικών συνεργασιών, όπου οι διάφοροι εταίροι συμμετέχουν στο συνολικό μετοχικό κεφάλαιο της επιχείρησης και τέλος, η στρατηγική συμμαχία ακόμα και μεταξύ ανταγωνιστικών εταιριών στην αλλοδαπή μπορεί να συμπεριληφθεί μεταξύ των παρεχόμενων δυνατοτήτων της πολυεθνικής.

² Παπαγεωργίου Π., Χιόνης Δ., Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί, 2003, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε

Κλείνοντας, οφείλουμε να επισημάνουμε, πως για να καταλάβουμε τους λόγους για τους οποίους μια πολυεθνική επιχείρηση προβαίνει σε πολυεθνική παραγωγική δραστηριότητα πρέπει καταρχάς να αναλύσουμε το οικονομικό περιβάλλον και τους παράγοντες οι οποίοι ωθούν την επιχείρηση σε δραστηριότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, γίνεται πολύς λόγος γύρω από τις Άμεσες Ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ)³ ενώ επιτακτική ανάγκη κάθε χώρας αποτελεί η δημιουργία ευνοϊκού κλίματος ώστε να διαμορφωθούν οι κατάλληλες πολιτικές προσέλκυσης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Οι ΑΞΕ θεωρούνται ως μια δέσμη μεταφοράς κεφαλαίου, τεχνολογίας, «άυλων» πόρων όπως τεχνογνωσία, νέων μεθόδων παραγωγής κλπ.

Μια τέτοια δραστηριότητα⁴ αναλαμβάνεται από μια πολυεθνική εταιρία. Ανάμεσα στις δραστηριότητες τις οποίες αναλαμβάνει η πολυεθνική μέσω της εφαρμογής ΑΞΕ είναι η εγκαθίδρυση βιομηχανικών εγκαταστάσεων ή η απόκτηση ελέγχου μιας εταιρίας σε μία χώρα καθώς και η διακίνηση των προϊόντων στη χώρα αυτή.

Βασικός στόχος της πολυεθνικής είναι η ανάπτυξη μιας παγκόσμιας επιχειρηματικής στρατηγικής για τις διεθνείς αγορές συνδυναζόμενη με τη στρατηγική της για την εσωτερική αγορά.

Οι διεθνείς επενδύσεις και πιο συγκεκριμένα οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, στηρίζονται συγκεκριμένα σε κίνητρα στρατηγικής, καθώς και σε ενδεχόμενες προβλέψεις για τις οικονομικές εξελίξεις στη χώρα εγκατάστασης. Να επισημάνουμε ακόμα, ότι εκτός από τις οικονομικές εξελίξεις, πολύ μεγάλο ρόλο στην απόφαση μιας πολυεθνικής να προβεί σε ΑΞΕ παίζουν οι πολιτικές εξελίξεις στη χώρα εγκατάστασης, το γενικότερο κλίμα σταθερότητας της χώρας ή μη, οι υποδομές κλπ.

Παρακάτω, στην παρούσα Διπλωματική εργασία γίνεται μια προσπάθεια κατανόησης της έννοιας των ΑΞΕ, των μορφών ΑΞΕ, των τύπων ΑΞΕ, καθώς και των παραγόντων που καλούνται ως πιο σημαντικοί για την προσέλκυση αυτών.

³ Κοτταρίδη Κ.,Γιακούλας Δ.,Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα: Οι επιπτώσεις της Κρίσης και ο ρόλος των Θεσμών, Ερευνητικό Κείμενο, Ιούνιος 2013

⁴ Παπαγεωργίου Π., Χιόνης Δ., Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί, Αθήνα, 2003

2.2 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

2.2.1 ΤΟ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ

Η παγκοσμιοποίηση ως ένα σύστημα οικονομικής επέκτασης και ολοκλήρωσης που συνδέεται με καπιταλιστικό σύστημα, πραγματοποιείται μέσω της διεθνοποίησης των αγορών και της εισαγωγής των αρχών της φιλελεύθερης οικονομίας σε όλο και περισσότερες χώρες. Υπό αυτή την έννοια, η οικονομική θεωρία της παγκοσμιοποίησης σχετίζεται με την οικονομική θεωρία του συστήματος της οικονομίας. Συστατικά στοιχεία της παγκοσμιοποίησης καλούνται το διεθνές εμπόριο, η κίνηση κεφαλαίων και οι ΑΞΕ. Τα πρώτα δύο έχουν κάνει την εμφάνισή τους από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα με την έκρηξη της Βιομηχανικής Επανάστασης. Οι ΑΞΕ από την άλλη, εμφανίστηκαν το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα. Αν και σε σύγκριση με τα υπόλοιπα δύο στοιχεία της παγκοσμιοποίησης, οι ΑΞΕ ήταν το λιγότερο δυναμικό, ωστόσο, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο κατέστη το κυρίαρχο και πιο δυναμικό στοιχείο της παγκοσμιοποίησης. Οι ΑΞΕ όντας το πιο δυναμικό στοιχείο της παγκοσμιοποίησης, οδηγεί στη σύγκλιση τόσο την οικονομική θεωρία της παγκοσμιοποίησης όσο και την οικονομική θεωρία των ΑΞΕ. Το νεοκλασικό υπόδειγμα δύσκολα μπορεί να ερμηνεύσει τις ΑΞΕ. Σύμφωνα με αυτό, οι αναπτυσσόμενες χώρες λόγω συσσώρευσης κεφαλαίου, διαθέτουν σχετική αφθονία κεφαλαίου ενώ οι αναπτυσσόμενες σχετική αφθονία εργασίας. Έτσι, η ροή κεφαλαίων περνά από τις αναπτυσσόμενες προς τις αναπτυσσόμενες χώρες μέχρι το σημείο στο οποίο η απόδοση κεφαλαίων θα εξισωθεί και στις δύο χώρες. Προφανώς, αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο πριν το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι ροές κεφαλαίου που λάμβαναν χώρα κατευθύνονταν προς τις λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες. Στη σύγχρονη εποχή ωστόσο, οι ΑΞΕ πραγματοποιούνται σε μεγάλο ποσοστό μεταξύ αναπτυσσόμενων χωρών. Το υπόδειγμα⁵ λοιπόν αυτό κρίνεται ανεπαρκές να εξηγήσει τη σύγχρονη πραγματικότητα Βέβαια, προκύπτουν και άλλα προβλήματα που καθιστούν ανεπαρκές το συγκεκριμένο υπόδειγμα. Πιο συγκεκριμένα, στο νεοκλασικό υπόδειγμα προβλέπεται ελεύθερη

⁵ http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2013/09/%CE%A6%CE%91%CE%9A%CE%95%CE%9B%CE%9F%CE%A3-01.3_%CE%9A%CE%9F%CE%A4%CE%A4%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%94%CE%97-%CE%9A%CE%A9%CE%9D.pdf

διασυνοριακή μετακίνηση αγαθών αλλά απόλυτη γεωγραφική σταθερότητα των παραγωγικών συντελεστών. Όπως είναι προφανές, το υπόδειγμα έρχεται σε αντίθεση με τον βασικό ορισμό των ΑΞΕ αφού ως Άμεση Ξένη Επένδυση ορίζεται η μεταφορά όχι μόνο κεφαλαίου αλλά και μιας δέσμης παραγωγικών εισροών που συμπεριλαμβάνει τεχνολογία, τεχνογνωσία, δεξιότητες διοίκησης, μάρκετινγκ, κεφαλαιουχικός εξοπλισμός κλπ.

2.2.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Σύμφωνα με τη θεωρία της βιομηχανικής οργάνωσης, οι αγορές δεν είναι ανταγωνιστικές καθώς υπάρχει ασυμμετρία ανάμεσα στις επιχειρήσεις, που οφείλεται στην κατοχή ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων. Η κατοχή ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων καθιστά κάποιες επιχειρήσεις πιο ανταγωνιστικές από άλλες. Ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μπορεί να είναι κάποιες συγκεκριμένες ικανότητες μιας επιχείρησης έναντι των άλλων όπως για παράδειγμα οι δεξιότητες μάρκετινγκ, οι δεξιότητες διοίκησης όπως επίσης και πλεονεκτήματα όπως η πρόσβαση σε δίκτυα διανομής, η κατοχύρωση της μάρκας του προϊόντος, το διαφοροποιημένο προϊόν κλπ. Επίσης, μπορεί κάποιες επιχειρήσεις να έχουν αποκλειστική πρόσβαση σε κάποιες ύλες ή σε χρηματοδότηση ενώ ένα άλλο ενδεχόμενο είναι και η ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας. Τα εκάστοτε ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που διαθέτει μια επιχείρηση μπορούν να θεωρηθούν ως εμπόδια εισόδου άλλων επιχειρήσεων στην αγορά. Αυτή η ασυμμετρία των επιχειρήσεων μπορεί να παρατηρηθεί τόσο μεταξύ των εγχώριων επιχειρήσεων όσο και μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικής εθνικότητας. Εάν μια επιχείρηση από άλλη χώρα διαθέτει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα έναντι των εγχώριων επιχειρήσεων είναι δυνατόν να προκύψει είσοδος της επιχείρησης αυτής στην εγχώρια αγορά με τη μορφή ΑΞΕ. Βασική προϋπόθεση είναι τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που κατέχει η συγκεκριμένη επιχείρηση να έχουν τη μορφή δημοσίου αγαθού. Δηλαδή, να μπορούν να μεταφερθούν στη νέα παραγωγική μονάδα χωρίς να χρειάζεται να καταβάλλεται κάποιο κόστος για τη δημιουργία τους. Παράδειγμα αποτελούν οι γνώσεις και οι δεξιότητες.

2.2.3 Η ΘΕΩΡΙΑ ΕΝΔΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ Ή ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η συγκεκριμένη θεωρία έχει ως βάση το θεώρημα του Coase (1937) και ολοκληρώνεται με τη θεωρία των Buckley και Casson (1976). Συγκεκριμένα ο Coase⁶ ισχυρίστηκε ότι η λειτουργία μιας επιχείρησης σε μια αγορά ενέχει κόστος που εκπορεύεται από τα εξής: 1) από την προσπάθεια καθορισμού της σωστής τιμής, 2) την προσπάθεια καθορισμού των υποχρεώσεων των συμβαλλόμενων μερών σε μια σύμβαση, 3) την αβεβαιότητα που υφίσταται αναφορικά με το κόστος των παραγωγικών συντελεστών μακροχρόνια και 4) στους έμμεσους φόρους. Το κόστος αυτό μπορεί να οδηγεί μια επιχείρηση στην εσωτερικοποίηση μιας λειτουργίας καθώς μέσω αυτής μπορεί να αποφύγει αυτό το κόστος. Οι Buckley και Casson συμπληρώνοντας τη συγκεκριμένη θεωρία ισχυρίζονται ότι αυτή η εσωτερικοποίηση μπορεί να πραγματοποιηθεί εκτός συνόρων οπότε υπάρχει κίνητρο για ΑΞΕ.

2.2.4 Η ΝΕΟ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, σημαντικό ρόλο έχει η καινοτομία, η ύπαρξη της οποίας μπορεί να δώσει σε μια επιχείρηση συγκριτικό πλεονέκτημα επομένως παρουσιάζει ομοιότητα σε σχέση με τη θεωρία βιομηχανικής οργάνωσης όσον αφορά την ύπαρξη ατελών αγορών. Βάσει της καινοτομίας της κάθε επιχείρησης διαμορφώνονται διαφορετικές συναρτήσεις παραγωγής κάτι που επηρεάζει την ύπαρξη του διεθνούς εμπορίου. Έτσι, λοιπόν, σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση χώρες οι οποίες διαθέτουν αφθονία φυσικών πόρων ή εξειδικευμένη εργασία είναι δυνατόν να προσελκύσουν ΑΞΕ οι οποίες θέλουν να εκμεταλλευτούν αυτή τη διαθεσιμότητα πόρων σε κάποιο στάδιο της παραγωγής τους. Επομένως, η συγκεκριμένη προσέγγιση εισάγει νέους προσδιοριστικούς παράγοντες όπως η εξειδικευμένη εργασία, η τεχνολογία, οι φυσικοί πόροι και οι οικονομίες κλίμακας. Ωστόσο, για την πραγματοποίηση ΑΞΕ αλλά όχι άλλης μορφής

⁶ Coase R. H., The Nature of the Firm, *Economica*, New Series, Vol. 4, No. 16. (Nov., 1937), pp. 386-405.

διεθνοποίησης όπως οι εξαγωγές ή το licensing, απαιτείται η διαφοροποίηση των καταναλωτικών προτύπων αλλά και των παραγωγικών συντελεστών.

2.2.5 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ

Η συγκεκριμένη θεωρία αναπτύχθηκε από τον Raymond Vernon το 1966 η οποία προέκυψε με αφορμή την ταχεία επέκταση και τη σπουδαιότητα των γιγαντιαίων αμερικανικών επιχειρήσεων σε διεθνές επίπεδο. Βάσει αυτής της θεωρίας κάθε προϊόν έχει έναν κύκλο ζωής ο οποίος ξεκινά από την καινοτομία που οδηγεί στην εισαγωγή του προϊόντος, φτάνει στην ωρίμανση μέσω της επέκτασης του προϊόντος και τελικά οδηγείται στην παρακμή και στην αχρηστία. Έτσι λοιπόν έχουμε τέσσερις φάσεις στη ζωή ενός προϊόντος. Στην πρώτη φάση πραγματοποιείται η παραγωγή του προϊόντος και η προώθηση του στην αγορά. Στη δεύτερη φάση ουσιαστικά το προϊόν κατακτά την αγορά καθώς γίνεται ολοένα και πιο γνωστό οδηγούμενο σε συνεχόμενη αύξηση της ζήτησης του. Σε αυτή τη φάση, η παραγωγή του προϊόντος είναι πλέον τυποποιημένη γεγονός που επιτρέπει την επίτευξη οικονομιών κλίμακας μέσω της αύξησης του όγκου παράγωγης. Αυτό είναι και το σημείο στο οποίο ο παραγωγός του προϊόντος ξεκινά τις εξαγωγές. Εν συνεχεία, το προϊόν φτάνει στην τρίτη φάση της ζωής του, την ωρίμανση, όπου η παραγωγή αγγίζει ένα επίπεδο το οποίο δεν μπορεί να αυξηθεί περαιτέρω. Έτσι λοιπόν, το κέντρο βάρους από πλευράς παραγωγού τοποθετείται στη μείωση του κόστους παραγωγής καθώς προσπαθεί να παράγει τις ζητούμενες ποσότητες με όσο το δυνατόν μικρότερο κόστος. Την ίδια στιγμή στην αγορά εμφανίζονται ανταγωνιστές οι οποίοι έχουν αντιγράψει το συγκεκριμένο προϊόν ή έχουν δημιουργήσει κάποιο παρόμοιο. Η πίεση που ασκούν τα νέα προϊόντα μπορεί να οδηγήσει στην αναζήτηση νέων αγορών δηλαδή στην παραγωγή του προϊόντος σε μια άλλη χώρα που να εξασφαλίζει οικονομίες κλίμακας και φθηνότερους παραγωγικούς συντελεστές. Στο τελευταίο στάδιο του κύκλου ζωής, οι οικονομίες κλίμακας έχουν εξαντληθεί ενώ το προϊόν και η τεχνολογία του είναι πλήρως τυποποιημένα. Έτσι, οι παραγωγοί προσπαθούν να προβούν σε διαφοροποιήσεις των προϊόντων τους, να αυξήσουν τη διαφήμιση ή να αναζητήσουν αγορές με φθηνούς παραγωγικούς συντελεστές κυρίως εργασίας για να διατηρηθούν οι πωλήσεις όσο το δυνατόν περισσότερο. Σε αυτή τη φάση η παραγωγή θα λαμβάνει χώρα σε ξένες αγορές

και η όποια ζήτηση υπάρχει ακόμα στην αρχική αγορά θα πραγματοποιείται με εξαγωγές από τη χώρα παραγωγής στη χώρα προέλευσης του παραγωγού

2.2.6 Η ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Ο David Ricardo, με τη θεωρία του περί διεθνούς εμπορίου, προσπάθησε και αυτός να εξηγήσει την έννοια των ΑΞΕ. Πιο αναλυτικά ο Ricardo, θεωρεί πως διεθνές εμπόριο υφίσταται λόγω της ύπαρξης διαφορών μεταξύ παραγωγικών συντελεστών. Με αυτή λοιπόν την θεωρία, υποστηρίζεται ότι χώρες οι οποίες έχουν αφθονία σε παραγωγικό συντελεστή εργασία θα εξειδικευτούν και θα παράγουν προϊόντα έντασης εργασίας ενώ αντίθετα, χώρες στις οποίες αφθονεί ο παραγωγικός συντελεστής κεφάλαιο, θα επικεντρωθούν στην παραγωγή προϊόντων έντασης κεφαλαίου. Στη συνέχεια, οι δύο αυτές χώρες θα προβούν σε ανταλλαγή των προϊόντων τους προκειμένου να καλυφθεί η ζήτησή τους. Μετά τον Ricardo, διατυπώθηκε εξήγηση για την ύπαρξη του διεθνούς εμπορίου ⁷ και από τους Σουηδούς Οικονομολόγους Hecksher (1919) και Ohlin (1933). Το υπόδειγμα των συγγραφέων αυτών αναφέρεται στην ύπαρξη διεθνούς εμπορίου ως αποτέλεσμα του μεγέθους της αφθονίας των παραγωγικών συντελεστών που διαθέτει κάθε χώρα. Οι διαφορές αυτές στην ποσότητα των συντελεστών, καθορίζουν ποια προϊόντα θα παράγει και ποια θα εισάγει κάθε χώρα. Σε αντίστοιχα λοιπόν αποτελέσματα κατέληξαν και οι Hecksher και Ohlin με τον Ricardo αφού και αυτοί υποστήριζαν πως μια χώρα που έχει αφθονία σε εργατικό δυναμικό θα παράγει προϊόντα εντάσεως εργασίας, ενώ χώρες στις οποίες αφθονούν παραγωγικοί συντελεστές όπως κεφάλαιο και υψηλή τεχνολογία, θα παράξουν προϊόντα εντάσεως κεφαλαίου και τεχνολογίας.

⁷ Χατζηδημητρίου Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες, Θεσ/νίκη, 2003

2.2.7 Η ΕΚΛΕΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Την συγκεκριμένη θεωρία για τους προσδιοριστικούς παράγοντες της διεθνούς παραγωγής ξεκίνησε να διαμορφώνει ο Dunning⁸ στα τέλη της δεκαετίας του 1950 ενώ παγιώθηκε και διατυπώθηκε με την τελική του μορφή τη δεκαετία του 1970. Η εκλεκτική θεωρία του Dunning για την διεθνή παραγωγή βασίζεται στην άποψη ότι το σύνολο των επενδύσεων που γίνονται σε μια χώρα εξαρτάται από τρεις κατηγορίες παραγόντων. Το υπόδειγμα είναι διεθνώς γνωστό ως OLI όπου τα αντίστοιχα γράμματα αποτελούν τις τρεις κατηγορίες παραγόντων που επηρεάζουν την διεθνή παραγωγή (**O**-wnership, **L**-ocation, **I**-nternalization).

Ownership: Πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας. Η συγκεκριμένη κατηγορία έχει να κάνει με τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που έχει στην κατοχή της μια επιχείρηση όπως συγκεκριμένα τεχνογνωσία, επωνυμία ή όποιο άλλο χαρακτηριστικό μπορεί να δώσει στην εταιρία μονοπωλιακή δύναμη που να τις επιτρέπει να είναι επιτυχώς ανταγωνιστική σε διεθνώς αγορές. Να αναφέρουμε ότι τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα αναφέρθηκαν και πιο πάνω στην θεωρία της βιομηχανικής οργάνωσης.

Location: Πλεονεκτήματα τοποθεσίας. Η κατηγορία αυτή αναφέρεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των χωρών που δέχονται την ΑΞΕ και μπορούν να θεωρηθούν ως πλεονεκτήματα. Τέτοια χαρακτηριστικά μπορούν να θεωρηθούν το φτηνό εργατικό κόστος, η χαμηλή φορολόγηση, η πρόσβαση σε άλλες αγορές κτλ.

Internalization: Πλεονεκτήματα εσωτερικοποίησης. Η συγκεκριμένη κατηγορία πλεονεκτημάτων αναφέρεται στα περιουσιακά στοιχεία που μια επιχείρηση κρίνει απαραίτητο ότι είναι πιο προσοδοφόρο να εσωτερικεύσει την χρήση τους και να τα κάνει κομμάτι της παραγωγικής διαδικασίας της. Στην συγκεκριμένη περίπτωση τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν μέσω της εσωτερίκευσης εξυπηρετούν την αποφυγή του κόστους έρευνας, διαπραγμάτευσης και εποπτείας που θα προέκυπτε στην περίπτωση συνεργασίας με μια τοπική επιχείρηση.

Βασίζόμενος λοιπόν στη θεωρία του ο Dunning υποστηρίζει ότι ΑΞΕ προκύπτει εφόσον συντρέχουν και τα τρία παραπάνω πλεονεκτήματα, ενώ η επιχείρηση θα επιλέξει το Licensing σε περίπτωση ύπαρξης πλεονεκτήματος ιδιοκτησίας και τέλος στην περίπτωση που υπάρχουν τόσο το πλεονέκτημα ιδιοκτησίας όσο και το πλεονέκτημα

⁸ Dunning J.H, International Production and the Multinational Enterprise, London,1981

εσωτερικοποίησης είναι προς το συμφέρον της επιχείρησης να προχωρήσει σε εγχώρια παραγωγή και να εξάγει το προϊόν της στην διεθνή αγορά. Τέλος να επισημάνουμε ότι στο συγκεκριμένο υπόδειγμα, υποστηρίζεται ότι η σημασία των τριών αυτών πλεονεκτημάτων διαφέρει μεταξύ επιχειρήσεων, κλάδων και περιοχών.

2.2.8 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΣΣΕΓΓΙΣΗ- ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ IDP

Το υπόδειγμα IDP ή διαφορετικά το «Μονοπάτι Επενδύσεων και Ανάπτυξης» οφείλεται και αυτό στο Dunning. Το συγκεκριμένο υπόδειγμα αναφέρεται στην σχέση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης μια χώρας καθώς και στο επίπεδο των ΑΞΕ που δέχεται και πραγματοποιεί. Στο αρχικό υπόδειγμα περιλαμβάνονταν τρία στάδια τα οποία χαρακτήριζαν τις ΑΞΕ. Ενώ στο τελικό υπόδειγμα προστίθενται ακόμα δύο στάδια. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο στάδιο χαρακτηρίζεται από χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και το βασικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που διαθέτει είναι η διαθεσιμότητα φυσικών πόρων. Το δεύτερο στάδιο χαρακτηρίζεται από αναβάθμιση των πλεονεκτημάτων τοποθεσίας. Οι εισροές ΑΞΕ συνεχίζουν να βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα αλλά η χώρα ξεκινά να δέχεται επενδύσεις στους τομείς εντάσεως εργασίας. Η εισροή ΑΞΕ σε αυτό το στάδιο εξυπηρετεί την εισαγωγή κάποιας μορφής νέας τεχνολογίας. Ο βαθμός στον οποίο θα επιτευχθεί ΑΞΕ εξαρτάται από την πολιτική κάθε κυβέρνησης (νομικό πλαίσιο, αναπτυξιακά κίνητρα κτλ.). Το ίδιο ισχύει και με τις εξερχόμενες ΑΞΕ αφού και αυτές εξαρτώνται από την εκάστοτε κυβερνητική πολιτική. Στο τρίτο στάδιο, το βιοτικό επίπεδο της χώρας αυξάνεται και παρατηρείται διαφοροποίηση στην ζήτηση των προϊόντων ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι και το ποσοστό των εισερχόμενων ΑΞΕ μειώνεται ενώ το ποσοστό εξερχόμενων ΑΞΕ αυξάνεται. Στο τέταρτο στάδιο οι εισροές ΑΞΕ εξισώνονται ή ακόμα υπερβαίνουν τις εκροές και προέρχονται ή κατευθύνονται σε χώρες του ίδιου επιπέδου ανάπτυξης. Το πέμπτο και τελευταίο στάδιο, αφορά τις ιδιαίτερα αναπτυγμένες χώρες. Στην συγκεκριμένη περίπτωση το επίπεδο εισροών αλλά και το επίπεδο εκροών είναι περίπου ίσα με μικρές διακυμάνσεις. Οι εισροές ΑΞΕ αφορούν αναζήτηση αγορών και επενδύσεων γνώσης ενώ οι εκροές εστιάζονται στην αναζήτηση παραγωγικών συντελεστών σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.

2.2.9 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ

Η θεωρία του στρατηγικού μάνατζμεντ διατυπώθηκε από τον Michael Porter την δεκαετία του 1990. Στη συγκεκριμένη θεωρία μελετούνται οι τρόποι με τους οποίους δημιουργείται ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε ένα κλάδο παραγωγής μιας χώρας. Βάσει αυτής της θεωρίας οι προϋποθέσεις δημιουργίας ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος είναι οι εξής τέσσερις: 1) Η ύπαρξη ανταγωνιστικών παραγωγικών συντελεστών, 2) Η ύπαρξη αυξημένης ζήτησης για το προϊόν ενισχυόμενη μέσω μάρκετινγκ και διαφήμισης, 3) Η ύπαρξη συνδεδεμένων και υποστηρικτικών επιχειρήσεων της κύριας βιομηχανίας, 4) Η δημιουργία από το κράτος ενός πλαισίου ελεύθερου ανταγωνισμού καθώς και στρατηγικών ανάπτυξης και διοίκησης για τη βιομηχανία. Σύμφωνα με τον Porter μια επιχείρηση καλείται να αποφασίσει με πόσες και ποιες δραστηριότητες της «αλυσίδα αξιών» θα δραστηριοποιηθεί και σε ποια τοποθεσία. Μια πολυεθνική επιχείρηση έχει μεγαλύτερο εύρος πιθανών στρατηγικών μέσω των οποίων θα προσπαθήσει να αντλήσει οφέλη μέσα από την αλυσίδα αξιών. Αυτό αποτελεί το σημαντικότερο κίνητρο διεθνοποίησης μιας επιχείρησης.

2.3 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Με τον όρο Άμεση Ξένη Επένδυση (ΑΞΕ)⁹ εννοούμε την ίδρυση θυγατρικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό οι οποίες είναι μερικώς ή ολικώς ιδιοκτησία της μητρικής εταιρίας. Η ΑΞΕ περιλαμβάνει τη μεταφορά πέρα από τα εθνικά σύνορα ενός πακέτου διακριτών αλλά και ταυτόχρονα συμπληρωματικών παραγωγικών εισροών. Οι εισροές αυτές είναι είτε άυλες, π.χ τεχνογνωσία οργάνωσης της παραγωγής, ποιοτικού ελέγχου, μάρκετινγκ κλπ, είτε υλικές π.χ μετοχικό κεφάλαιο, κεφαλαιουχικός εξοπλισμός, ενδιάμεσες και πρώτες ύλες και είναι απαραίτητες για την πραγματοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας καθώς και της εμπορικής διάθεσης του προϊόντος. Η μεταφορά των πόρων γίνεται χωρίς να παρεμβάλλεται αγορά, δηλαδή εμπορική συναλλαγή ή συμφωνία licencing-franchising μεταξύ δύο ανεξάρτητων επιχειρηματικών οντοτήτων,

⁹ Κυρκιλής Δ., Άμεσες Ξένες Επενδύσεις- Νέα Αναθεωρημένη Έκδοση, 2010, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ

αλλά μεταξύ δύο επιχειρήσεων που συνδέονται μεταξύ τους με σχέση ιδιοκτησίας. Επομένως, έχει την μορφή εμπορικής συναλλαγής ή συμφωνίας licensing-franchising και γίνεται από την μητρική επιχείρηση προς τις θυγατρικές οι οποίες βρίσκονται κάτω από κοινή ιδιοκτησία.

Ο έλεγχος πραγματοποιείται μέσω πλειοψηφικής ή μειοψηφικής συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο της θυγατρικής, στον βαθμό που επηρεάζεται από την μητρική εταιρία και τα κριτήρια λήψης αποφάσεων της θυγατρικής. Έτσι, η θυγατρική εταιρία καθορίζεται από την μητρική σε ζητήματα στρατηγικής σημασίας, όπως η επενδυτική πολιτική, η τεχνολογία, οι σχέσεις με τις εθνικές κυβερνήσεις, οι εργασιακές σχέσεις κλπ. Η κατοχή ποσοστού 25% του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής είναι αναγκαία για την άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου. Η έννοια του ελέγχου είναι βασική στον ορισμό των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Έλεγχος, όπως θα διαπιστώσουμε πραγματοποιείται όχι μόνο μέσω πλειοψηφικής συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο της θυγατρικής εταιρίας αλλά και με συμμετοχή μειοψηφίας. Η μητρική εταιρία¹⁰ δύναται να ασκεί έλεγχο στην θυγατρική εταιρία ακόμα και με συμμετοχή μειοψηφίας αν και εφόσον είναι ο αποκλειστικός προμηθευτής της τεχνογνωσίας, των τεχνολογικών εισροών και του συντονισμού των απαραίτητων λειτουργιών που απαιτούνται στην ορθή παραγωγική διαδικασία.

Μολαταύτα, κάποιος βαθμός ελέγχου μπορεί να πραγματοποιηθεί από μια επιχείρηση πάνω σε μία άλλη, χωρίς η πρώτη να κατέχει το ελάχιστο ποσοστό κεφαλαίου της δεύτερης. Τέτοιος έλεγχος είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί στις συμφωνίες Licensing, Franchising ή και υπερβολαβιών, όπου η επιχείρηση παραχωρεί την άδεια χρήσης και έχει το δικαίωμα του ελέγχου ποιότητας του προϊόντος της επιχείρησης ώστε να διασφαλίζεται η καλύτερη δυνατή ποιότητα.

¹⁰ Μελλάς Κ. , Πολλάλης Ι., Παγκοσμιοποίηση & Πολυεθνικές Επιχειρήσεις, 2005. Εκδόσεις Παπαζήση ΑΕΒΕ

2.4 ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Βασίζοντας τις γνώσεις μας σε ό,τι μέχρι τώρα προκύπτει από τη βιβλιογραφία, μπορούμε να αναφέρουμε τέσσερις βασικούς τύπους ΑΞΕ:

- Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς αναζήτηση πλουτοπαραγωγικών πόρων (resource seeking). Υπάρχουν επιχειρήσεις οι οποίες προβαίνουν σε άμεσες ξένες επενδύσεις προκειμένου να αποκτήσουν συγκεκριμένους πλουτοπαραγωγικούς πόρους σε χαμηλότερο κόστος από ότι στη χώρα προέλευσης. Στους πλουτοπαραγωγικούς πόρους μπορούν να ενταχθούν οι φυσικοί πόροι (μεταλλεύματα όπως πετρέλαιο, χαλκός και αγροτικά προϊόντα όπως ζάχαρη, μπανάνες, τσάι κλπ), το φθηνό ανειδίκευτο ή μερικώς ειδικευμένο προσωπικό (οι πολυεθνικές επιχειρήσεις αναζητούν φθηνό εργατικό δυναμικό στις αναπτυσσόμενες χώρες) καθώς και οι τεχνολογικές και διαχειριστικές ικανότητες (υπηρεσίες όπως τουρισμός, ενοικιάσεις αυτοκινήτων κλπ.).

- Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς αναζήτηση αγορών (market seeking). Ο στόχος αυτών των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων είναι η παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών για την αγορά της χώρας υποδοχής ή ακόμα και γειτονικών αγορών. Τέσσερα κίνητρα τα οποία ωθούν τις επιχειρήσεις σε τέτοιου είδους ΑΞΕ είναι τα εξής:
 - Πελάτες ή προμηθευτές της επιχείρησης έχουν εγκατασταθεί στην αγορά-στόχο
 - Ορισμένα προϊόντα όπως τρόφιμα και ποτά πρέπει να προσαρμοστούν στα εγχώρια καταναλωτικά πρότυπα ή στις συνθήκες παραγωγής.
 - Πολλές επιχειρήσεις οδηγούνται σε άμεσες ξένες επενδύσεις προκειμένου να βρίσκονται σε αγορές που βρίσκονται και οι ανταγωνιστές τους.
 - Η εξυπηρέτηση μιας αγοράς με ΑΞΕ μπορεί να είναι πιο συμφέρουσα από άποψη κόστους.

- Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς αναζήτηση αποδοτικότητας (efficiency seeking). Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις αφού έχουν κατοχυρώσει τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους και τις αγορές επιδιώκουν να οργανώσουν όλες τις δραστηριότητες προκειμένου ο όμιλος να κάνει ορθή χρήση των πλουτοπαραγωγικών πηγών του.
- Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς αναζήτηση στρατηγικών πόρων ή ικανοτήτων (strategic asset seeking). Αυτός ο τύπος ΑΞΕ στοχεύει στη διατήρηση και βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας με την εξαγορά πλουτοπαραγωγικών πόρων άλλων επιχειρήσεων. Τέτοιου είδους ΑΞΕ συναντάμε κυρίως σε κλάδους τεχνολογίας.

2.5 ΜΟΡΦΕΣ ΑΞΕ

Οι ΑΞΕ πραγματοποιούνται με τις ακόλουθες τρεις μορφές:

1. **Θυγατρική Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας (Wholly-Owned Subsidiary).** Η επιχείρηση ιδρύει μία νέα επιχείρηση σε μία ξένη χώρα και είναι ο μοναδικός μέτοχος σε αυτήν. Η θυγατρική μπορεί να είναι μία καινούρια επιχείρηση (greenfield strategy) ή μία τοπική επιχείρηση η οποία εξαγοράστηκε από τη μητρική εταιρεία (acquisition strategy). Παρακάτω παρατίθεται συγκεντρωτικός πίνακας που αναφέρεται στα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των Θυγατρικών Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας.

Πίνακας 2.1
Πλεονεκτήματα & Μειονεκτήματα Θυγατρικών Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας

+	-
Η μητρική διατηρεί το διοικητικό έλεγχο της θυγατρικής, έτσι η στρατηγική της θυγατρικής αποτελεί μέρος της στρατηγικής της μητρικής.	Η μητρική επιχείρηση αναλαμβάνει όλο το οικονομικό κόστος καθώς και όλους τους κινδύνους για την δημιουργία μιας θυγατρικής εταιρίας
Η μητρική λαμβάνει το σύνολο των κερδών της θυγατρικής	
Η θυγατρική επιχείρηση εξειδικεύεται και διαφοροποιεί τα προϊόντα τα οποία απευθύνονται στην τοπική κοινωνία στην οποία δραστηριοποιείται, έτσι προσφέρει στρατηγικό πλεονέκτημα στη μητρική επιχείρηση η οποία ενδιαφέρεται να προεκτείνει τις δραστηριότητες της σε άλλες αγορές	Η θυγατρική εταιρία μπορεί να θεωρηθεί ως "ξένη" και να επηρεαστεί με αυτό τον τρόπο το κοινό στο οποίο πρόκειται να απευθυνθεί
Η αύξηση του όγκου παραγωγής δημιουργεί οικονομίες κλίμακας	
Βελτίωση της θέσης της μητρικής εταιρίας στην παγκόσμια αγορά λόγω της απόκτησης θυγατρικής εταιρίας αποκλειστικής ιδιοκτησίας στον ίδιο ή παρεμφερή τομέα	

Πηγή: Επεξεργασία από το συγγραφέα

- 2. Κοινοπραξία (Joint Venture).** Είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας μιας ή περισσότερων "ξένων" επιχειρήσεων με μία ή περισσότερες τοπικές επιχειρήσεις για τη δημιουργία μίας νέας επιχείρησης ή για την εξαγορά μιας υπάρχουσας τοπικής επιχείρησης. Οι εταίροι συνεισφέρουν τεχνολογία, τεχνογνωσία, ανθρώπινο δυναμικό, κεφάλαια και κεφαλαιουχικό εξοπλισμό.

Πίνακας 2.2
Πλεονεκτήματα & Μειονεκτήματα Κοινοπραξιών (Joint Venture)

+	-
Η επιχείρηση αποκτά έναν εταίρο ο οποίος γνωρίζει το περιβάλλον, τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά και έχει τις κατάλληλες διασυνδέσεις, με τον οποίο μοιράζεται το κόστος	Μη ύπαρξη απόλυτου ελέγχου της διοίκησης της νέας επιχείρησης
Σημαντικά οικονομικά κίνητρα στις κοινοπραξίες σε πολλές χώρες που αυτόματα σημαίνουν διαφυγόντα κέρδη	Διάλυση των κοινοπραξιών λόγω διαφωνίας στόχων και στρατηγικών ανάμεσα στους εταίρους
Μείωση κινδύνου εθνικοποίησης	
Βελτίωση συνεργασίας μεταξύ εταίρων	
Δημιουργία οικονομιών κλίμακας και οικονομιών πεδίου λόγω της συμπαραγωγής	
Βελτίωση της θέσης της επιχείρησης στην παγκόσμια αγορά	
Πρόσβαση σε νέες γεωγραφικές περιοχές και ζώνες επιχειρηματικής δραστηριοποίησης	
Επέκταση νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και επιμερισμός του κινδύνου αυτών	
Πρόσβαση σε διευρυμένο δίκτυο αγοράς	
Διεύρυνση χρηματοδοτικών δυνατοτήτων	
Κάλυψη σημαντικών κενών που προκύπτουν μέσω των οικονομιών μάθησης	
Δημιουργία νέων πιο ανταγωνιστικών προϊόντων	
Μείωση του μεταξύ τους ανταγωνισμού, αντιμετώπιση κοινού κινδύνου και αποτροπή νέων ανταγωνιστών στην αγορά	

Πηγή: Επεξεργασία από το συγγραφέα

3. **Μερική Εξαγορά (Partial Acquisition).** Η επιχείρηση αποκτά μέρος των μετοχών μιας τοπικής επιχείρησης. Η μερική εξαγορά μπορεί να είναι και αμοιβαία, έτσι οι δύο επιχειρήσεις ανταλλάσσουν πακέτα μετοχών. Η συνεργασία τους μπορεί να πάρει τη μορφή ανταλλαγής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, κοινής έρευνας και ανάπτυξης, αμοιβαίας διανομής προϊόντων καθώς και μακροχρόνιων συμφωνιών αμοιβαίας διανομής των προϊόντων τους. Τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα αυτής της μορφής ΑΞΕ ταυτίζονται, με μικρές διαφοροποιήσεις με αυτά των κοινοπραξιών που αναφέρθηκαν λίγο παραπάνω.

2.6 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ¹¹

Η διεθνής εμπειρική βιβλιογραφία στον τομέα των ΑΞΕ έχει αναδείξει τους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις εισροές ΑΞΕ και θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπ' όψιν. Ωστόσο πριν αρχίσουμε να αριθμούμε όλους αυτούς τους παράγοντες, είναι χρήσιμο πρώτα να κάνουμε μια διάκριση ανάμεσα σε δύο είδη ΑΞΕ που εντοπίζουμε στη βιβλιογραφία.

- ❖ **Οριζόντιες ΑΞΕ**, δηλαδή επενδύσεις οι οποίες πραγματοποιούνται σε νέες αγορές, όταν η τοπική παραγωγή θεωρείται πιο ικανή να διεισδύσει στην αγορά σε σύγκριση με τις εξαγωγές απλά από τη χώρα προέλευσης.
- ❖ **Κάθετες ΑΞΕ**, επενδύσεις οι οποίες γίνονται με απώτερο σκοπό τη μείωση του διεθνούς κόστους μιας πολυεθνικής επιχείρησης.

Η συγκεκριμένη διάκριση γίνεται διότι ορισμένοι παράγοντες προσέλκυσης¹² μπορεί να επηρεάζουν διαφορετικά στις Οριζόντιες ΑΞΕ από ότι στις Κάθετες ΑΞΕ και το αντίστροφο. Βέβαια, όπως προκύπτει από τη βιβλιογραφία, οι περισσότερες ΑΞΕ είναι οριζόντιες, ωστόσο πολλοί υποστηρίζουν ότι οι πιο πρόσφατες ΑΞΕ οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε αναπτυσσόμενες χώρες ήταν κυρίως κάθετες. Οι παράγοντες που

¹¹ Dunning J.H, Globalisation : The challenge for National Economic Regimes, 1993

¹² Φίλιππας Ν., Παράγοντες που επηρεάζουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις: Ελλάδα και χώρες του OECD, Φεβρουάριος, 2004, Global Capitan Forum 2014

επηρεάζουν τις ΑΞΕ είναι πολλοί και έχουν να κάνουν με διαφορετικούς τομείς μέσα σε ένα κράτος. Πιο συγκεκριμένα, οι παράγοντες αυτοί περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- ✚ **Γεωγραφική θέση** της χώρας προορισμού, πολύ σημαντικός παράγοντας κυρίως στην περίπτωση που μια περιοχή διακρίνεται για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της όπως ο ορυκτός πλούτος ή άλλα γεωγραφικά πλεονεκτήματα.
- ✚ **Μέγεθος της εγχώριας αγοράς** και οι προοπτικές αυτής καθώς κύριο μέλημα των επενδυτών είναι η αύξηση του μεριδίου τους στην εγχώρια αγορά. Το μερίδιο της αγοράς προσδιορίζεται από το κατά κεφαλήν εισόδημα, το ΑΕΠ κλπ.
- ✚ **Υπάρχουσα τάση για εισροές ΑΞΕ**, καθώς αν μια χώρα στο παρελθόν κατάφερε να συσσωρεύσει ΑΞΕ, μπορεί να πείσει και πάλι τους υποψήφιους επενδυτές να την εμπιστευτούν και να επενδύσουν πάλι σε αυτή.
- ✚ **Παγκόσμια ανάπτυξη**, κυρίως όμως πραγματική ανάπτυξη όπως οι χώρες BRIC που δημιουργούν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για επενδύσεις.
- ✚ **Πληθωρισμός**, αφού σε πολύ υψηλά επίπεδα λειτουργεί αποσταθεροποιητικά και αποτρεπτικά με αποτέλεσμα να αποθαρρύνει τους υποψήφιους επενδυτές.
- ✚ **Φορολογία των επιχειρήσεων**, με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές να αποθαρρύνουν τους επενδυτές για ΑΞΕ.
- ✚ **Βαθμός απελευθέρωσης των αγορών**, καθώς χώρες με περιοριστικές πολιτικές επιβάλλουν υψηλούς δασμούς και δεν αποτελούν ελκυστικούς προορισμούς για επενδύσεις.
- ✚ **Υψηλό εργασιακό κόστος**, οι επιχειρήσεις επιζητούν όσο το δυνατόν χαμηλότερα εργατικά κόστη ώστε να προβούν σε μείωση του μεταβλητού τους κόστους. Χώρες οι οποίες τείνουν να έχουν υψηλά ημερομίσθια αποτρέπουν τις επιχειρήσεις να επενδύσουν.
- ✚ **Διεθνείς συνθήκες ρευστότητας**, οι οποίες συμβάλλουν θετικά στην αύξηση των ΑΞΕ, ιδιαίτερα σε μικρές οικονομίες.
- ✚ **Υπαρξη ενός ανεπτυγμένου συστήματος χρηματοοικονομικών αγορών** ώστε να είναι ευκολότερη η πρόσβαση σε κεφάλαια.
- ✚ **Αβεβαιότητα & Κίνδυνος**, παράγοντες που συμβάλλουν αποτρεπτικά στην προσέλκυση επενδύσεων. Μιλώντας για κίνδυνο αναφερόμαστε κυρίως στον πολιτικό κίνδυνο ο οποίος αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα αφού μια χώρα

με πολιτική αστάθεια και συνεχή εναλλαγή κυβερνήσεων τείνει να αποτρέπει τις επενδύσεις.

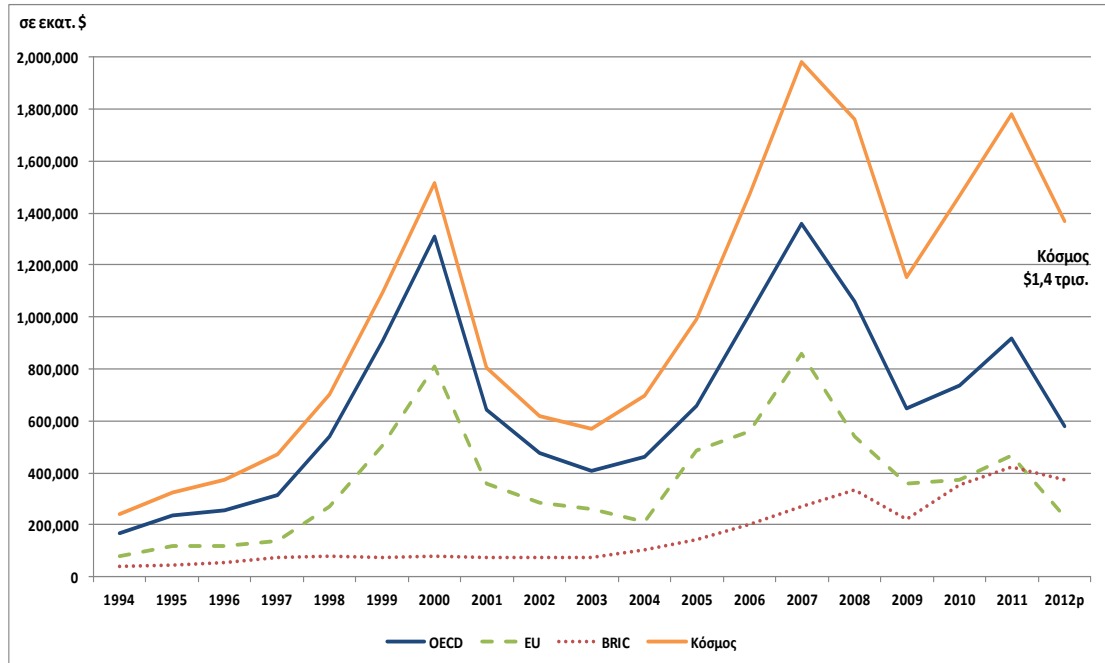
- ✚ **Πιστοληπτική Ικανότητα**, καθώς χώρες οι οποίες λαμβάνουν υψηλή αξιολόγηση από τους διάφορους οίκους αξιολόγησης τείνουν να προσελκύουν επενδυτές.
- ✚ **Συχνές απεργίες και κοινωνικές αναταραχές** που λειτουργούν απόλυτα ανατρεπτικά για τους επενδυτές
- ✚ **Θεσμικοί παράγοντες** όπως η λειτουργία της δικαιοσύνης, η καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων καθώς και η ανεξαρτησία της πολιτικής εξουσίας με τη δικαιοσύνη αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες που επηρεάζουν είτε θετικά είτε αρνητικά την εισροή ΑΞΕ
- ✚ **Γραφειοκρατία**, καθώς λειτουργεί ανασταλτικά στη διενέργεια επενδύσεων αφού για τη δημιουργία μιας επιχείρησης οι διαδικασίες είναι χρονοβόρες και αρκετά πολύπλοκες ενώ πάντα ενέχει και ο κίνδυνος της διαφθοράς
- ✚ **Ποιοτική εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού**, ευνοϊκός παράγοντας για την προσέλκυση ΑΞΕ αφού και σε συνδυασμό με τις τεχνολογικές γνώσεις ευνοούν τις επενδύσεις
- ✚ **Υψηλές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη**, οι οποίες ενθαρρύνουν τις ΑΞΕ καθώς αυξάνεται η τεχνογνωσία.

Όλοι οι παραπάνω παράγοντες είναι πάρα πολύ σημαντικοί και οι επιχειρήσεις που θέλουν να προβούν σε επενδύσεις τους λαμβάνουν πολύ σοβαρά υπ' όψιν τους. Άλλωστε αυτό που σίγουρα γνωρίζουμε για τις «σωστές» επιχειρήσεις, είναι πως δεν είναι διατεθειμένες να σπαταλήσουν χρήματα σε μια επένδυση η οποία δεν θα τους αποφέρει το αναμενόμενο κέρδος που θα ήθελαν. Αντιθέτως, προσπαθούν για το μέγιστο δυνατό κέρδος ώστε να καταφέρουν να είναι ανταγωνιστικές στην αγορά.

Παρακάτω παραθέτουμε Διάγραμμα το οποίο απεικονίζει τις Παγκόσμιες Άμεσες Ξένες επενδύσεις.

Διάγραμμα 2.1

Παγκόσμιες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (Εισροές-Inflows) σε εκατ. \$ (1994-2012)

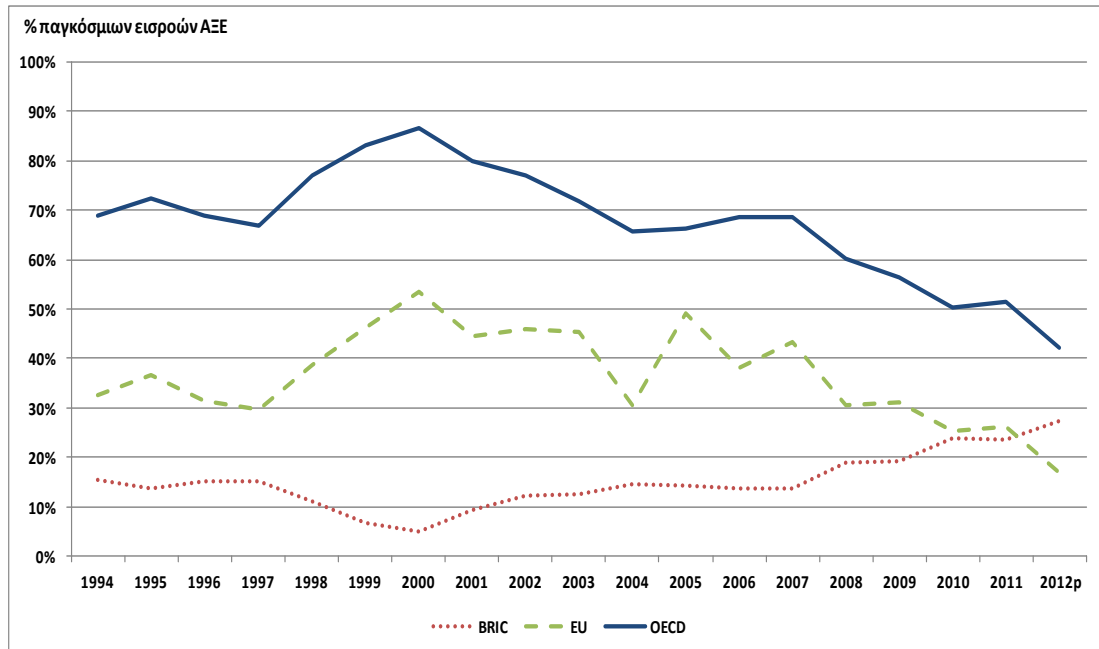

Πηγή: OECD International Direct Investment statistics database (Οκτώβριος 2013)

Παρατηρούμε πως τόσο στον Κόσμο γενικότερα όσο και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και τις χώρες του OECD η τάση των ΑΞΕ κινείται με τον ίδιο ρυθμό για τα έτη 1994 έως και 2012. Αυτό που σίγουρα προκύπτει μέσω του διαγράμματος είναι τα μεγάλα σκαμπανεβάσματα όλα αυτά τα έτη τόσο δηλαδή μεγάλες εισροές ΑΞΕ αλλά παράλληλα και μεγάλες μειώσεις των εισροών. Ενδεικτικά να αναφέρουμε ότι οι μεγαλύτερες εισροές ΑΞΕ παρατηρούνται κατά το 2000 και κατά το 2007, αφού οι καμπύλες σε αυτά τα έτη είναι στα ανώτερα σημεία τους. Οφείλουμε να επισημάνουμε πως μετά το 2011 παρατηρείται μια πτώση στις εισροές ΑΞΕ τόσο για το σύνολο των χωρών όσο και για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και τις χώρες του OECD. Αντίθετα, τη δίκη τους ξεχωριστή πορεία φαίνεται να χαράσσουν οι χώρες BRIC αφού από το 1994 έως και το 2008 παρατηρείται μια συνεχόμενη αύξηση (αν και με μικρό ρυθμό) των εισροών των ΑΞΕ ενώ από το 2008 έως και το 2012 παρατηρούνται μικρές μεταβολές τόσο στην αύξηση όσο και στη μείωση των εισροών.

Διάγραμμα 2.2

Άμεσες ξένες επενδύσεις (Εισροές-Inflows) ως ποσοστό των συνολικών παγκόσμιων εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων (1994-2012)

Πηγή: *OECD International Direct Investment statistics database (Οκτώβριος 2013)*

Στο συγκεκριμένο διάγραμμα παρατηρούμε πως από το 2000 και έπειτα, το ποσοστό των χωρών OECD σε ΑΞΕ συνεχώς φθίνει ενώ κάτι αντίστοιχο παρατηρείται και για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εντυπωσιακή άνοδο, οφείλουμε να επισημάνουμε, παρουσιάζουν οι χώρες BRIC αφού μετά το 2004 παρατηρείται μια αυξητική τάση των εισροών ΑΞΕ.

2.7 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

2.7.1 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις μπορούν να επηρεάσουν πολλά στοιχεία στην οικονομία της χώρας υποδοχής όπως μισθούς, παραγωγικότητα, εξαγωγές κλπ. Οι επιπτώσεις, ωστόσο, που οι ΑΞΕ μπορούν να έχουν στην ανάπτυξη μιας χώρας αποτελεί ένα αντικείμενο που κατά καιρούς έχει διχάσει την επιστημονική κοινότητα. Πολλοί είναι αυτοί οι οποίοι έχουν ασχοληθεί με τις αναπτυξιακές επιπτώσεις ή μη των ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι υποστηρικτές της συμβολής των ΑΞΕ θεωρούν ότι οι πολυεθνικές εταιρίες επηρεάζουν άμεσα την οικονομική ανάπτυξη των χωρών υποδοχής αφού αυξάνουν τη συνολική παραγωγικότητα της οικονομίας. Οι ΑΞΕ αποτελούν ένα μέσο, το οποίο διοχετεύει τις αποταμιεύσεις των πλεονασματικών μονάδων ή πλεονασματικών χωρών σε ελλειπείς μονάδες. Επιπρόσθετα, επειδή οι πολυεθνικές επενδύουν μέσω της δημιουργίας θυγατρικών, αυξάνουν τις επενδύσεις χωρίς να επιβαρύνουν το εξωτερικό χρέος. Οι ΑΞΕ μεταφέρουν τεχνολογία και σημαντικές γνώσεις στη χώρα υποδοχής και με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται σημαντικές εξωτερικές οικονομίες κλίμακας για τις εγχώριες εταιρίες. Τέλος, αν οι ΑΞΕ αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής της χώρας υποδοχής, τότε η θυγατρική η οποία δραστηριοποιείται στη χώρα υποδοχής ανοίγοντας εξαγωγικούς προορισμούς, οι οποίοι σε άλλη περίπτωση δε θα ήταν διαθέσιμοι, υποβοηθά στην ολοκλήρωση της χώρας.

Από την άλλη μεριά υπάρχουν και οι επικριτές της δράσης των πολυεθνικών εταιριών. Αυτοί υποστηρίζουν ότι μια σειρά από δράσεις οι οποίες συνδέονται άμεσα με τη δραστηριότητα της πολυεθνικής υπονομεύουν την ανάπτυξη της χώρας υποδοχής. Αυτό στηρίζεται στην άποψη ότι δεν μεταφέρονται αποταμιεύσεις από τις αναπτυγμένες χώρες στις αναπτυσσόμενες αλλά αντίθετα μεταφέρονται από την αναπτυσσόμενη προς την αναπτυγμένη οικονομία. Υποστηρίζεται ότι οι εγχώριες αποταμιεύσεις μειώνονται με δύο τρόπους. Αρχικά μέσω της άντλησης εγχώριων αποταμιευτικών πόρων λόγω αγοράς κεφαλαίου στη χώρα υποδοχής. Στην περίπτωση αυτή οι ΑΞΕ παραγκωνίζουν τις εγχώριες επενδύσεις παρά τις ενθαρρύνουν. Δεύτερον, υποστηρίζεται ότι οι πολυεθνικές μέσω του ολιγοπωλίου, κερδίζουν πολύ περισσότερα από τα κανονικά κέρδη με αποτέλεσμα, σε

μεταγενέστερο χρόνο αυτά τα κέρδη να μεταφέρονται στην μητρική εταιρία. Επιπρόσθετα, οι καταναλωτές πληρώνουν μεγαλύτερες τιμές από τις κανονικές για την αγορά αγαθών, κάτι που έχει αρνητικό αντίκτυπο στην αποταμίευση και κατά συνέπεια και στην χρηματοδότηση των εγχώριων επιχειρήσεων. Οι επικριτές ακόμα, ισχυρίζονται πως η πολυεθνική ασκεί τεράστιο έλεγχο στην απασχολούμενη τεχνολογία με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η μεταφορά και η διάχυσή της στη χώρα υποδοχής. Αυτό συμβαίνει διότι η μητρική εταιρία αποσκοπεί στον έλεγχο της μεταφερόμενης τεχνολογίας. Ο κύριος λόγος γι' αυτό είναι ότι οι πολυεθνικές δεν δείχνουν πρόθυμες να απασχολήσουν εγχώριο ανθρώπινο δυναμικό σε υψηλές θέσεις εργασίας. Οι επικριτές των ΑΞΕ θεωρούν ακόμα ότι τα εγχώρια προϊόντα οδηγούνται εκτός αγοράς συρρικνώνοντας έτσι την εγχώρια παραγωγή. Οι θυγατρικές λοιπόν, κάνοντας χρήση της νέας τεχνολογίας μπορούν να διαθέσουν τα προϊόντα στην εγχώρια αγορά σε πολύ ανταγωνιστικές τιμές. Αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής είναι ότι οι εγχώριοι πωλητές σε πολλές περιπτώσεις δεν μπορούν να διαθέσουν τα προϊόντα τους και βρίσκονται εκτός αγοράς.

Όπως γίνεται αντιληπτό, οι δύο παραπάνω προσεγγίσεις σχετικά με τα αποτελέσματα των πολυεθνικών εταιριών στην οικονομία της χώρας υποδοχής είναι εκ διαμέτρου αντίθετες. Η σύγχρονη εμπειρική μελέτη καταδεικνύει ότι τα τελικά αποτελέσματα των αναπτυξιακών επιδράσεων των πολυεθνικών στις χώρες υποδοχής, εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες. Οι επιπτώσεις των πολυεθνικών στις οικονομίες των χωρών υποδοχής εντοπίζονται και στα αποτελέσματα της κατανομής του εισοδήματος. Έχει παρατηρηθεί ότι οι κάθετες ΑΞΕ συμπιέζουν τη διαφορά μεταξύ των μισθών των ειδικευμένων και ανειδίκευτων εργατών στις χώρες υποδοχής μεταβάλλοντας την κατανομή του εισοδήματος, ενώ οι οριζόντιες ΑΞΕ έχουν μικρότερα αναδιανεμητικά αποτελέσματα.

2.7.2 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Οι επιπτώσεις των ΑΞΕ στη χώρα προέλευσης¹³ έχουν μελετηθεί λιγότερο από ότι οι αντίστοιχες επιπτώσεις στις χώρες υποδοχής.

Οι κυριότερες επιπτώσεις των ΑΞΕ στη χώρα προέλευσης τους αφορούν τις εξαγωγές, την απασχόληση, τις εγχώριες επενδύσεις κεφαλαίου καθώς και τις διαχύσεις τεχνολογίας/γνώσης. Στη συνέχεια θα αναλύσουμε κάθε μια από αυτές.

(α) Εξαγωγές: Η επίδραση που έχει μελετηθεί περισσότερο από όλες τις άλλες είναι αυτή στις εξαγωγές της χώρας προέλευσης των ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, το ερώτημα που προκύπτει αναφορικά με τις εξαγωγές είναι αν η παραγωγή στη χώρα υποδοχής είναι συμπληρωτική ή υποκατάστατη των εξαγωγών της μητρικής επιχείρησης της πολυεθνικής εταιρίας ή και των άλλων επιχειρήσεων της χώρας προέλευσης. Με άλλα λόγια, αν η παραγωγή των θυγατρικών της πολυεθνικής στο εσωτερικό υποκαθιστά τις εξαγωγές της χώρας προέλευσης της πολυεθνικής ή αν οδηγεί σε αύξηση τους. Η διαμάχη σχετικά με το παραπάνω ερώτημα ξεκίνησε από τις ΗΠΑ μια και οι ΗΠΑ ήταν η κύρια χώρα προέλευσης των ΑΞΕ την περίοδο μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η διαμάχη αυτή στις ΗΠΑ ήταν πιο έντονη κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 που ήταν και πιο έντονες οι ανησυχίες για το ισοζύγιο πληρωμών των ΗΠΑ. Μάλιστα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960, υπήρξε ολόκληρη εκστρατεία ενάντια στις επενδύσεις κεφαλαίου στο εξωτερικό. Η εκστρατεία αυτή πυροδοτήθηκε από τους φόβους σχετικά με τις επιδράσεις των ΑΞΕ στις εξαγωγές και στην απασχόληση των ΗΠΑ γι αυτό και υποστηριζόταν από τα εμπορικά συνδικάτα. Μέσα σε αυτό το κλίμα οι ΗΠΑ υιοθέτησαν αρχικά (1965-1967) ένα εθελοντικό πρόγραμμα για τον περιορισμό των επενδύσεων του κεφαλαίου στο εξωτερικό και στη συνέχεια προχώρησαν στην υιοθέτηση μιας σειράς υποχρεωτικών κανονισμών οι οποίοι αποσκοπούσαν κυρίως στην μείωση της εξόδου του κεφαλαίου των ΗΠΑ στο εξωτερικό έτσι ώστε να βελτιωθεί αρχικά το ισοζύγιο πληρωμών. Οι κανονισμοί αυτοί εφαρμόζονταν μέχρι το 1974. Η παραπάνω διαμάχη οδήγησε στην πραγματοποίηση μιας σειράς μελετών για την ανάλυση της σχέσης μεταξύ των ΑΞΕ και των εξαγωγών της χώρας προέλευσης τους. Κάποιες από αυτές τις μελέτες είναι αρκετά πρόσφατες μια και θα μπορούσαμε να πούμε ότι σε ένα βαθμό έχει ξανάρθει στην επικαιρότητα το θέμα λόγω της πρόσφατης αύξησης του offshoring (η μετεγκατάσταση κάποιων λειτουργιών

¹³ <http://www.aueb.gr/users/milliou/Section%209.pdf>

στο εξωτερικό με την ανάθεση τους μέσω συμβολαίου σε άλλες επιχειρήσεις στο εξωτερικό). Οι περισσότερες από τις μελέτες αυτές που πραγματοποιήθηκαν σε συνολικό/συγκεντρωτικό επίπεδο, χρησιμοποιώντας δηλαδή συγκεντρωτικά στοιχεία για όλες τις επιχειρήσεις της χώρας, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι εξαγωγές της χώρας προέλευσης και οι ΑΞΕ είναι συμπληρωματικές. Όμως αυτό το συμπέρασμα μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι χρησιμοποιούνται συγκεντρωτικά στοιχεία. Πιο συγκεκριμένα, διαφορετικές επιχειρήσεις μπορεί να λάβουν διαφορετικές αποφάσεις σχετικά με το πως θα δραστηριοποιηθούν στο εξωτερικό. Μια επιχείρηση μπορεί να διαλέξει να κάνει εξαγωγές ενώ μια άλλη να κάνει ΑΞΕ ή licensing. Δεδομένου αυτού ακόμα και αν δεν υπάρχει συμπληρωματικότητα μεταξύ των ΑΞΕ και των εξαγωγών της χώρας προέλευσης δεν ήταν απίθανο να βρουν οι μελέτες που γίνονται σε συγκεντρωτικά στοιχεία θετική σχέση μεταξύ των ΑΞΕ και των εξαγωγών όταν η μια επιλογή (π.χ. εξαγωγές) δεν ξεπερνά κατά πολύ την άλλη. Λόγω αυτού οι εμπειρικές μελέτες που γίνονται στο επίπεδο επιχείρησης, δηλαδή με στοιχεία για κάθε ξεχωριστή επιχείρηση, να είναι πιο κατάλληλες για την εξέταση της σχέσης μεταξύ εξαγωγών και ΑΞΕ. Οι εμπειρικές μελέτες που πραγματοποιήθηκαν σε επίπεδο επιχείρησης βρήκαν σε κάποιες περιπτώσεις αρνητική σχέση και σε κάποιες άλλες θετική σχέση ανάμεσα στις εξαγωγές και τις ΑΞΕ. Με άλλα λόγια, δεν βρήκαν μια ξεκάθαρη σχέση. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η επίδραση των ΑΞΕ στις εξαγωγές της χώρας προέλευσης μπορεί να εξαρτάται από το αν σχέση που υπάρχει μεταξύ των προϊόντων της πολυεθνικής επιχείρησης που παράγονται στη χώρα προέλευσης και στη χώρα υποδοχής είναι οριζόντια ή κάθετη. Δηλαδή, αν για παράδειγμα η πολυεθνική παράγει το ίδιο τελικό προϊόν και στη χώρα προέλευσης και στη χώρα υποδοχής (οριζόντια) τότε σε αυτήν την περίπτωση προφανώς υπάρχει μεταφορά παραγωγής από τη χώρα προέλευσης στη χώρα υποδοχής. Η μεταφορά αυτή πιθανότατα συνεπάγεται μείωση των εξαγωγών του προϊόντος από τη χώρα προέλευσης. Αντίθετα, στην περίπτωση που η μητρική επιχείρηση της πολυεθνικής παράγει ενδιάμεσα προϊόντα ή εισροές ενώ οι θυγατρικές της παράγουν τελικά προϊόντα, τότε οι ΑΞΕ μπορούν να οδηγήσουν στην αύξηση των εξαγωγών ενδιάμεσων προϊόντων της χώρας προέλευσης. Είναι λίγες οι μελέτες που εξετάζουν τα παραπάνω διότι τα στοιχεία που υπάρχουν, συνήθως δεν διαχωρίζουν ανάμεσα στα διάφορα παραγωγικά στάδια ενός κλάδου, οπότε είναι δύσκολος ο διαχωρισμός ανάμεσα σε κάθετες και οριζόντιες ΑΞΕ.

(β) Απασχόληση: Ποια είναι η επίδραση των ΑΞΕ στην απασχόληση στη χώρα προέλευσης τους; Υπάρχει η άποψη ότι ακόμα και αν οι ΑΞΕ δεν επηρεάζουν την τοποθεσία της παραγωγής και δεν είχαν καμία επίδραση στις εξαγωγές της χώρας προέλευσης, θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη ζήτηση για εργαζομένους και κατ' επέκταση και τους μισθούς μέσω των αλλαγών που προκαλούν στην κατανομή της παραγωγής εντός της επιχείρησης. Η πολυεθνική επιχείρηση που προέρχεται από εύπορες χώρες μπορεί να κατανείμει το κομμάτι της παραγωγής της που είναι περισσότερο εντάσεως εργασίας στις θυγατρικές που έχουν εγκαταστήσει σε αναπτυσσόμενες χώρες και να συγκεντρώνουν στη χώρα προέλευσης τα κομμάτια της παραγωγής που είναι περισσότερο εντάσεως κεφαλαίου και απαιτούν εξειδικευμένους εργαζόμενους. Αν λοιπόν οι πολυεθνικές εταιρίες τείνουν να κατανείμουν την παραγωγή τους κατά αυτόν τον τρόπο, τότε η χρήση εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στη χώρα προέλευσης θα πρέπει να είναι χαμηλότερη από αυτή στη χώρα υποδοχής τους.

(γ) Εγχώριες Επενδύσεις Κεφαλαίου: Οι επενδύσεις κεφαλαίου στο εξωτερικό και πιο συγκεκριμένα οι ΑΞΕ υποκαθιστούν ή αυξάνουν τις εγχώριες επενδύσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις επενδύσεις κεφαλαίου στη χώρα προέλευσης. Γενικότερα, η επίδραση των ΑΞΕ στις επενδύσεις στη χώρα προέλευσης δεν είναι ξεκάθαρη γιατί από τη μία η πραγματοποίηση ΑΞΕ από μια επιχείρηση μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση του κόστους της για μετέπειτα εγχώριες επενδύσεις, από την άλλη όμως είναι δυνατόν οι ΑΞΕ της επιχείρησης να είναι τόσο πετυχημένες έτσι ώστε να αποκτήσει περισσότερους πόρους που θα μπορεί να επενδύσει στην χώρα προέλευσης της. Ένας λόγος που δεν έχει δοθεί μεγάλη έμφαση στη μελέτη των επιπτώσεων των ΑΞΕ στις εγχώριες επενδύσεις κεφαλαίου είναι ότι οι ΑΞΕ θεωρούνται ότι αποτελούν περισσότερο μεταφορά γνώσης και άυλων πόρων στο εξωτερικό παρά μεταφορά κεφαλαίου.

(δ) Αντίστροφες Διαχύσεις Τεχνολογίας/Γνώσης: Οι περισσότερες πολυεθνικές επιχειρήσεις τα τελευταία χρόνια κινούνται σε κλάδους Έρευνας & Ανάπτυξης και πραγματοποιούνται μεταξύ αναπτυγμένων χωρών. Για το λόγο αυτό, είναι πιθανό οι ΑΞΕ να μπορούν να επηρεάσουν τη γνώση στη χώρα προέλευσης τους. Συγκεκριμένα, με τις ΑΞΕ η χώρα προέλευσης μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση σε γνώση που υπάρχει στη χώρα υποδοχής και έτσι να υπάρξουν διαχύσεις τεχνολογίας/γνώσης από τη χώρα υποδοχής προς τη χώρα προέλευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΛΑΔΑ & ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η είσοδος των επενδύσεων στην Ελλάδα¹⁴ μεταπολεμικά αποτέλεσε μέρος της στρατηγικής ενσωμάτωσης της χώρας στη διεθνή αγορά. Η πολιτική φιλελευθεροποίησης της οικονομίας που ξεκίνησε το 1953, συμπεριελάμβανε μεταξύ των άλλων τη σταδιακή κατάργηση των εμποδίων εμπορίου, ιδιαίτερα μετά τη συμφωνία σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1962, την υποτίμηση της δραχμής κατά 50% και έναν ολοένα αυξανόμενο ρυθμό εκβιομηχάνισης εξαγωγικού τύπου που προσέφερε μια πληθώρα κινήτρων, επιδοτήσεων και φοροαπαλλαγών, καθώς και την εισαγωγή ενός νομοθετικού πλαισίου που προστάτευε τις ΑΞΕ. Η προσέλκυση ΑΞΕ θα επίλυε το πρόβλημα της στενότητας κεφαλαίου ενώ θα χρηματοδοτούσε την εκβιομηχάνιση χωρίς να χρησιμοποιηθούν εθνικοί πόροι ως αποτέλεσμα τη συμπίεση της κατανάλωσης υπέρ της επένδυσης. Πολύ σημαντικό κίνητρο λοιπόν για ΑΞΕ, ήταν και το γεγονός ότι θα μεταφερόταν τεχνολογία, η οποία σπάνιζε στην ελληνική μεταποιητική βιομηχανία, χωρίς ωστόσο να χρειαστεί να καταβληθεί κάποιο επιπλέον κόστος παραγωγής εγχώριας τεχνολογίας. Η πεποίθηση που υπήρχε για τη βιομηχανία στην Ελλάδα, ήταν ότι η χώρα είχε το πλεονέκτημα στη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων και την παραγωγή καταναλωτικών αγαθών, δύο τομείς έντασης εργασίας ενός παραγωγικού συντελεστή που η Ελλάδα διέθετε σε αφθονία. Ένας ακόμα τομέας στον οποίο η Ελλάδα θα μπορούσε να αποδώσει ήταν η εξειδίκευση σε μια σειρά ενδιάμεσων μεταποιητικών κλάδων, όπως τα χημικά, ιδιαίτερα τα λιπάσματα για γεωργική αλλά και μεταλλουργική χρήση.

Σε μεταγενέστερους χρόνους, η προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων έχει καταστεί μια ιδιαίτερα ανταγωνιστική δραστηριότητα και έχει αποτελέσει μια από τις προτεραιότητες των κυβερνήσεων. Οι χώρες συναγωνίζονται για την απόκτηση των σημαντικών ωφελειών που αποδίδουν οι ΑΞΕ, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η ενίσχυση της οικονομικής μεγέθυνσης, η αύξηση της απασχόλησης, η τόνωση της ανταγωνιστικότητας, η προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης, η μεταφορά

¹⁴ Κυρκιλής Δ., Άμεσες Ξένες Επενδύσεις- Νέα Αναθεωρημένη Έκδοση, 2010, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ

τεχνογνωσίας και τεχνολογίας στην περιοχή υποδοχής επενδύσεων, η χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και η επίτευξη εξωτερικών οικονομικών κλίμακας.

3.2 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελληνική Πολιτεία προέβη στη θέσπιση αλληπάλλληλων επενδυτικών νόμων οι οποίοι ωστόσο δεν απέφεραν πολλές φορές τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Παρακάτω, παραθέτουμε τους Επενδυτικούς Νόμους που θεσπίστηκαν από το 1952 έως και το 2014. Το νομοθετικό πλαίσιο προσέλκυσης και προστασίας ξένου κεφαλαίου βασίστηκε στο άρθρο 112 του Συντάγματος του 1952, το οποίο ενσωματώθηκε στο Σύνταγμα του 1975. Ο νόμος 2687/53 περί επενδύσεως και προστασίας ξένων κεφαλαίων συγκεκριμενοποίησε τη συνταγματική επιταγή παραχωρώντας στο ξένο κεφάλαιο μια σειρά από κίνητρα επιπλέον των όσων προβλέπονταν για τις εγχώριες επενδύσεις, όπως π.χ την απαλλαγή από φόρους και δασμούς όλων των εισαγωγών κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, ανταλλακτικών, πρώτων και ενδιάμεσων υλών για διάστημα δέκα ετών από την πραγματοποίηση της επένδυσης, το δικαίωμα πληρωμής των royalties μέσω εξαγωγών του προϊόντος της επένδυσης, το δικαίωμα απασχόλησης ξένου προσωπικού σε ανώτερες διοικητικές και τεχνικές θέσεις, τον επαναπατρισμό κερδών κάνοντας χρήση των διατάξεων του Ν. 2687/53, την προστασία της ξένης επένδυσης από εθνικοποίηση για οποιαδήποτε αιτία, την επίλυση οποιασδήποτε διαφοράς μεταξύ ξένου επενδυτή και ελληνικού κράτους, την παραχώρηση ιδιαίτερων ευεργετημάτων¹⁵ σε συγκεκριμένες επενδύσεις ανάλογα με τη συμβολή τους στο ισοζύγιο πληρωμών, στην απασχόληση κλπ.

Επιπλέον κίνητρα εισήχθησαν με νεότερους νόμους κατά το 1960 και 1970. Το ΝΔ 89/67 προσέφερε φορολογικές απαλλαγές σε ξένες επιχειρήσεις με δραστηριότητα στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, οι οποίες όμως θα εγκαθιστούσαν την έδρα των περιφερειακών διευθύνσεών τους στην Ελλάδα. Μέχρι το 1979, 375 ξένες επιχειρήσεις, από τις οποίες 209 ήταν αμερικάνικες, εγκατέστησαν τις διοικήσεις τους κάνοντας χρήση των διατάξεων του παραπάνω νομοθετήματος.

¹⁵ Π.Χ κατώτερες τιμές της μέσης τιμής του βιομηχανικού ρεύματος, απαγόρευση εγκατάστασης νέων παραγωγικών μονάδων από ανταγωνιστικές επιχειρήσεις στον κλάδο κλπ.

Στη συνέχεια θεσπίστηκε ο νόμος 4171/61 περί λήψεως γενικών μέτρων για την υποβοήθηση της αναπτύξεως της οικονομίας της χώρας και ο νόμος 4458/65 περί βιομηχανικών παροχών, οι αναγκαστικοί νόμοι 89/1967 και 378/1968, ο νόμος 1312/1972 προς ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης, το ΝΔ 1377/73 και το ΝΔ 1378/73 περί μέτρων ενισχύσεως της τουριστικής ανάπτυξης. Η ελληνική πολιτεία προχώρησε στη θέσπιση του αναπτυξιακού νόμου 1262/82, ο οποίος αντικαταστάθηκε από το νόμο 1892/90 και μετέπειτα από το νόμο 2601/98 ενώ σε άλλη μια αντικατάσταση προέβη η ελληνική πολιτεία με τον νόμο 3299/2004. Ο νόμος 3299/2004 περιλαμβάνει φορολογικές απαλλαγές, επιχορηγήσεις, επιδοτήσεις χρηματοδοτικών μισθώσεων καθώς και επιδοτήσεις του κόστους της δημιουργημένης από το επενδυτικό σχέδιο απασχόλησης. Για τις νέες επενδύσεις προβλέπονται επιδοτήσεις για τη δημιουργία επιχειρήσεων σε βιομηχανικές περιοχές αυξημένες κατά 5% με ένα επιπρόσθετο 5% για το κόστος πρόσληψης νέου προσωπικού. Όσον αφορά τα είδη επενδύσεων, ο συγκεκριμένος νόμος στοχεύει στην ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει τις επενδύσεις στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογίας. Σημαντικότερα επενδυτικά κίνητρα προβλέπονται στον τομέα τουρισμού και εμπορίου.

Σε μια άλλη τροποποίηση προέβη η ελληνική πολιτεία αφού εισήγαγε τον επενδυτικό νόμο 3908/11 όπως τροποποιήθηκε από τους Νόμους 4072/12, 4146/13 και 4242/14, ο οποίος αποτελεί το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο για την ίδρυση, την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων δίνοντας τους τη δυνατότητα να επιδοτηθούν σύμφωνα με τα ποσοστά που καθορίζονται από τον εκάστοτε Εγκεκριμένο Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων. Ο νόμος παρέχει κίνητρα με φοροαπαλλαγές, επιδοτήσεις, leasing ή μείγμα αυτών κατ' επιλογή του επενδυτή. Χωρίζεται σε δύο κατηγορίες επενδυτικών σχεδίων, τα Γενικά Επενδυτικά Σχέδια και τα Ειδικά Επενδυτικά Σχέδια. Ο συγκεκριμένος νόμος καλύπτει υπό προϋποθέσεις τους περισσότερους τομείς της οικονομίας όπως τον τουρισμό, τη μεταποίηση, logistics, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, παραγωγή και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, παροχή υπηρεσιών και λοιπές δραστηριότητες (εκτός προβλεπόμενων εξαιρέσεων).

Είναι σαφές ότι το πρόβλημα προσέλκυσης επενδύσεων δεν είναι μόνο θέμα θεσμικού πλαισίου, αλλά συνάρτηση πολλών παραγόντων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα χωρών,

οι οποίες υιοθέτησαν επιτυχημένα προγράμματα προσέλκυσης επενδύσεων είναι αυτά του Βελγίου, του Λουξεμβούργου, της Σουηδίας, της Ολλανδίας και της Ιρλανδίας.

3.3 ΟΙ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ

Δεκαετία '50 - Δεκαετία '80

Για περίπου μια δεκαετία από το 1954 έως το 1962 η είσοδος ΑΞΕ στη χώρα ήταν περιορισμένη και η επίδρασή τους στην εκβιομηχάνιση αυτής ελάχιστη. Η οικονομική πολιτική της δεκαετίας του 1950, παρά το φιλελεύθερο άνοιγμα του 1953, ήταν προσανατολισμένη κυρίως στην υποκατάσταση εισαγωγών και στην προστασία της εγχώριας παραγωγής. Αιτήσεις για εισαγωγή ΑΞΕ σε τομείς που ήδη υπήρχαν εγχώρια απορρίπτονταν ως μέρος της πολιτικής προστασίας της εγχώριας παραγωγής από τον ανταγωνισμό. Στη συγκεκριμένη περίοδο, η κύρια τάση για ΑΞΕ προερχόταν κυρίως από αμερικανικές εταιρίες στην Ευρώπη, οριζοντίου τύπου με στόχο την εξυπηρέτηση των εγχώριων αγορών όπου και εγκαθίσταντο. Επίσης, ΑΞΕ που ήρθαν στην Ελλάδα κατά τη συγκεκριμένη περίοδο, κατευθύνθηκαν στην πλειονότητά τους σε ενδιάμεσους μεταποιητικούς κλάδους ή τομείς της βαριάς βιομηχανίας, όπου το ελληνικό κεφάλαιο ήταν ανύπαρκτο. Κατά την περίοδο 1953-1973, οι ΗΠΑ ήταν η χώρα που κατείχε το 39% του συνόλου των εισροών στην Ελλάδα, ενώ η Γαλλία ήταν η δεύτερη με ποσοστό 25%. Μεταξύ 1970 και 1975 σημειώθηκε μια στροφή ως προς τη χώρα προέλευσης του ξένου κεφαλαίου υπέρ των χωρών-μελών της τότε ΕΟΚ.

Συγκεκριμένα, εξετάζοντας διαχρονικά την πορεία των ΑΞΕ στην Ελλάδα ο Κυρκιλής (2005) αναφέρει ότι την δεκαετία του 1960 οι άμεσες ξένες επενδύσεις οι οποίες σε ποσοστό 81,0%, συγκεντρώθηκαν στους τομείς των Χημικών, των Πετρελαιοειδών, των Βασικών Μετάλλων, των Ηλεκτρικών Ειδών και των Μέσων Μεταφοράς. Οι ξένες θυγατρικές εισήγαγαν νέες τεχνολογίες και παρήγαγαν νέα προϊόντα για την Ελληνική μεταποίηση. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 1966 το 39% των ξένων θυγατρικών στην Ελλάδα παρήγαγε εντελώς καινούργια προϊόντα για την Ελληνική αγορά. Ωστόσο, οι ΑΞΕ στην Ελληνική μεταποίηση ήταν προσανατολισμένες κατά κύριο λόγο στην εγχώρια αγορά, όπου κατόρθωσαν να αποκτήσουν δεσπόζουσα θέση εκμεταλλευόμενες την τεχνολογική και οργανωτική τους ανωτερότητα. Υπήρχε μια

σημαντική δυνητική εσωτερική αγορά δεδομένου ότι το 1963 ο συντελεστής εισαγωγών στους τομείς των μη καταναλωτικών αγαθών ήταν άνω του 30% και σε μερικές περιπτώσεις άγγιζε το 63%, όπως στα Βασικά Μέταλλα και το 45% στα Χημικά. Υπήρχε συνεπώς το κίνητρο της υποκατάστασης εισαγωγών σε μια αγορά με ελάχιστο έως καθόλου εγχώριο ανταγωνισμό και τεχνολογικά υπανάπτυκτη¹⁶.

Την δεκαετία του 1970 οι κλάδοι των Τροφίμων, των Ποτών, και της Υφαντουργίας αύξησαν το μερίδιο τους στο σύνολο των εισροών ΑΞΕ στη μεταποίηση στο 13,0% περίπου, από 5,0% που ήταν την προηγούμενη δεκαετία. Αυτή η τάση κατέστη ιδιαίτερα εμφανής μετά το 1974. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με τη φάση διεθνοποίησης του κεφαλαίου, η οποία χαρακτηρίζεται από την αναζήτηση αποτελεσματικότητας σε παγκόσμια κλίμακα.¹⁷ Κάτω από την πίεση της ανόδου του κόστους παραγωγής και ιδιαίτερα του κόστους εργασίας η παραγωγή προϊόντων έντασης εργασίας αλλά και συμβατικής τεχνολογίας ενσωματωμένης κυρίως σε μηχανολογικό εξοπλισμό, όπου το κόστος εργασίας αποτελεί το πιο σημαντικό τμήμα του κόστους παραγωγής μεταφέρονται σε χώρες χαμηλότερου επιπέδου ανάπτυξης, οι οποίες μπορούν να προσφέρουν φθηνή εργασία και επίπεδο δυνητικής παραγωγικότητας εφάμιλλο των αναπτυγμένων χωρών. Ταυτόχρονα, μετά το 1974 οι ΑΞΕ μείωσαν τη συμμετοχή τους στις συνολικές επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου στην μεταποίηση στο 6,6% από 13,7% που ήταν τη δεκαετία 1963-1973. Η μείωση ήταν σημαντικότερη στους τομείς των Χημικών, των Μεταφορικών Μέσων, των Πλαστικών-Ελαστικών, των Βασικών Μετάλλων, δηλαδή σε τομείς όπου την προηγούμενη δεκαετία υπήρχε αξιόλογη δραστηριότητα των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων.

Την δεκαετία του 1980 οι ΑΞΕ, μειώθηκαν στο 1,2 % του συνόλου των βιομηχανικών επενδύσεων από 2,7% και 13,3% τις περιόδους 1975-1980 και 1961-1974 αντίστοιχα, ενώ η ετήσια μέση ακαθάριστη εισροή ΑΞΕ σε απόλυτα μεγέθη ήταν 17,4, 25,3 και 41,7 εκατομμύρια δολάρια τις αντίστοιχες περιόδους.

¹⁶ Καραπαναγιωτίδης, Θ. και Κυρκιλής, Δ., Ζητήματα Πολιτικής Οικονομίας της Μεταπολεμικής Ελλάδας: Μια Κριτική Προσέγγιση, *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, Τόμος Β, Νο 8, 1992

¹⁷ Κυρκιλής (2005) Ανάπτυξη και κρίση στην ελληνική οικονομία. Η Διεθνοποίηση της Ελληνικής Οικονομίας την Μεταπολεμική Περίοδο. Πανεπιστήμιο Πειραιά, Τόμος Α

Δεκαετία '90- Έως σήμερα

Την δεκαετία του 1990 η πορεία των ΑΞΕ στην ελληνική οικονομία είχε ως εξής: Την περίοδο 1989-1992 οι εισροές ΑΞΕ στην Ελλάδα ακολουθούν μια αυξητική τάση με μέση ετήσια εισροή ύψους 1.009 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Την επόμενη διετία 1993-94 οι εισροές ΑΞΕ στην Ελλάδα υποχωρούν στα 977 και 981 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ αντίστοιχα, ενώ από το επόμενο έτος η τάση γίνεται και πάλι ανοδική για να μετατραπεί σε ασταθή την τριετία 1997-1999 και να ανακάμψει το 2000, οπότε σημειώνεται εισροή 1.115 εκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Φαίνεται ότι η Ελλάδα χάνει την ελκυστικότητά της, σε σχετικούς όρους, εντός της ΕΕ, η οποία την ίδια περίοδο τείνει σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό οικονομικής ολοκλήρωσης. Κατά την περίοδο 2000-2003 (γύρω στα 1 δις δολάρια) παρατηρούμε παρόμοια εισροή καθαρών άμεσων ξένων επενδύσεων αν και κατά το 2002 παρατηρείται η μικρότερη εισροή που έχει υπάρξει από το 1990 έως το 2014 (53 εκατομμύρια δολάρια). Κατά το 2004 (σχεδόν 2 δις δολ.) παρατηρείται διπλασιασμός των εισροών των ΑΞΕ σε σχέση με το 2003 (σχεδόν 1 δις δολ.) κάτι που ίσως οφείλεται στους Ολυμπιακούς Αγώνες, των οποίων διοργανώτρια χώρα ήταν η Ελλάδα. Το 2005 (686 εκατ. δολ.), η Ελλάδα σημειώνει κατακόρυφη πτώση σε καθарές εισροές ΑΞΕ σε σχέση με το 2004. Κατά την επόμενη οκταετία, δηλαδή από το 2006-2014, καταγράφεται μεγάλη διακύμανση των εισροών. Συγκεκριμένα, το 2006 (5,4 δις δολ.) και το 2008 (5,7 δις δολ.) παρατηρείται η μεγαλύτερη εισροή ΑΞΕ τα σχεδόν τελευταία 35 έτη. Στα ενδιάμεσα έτη (1 έως 2 δις δολ) δεν προσμετρούνται ιδιαίτερες διακυμάνσεις με εξαίρεση μόνο το 2010 όπου η εισροή ΑΞΕ ανήλθε στα 533 εκατ. δολ. Παρά την έντονη οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα από το έτος 2010, οι επιδόσεις της χώρας στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων ήταν αρκετά ικανοποιητικές κατά το 2014 αφού οι συνολικές Καθαρές Εισροές έφθασαν τα 2,1 δις δολ. Η ταχεία πρόωθηση μεταρρυθμίσεων και η μείωση των τιμών παραγωγικών συντελεστών, που είχε σαν συνέπεια η οικονομική κρίση στη χώρα, δημιούργησαν αξιόλογες επενδυτικές ευκαιρίες για τη χώρα. Η προβλεπόμενη αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας εξάλλου καθώς και του φυσικού πλούτου (πετρέλαιο, φυσικό αέριο) αναμένεται να ενισχύσουν το επενδυτικό πλαίσιο της χώρας. Κάτι από το οποίο ευτυχώς η χώρα κατάφερε να ξεφύγει από την οικονομική κρίση, είναι το γεγονός ότι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας (γεωπολιτικά, κλιματολογικά, ιστορικά, κλπ) παράγοντες δηλαδή που ευνοούν τις επενδύσεις δεν εθίγησαν και προσφέρονται ακόμα προς αξιοποίηση. Παρακάτω

παραθέτουμε συγκεντρωτικό πίνακα με τις Καθαρές Εισροές ΑΞΕ (εκατ. δολ. καθώς και % GDP) για την Ελλάδα και για τα έτη 1990-2014. Έχοντας συζητήσει όμως παραπάνω τα σχετικά στοιχεία του Πίνακα 3.1 που ακολουθεί, καθώς και όλες τις μεταβολές που έχουν παρουσιαστεί στις εισροές ΑΞΕ κατά τα έτη 1990-2014, θα πρέπει να επισημάνουμε και τα κυριότερα στοιχεία του Πίνακα 3.2 που αφορούν τις Καθαρές Εισροές (% GDP). Δηλαδή, σε ποιο ποσοστό οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις έχουν συμβάλει με το πέρασ των ετών, στη μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Για να είναι πιο σαφής η μεταβολή αυτή, πέραν του Πίνακα 3.2, θα παρατεθεί και αντίστοιχο διάγραμμα (Διάγραμμα 3.1) που θα περιλαμβάνει τις αντίστοιχες εισροές ανά τα έτη.

Πίνακας 3.1

Καθαρές Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Ελλάδα (1990-2014) (\$)

ΕΤΟΣ	ΕΙΣΡΟΕΣ
1990	1.005.000.000,00
1991	1.135.000.000,00
1992	1.144.000.000,00
1993	977.000.000,00
1994	981.000.000,00
1995	1.053.000.000,00
1996	1.058.000.000,00
1997	984.000.000,00
1998	71.200.000,00
1999	567.300.000,00
2000	1.083.400.000,00
2001	1.585.000.000,00
2002	53.061.484,40
2003	1.331.693.343,17
2004	2.104.990.942,15
2005	689.960.219,88
2006	5.409.239.580,65
2007	1.957.669.988,66
2008	5.733.408.743,97
2009	2.762.586.782,18
2010	533.689.272,69
2011	1.092.091.923,77
2012	1.663.327.172,79
2013	2.945.417.938,40
2014	2.184.366.795,75

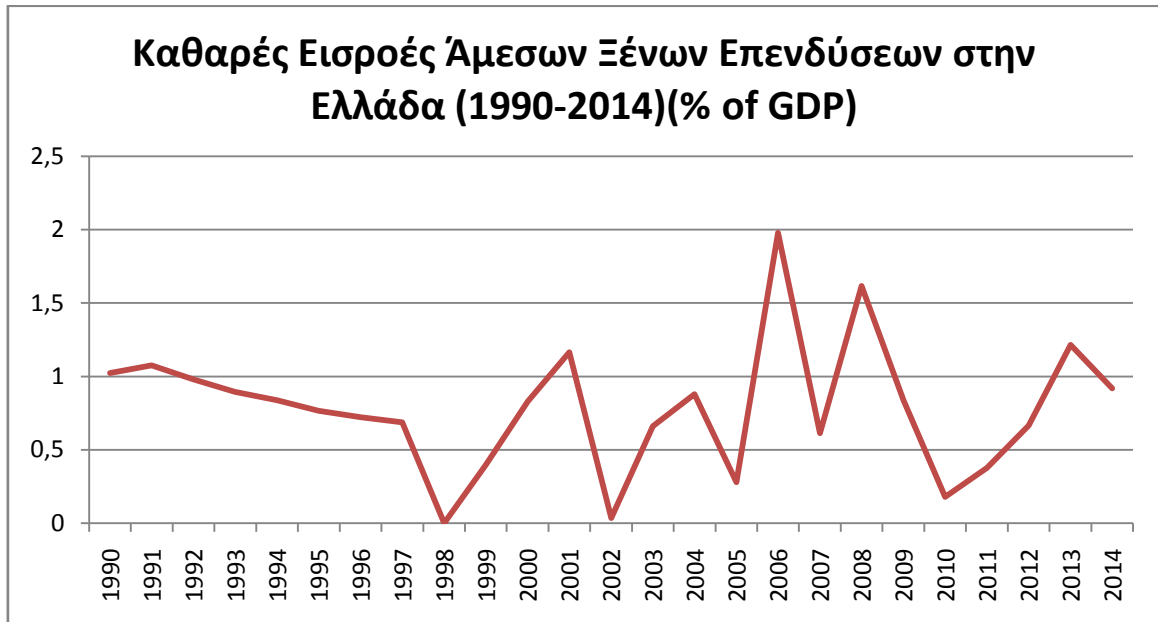
Πηγή: <http://data.worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.GD.ZS>

Πίνακας 3.2
Καθαρές Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Ελλάδα (1990-2014)
(% of GDP)

ΕΤΟΣ	ΕΙΣΡΟΕΣ
1990	1,0229
1991	1,0755
1992	0,9807
1993	0,8946
1994	0,8382
1995	0,7665
1996	0,7219
1997	0,6866
1998	-
1999	0,3967
2000	0,8297
2001	1,1654
2002	0,0347
2003	0,6607
2004	0,8784
2005	0,2786
2006	1,9794
2007	0,6143
2008	1,6168
2009	0,8375
2010	0,1781
2011	0,3782
2012	0,6666
2013	1,2160
2014	0,9194

Πηγή: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?page=3>

Διάγραμμα 3.1
Καθαρές Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Ελλάδα (1990-2014)
(% of GDP)

Πηγή: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?page=3>

Μελετώντας το παραπάνω διάγραμμα, μπορούμε να εξάγουμε χρήσιμα αποτελέσματα για την έρευνά μας. Αρχικά, θα πρέπει να επισημάνουμε από το 1997 έως το 2014, παρατηρούνται συχνές διακυμάνσεις του ποσοστού της συμβολής των ΑΞΕ στο GDP με μεγάλες ανόδους αλλά και καθόδους αντίστοιχα. Επιπλέον, κρίνεται σκόπιμο να τονιστεί ότι κατά το συγκεκριμένο διάστημα εμφανίζεται τόσο το μεγαλύτερο όσο και το μικρότερο ποσοστό συμμετοχής των ΑΞΕ στο εγχώριο προϊόν. Για να γίνουμε πιο σαφείς, το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής παρατηρείται κατά το 2006, γύρω στο 2% του ΑΕΠ, ενώ το μικρότερο εμφανίζεται κατά το 2002. Σε αυτό το σημείο, να τονίσουμε ότι δεν λαμβάνουμε υπόψη τη μηδενική τιμή του 1998 που φαίνεται στο διάγραμμα, αφού η τιμή αυτή αναφέρεται σε έλλειψη στοιχείων και όχι καθεαυτού σε μηδενική τιμή. Προγενέστερα, από το 1990 έως και το 1997 μπορούμε να πούμε ότι εντοπίζουμε μια σταθερά καθοδική πορεία του ποσοστού συμμετοχής της μεταβλητής μας.

Στο τελευταίο κομμάτι της μελέτης μας, κρίνεται αναγκαίο να αναφερθούμε στα μεταγενέστερα και πιο κοντινά σε εμάς έτη, δηλαδή από το 2013 και έπειτα. Το 2013, γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι το ποσοστό μας, αν και δεν είναι στο peak του, βρίσκεται σε

μια από τις μεγαλύτερες τιμές του σε όλα τα έτη, ωστόσο, από εκεί και έπειτα ξεκινά να διαφαίνεται συνεχόμενη πτώση μέχρι και το 2014 όπου εμείς εξετάζουμε.

Συνοψίζοντας, καταλήγουμε σε ένα πολύ σημαντικό συμπέρασμα. Αν και οι αυξομειώσεις του ποσοστού συμμετοχής δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικές, παρ' όλα αυτά, το ποσοστό συμμετοχής των ΑΞΕ στο ΑΕΠ βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, κάτι που μας κάνει να καταλάβουμε ότι οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα προσελκύνονται δύσκολα.

Αφού λοιπόν, παραπάνω αναφερθήκαμε σε Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να παρουσιάσουμε έναν πίνακα στον οποίο παρατίθενται τα σύνολα των Εισροών στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης. Να σημειώσουμε ότι τα παρακάτω στοιχεία αναφέρονται στις χώρες οι οποίες δείχνουν τη μεγαλύτερη αλλά και τη μικρότερη επενδυτική δραστηριότητα στην Ελλάδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μεγαλύτερες εισροές επενδύσεων προέρχονται κυρίως από την Ευρώπη, την Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και από χώρες της ζώνης του Ευρώ. Αντίθετα, μικρότερη επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα μας εμφανίζεται από τις χώρες της Αφρικής και της Ωκεανίας

Πίνακας 3.3

Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης(2003-2014) σε εκατ. ευρώ

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΥΡΩΠΗ	1,386.4	1,445.0	298.2	4,223.8	1,498.0	2,982.3	1,624.3	300.7	455.8	1,717.6	1,923.0	366.9
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	1,660.3	1,355.3	231.9	4,058.7	1,440.8	2,908.2	1,561.1	196.9	375.6	1,715.5	1,042.0	287.1
ΖΩΝΗ ΕΥΡΩ	953.2	697.4	-21.9	3,310.1	1,679.4	3,044.8	1,601.8	529.5	224.0	1,528.6	1,193.3	387.0
ΜΕΛΗ Ε.Ε ΕΚΤΟΣ ΖΩΝΗΣ ΕΥΡΩ	807.1	657.9	253.8	748.6	-238.6	-136.6	-40.7	-136.6	-40.7	186.9	-151.3	-99.9
ΑΛΛΕΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	-273.9	89.7	66.3	165.1	57.2	74.1	63.2	103.8	80.2	2.2	881.0	79.8
ΑΜΕΡΙΚΗ	-11.9	267.7	190.6	-373.5	54.1	79.2	30.0	-45.7	390.2	-144.2	110.9	1,064.7
ΩΚΕΑΝΙΑ	-0.9	0.7	-1.3	5.0	0.3	-3.4	-1.9	-0.3	1.8	2.8	-1.4	-3.4
ΑΣΙΑ	2.5	6.8	1.4	400.9	-4.9	29.4	124.5	13.5	-4.2	-189.3	112.2	231.0
ΑΦΡΙΚΗ	5.7	2.3	6.4	8.0	-3.0	-19.0	-33.0	-18.1	-21.1	-33.0	-23.0	-22.3
ΜΗ ΚΑΤΑΝΕΜΕΙΜΕΝΕΣ	-251.9	-29.9	5.9	4.8	-1.9	2.9	9.9	-0.9	-0.1	0.5	0.5	-0.1
ΣΥΝΟΛΟ	1,129.8	1,692.4	501.3	4,238.9	1,542.6	3,071.1	1,753.8	249.2	822.3	1,354.3	2,122.1	1,636.8

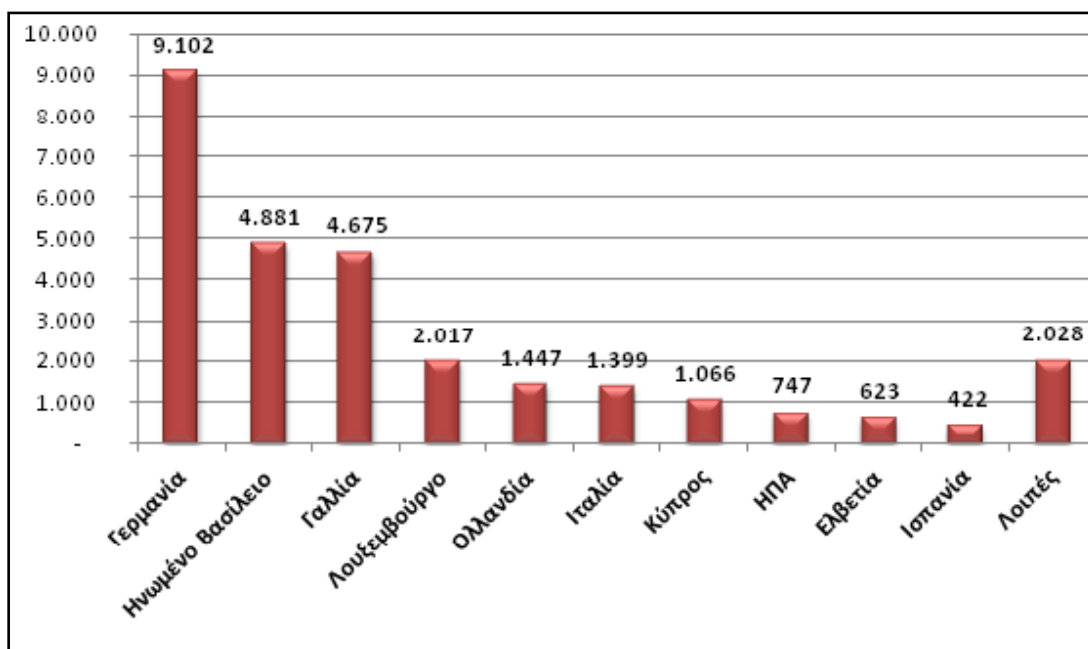
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Στις χώρες με την ισχυρότερη επενδυτική παρουσία στην Ελλάδα¹⁸ τα τελευταία χρόνια συγκαταλέγονται κυρίως χώρες εξαγωγής κεφαλαίου, όπως η Γερμανία, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Λουξεμβούργο και η Ολλανδία, ενώ αξιόλογη παρουσία έχουν η Κύπρος οι ΗΠΑ και η Ελβετία. Για να γίνουμε πιο σαφείς παρακάτω θα παραθέσουμε διαγράμματα για τις περιόδους 2003-2008 καθώς και για τις περιόδους 2009-2014 που αφορούν τις Συνολικές εισροές ΑΞΕ ανά χώρα προέλευσης.

Περίοδος 2003-2008

Διάγραμμα 3.2

Συνολικές Εισροές ΑΞΕ ανά χώρα προέλευσης (2003-2008)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Συνολική Αξία: 28.405,7 εκατομμύρια Ευρώ

Η Γερμανία παραμένει η πρώτη χώρα προέλευσης επενδυτικών κεφαλαίων στην Ελλάδα, κατά την περίοδο 2003-2008. Τη δεύτερη θέση στις χώρες που επένδυσαν αυτή την περίοδο στην Ελλάδα καταλαμβάνει το Ηνωμένο Βασίλειο και την τρίτη η Γαλλία, με

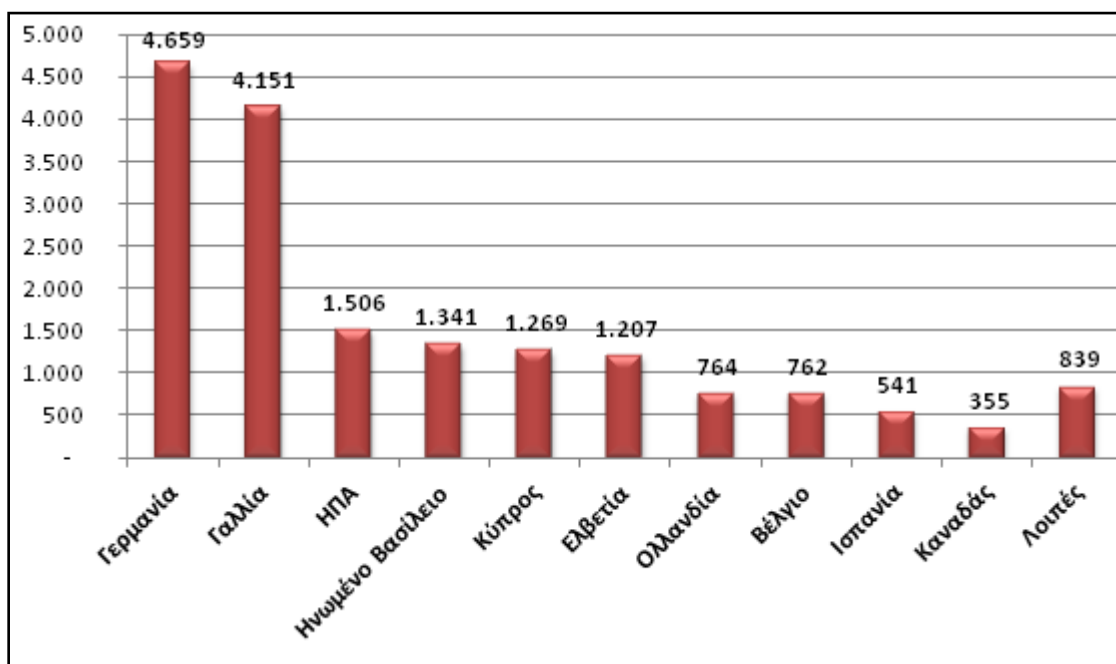
¹⁸ <http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=21&la=2>

μεγάλη διαφορά όμως με το ποσοστό της Γερμανίας (εξαιτίας κυρίως της επένδυσης της Deutsche Telecom στον ΟΤΕ).

Περίοδος 2009-2014

Διάγραμμα 3.3

Συνολικές Εισροές ΑΞΕ ανά χώρα προέλευσης (2009-2014)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Συνολική Αξία: 17.393,8 εκατομμύρια Ευρώ

Η Γερμανία παραμένει η πρώτη χώρα προέλευσης επενδυτικών κεφαλαίων στην Ελλάδα, τόσο και κατά την περίοδο 2009-2014. Η Γαλλία καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση με μικρή διαφορά από την Γερμανία και ακολουθούν οι ΗΠΑ (που έχουν σημαντικά αυξήσει την επενδυτική τους παρουσία συγκριτικά με την προηγούμενη περίοδο), το Ηνωμένο Βασίλειο, η Κύπρος και η Ελβετία. Παρατηρείται επίσης πως κατά την περίοδο η οποία εξετάζεται, λόγω της οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζει η Ελλάδα, το συνολικό μέγεθος εισροών ΑΞΕ είναι σημαντικά μικρότερο από αυτό της περιόδου 2003-2008 (μειωμένο κατά 38,8%). Να επισημάνουμε ακόμα πως εμφανίζονται ευοίωνες προοπτικές στο άμεσο μέλλον για προσέλκυση ΑΞΕ από τη Ρωσία και την Ανατολική Ευρώπη, τη

Μέση Ανατολή, τις Αραβικές Χώρες και την Ασία, ιδιαίτερα δε την Κίνα, που ενδιαφέρονται κυρίως για τους τομείς της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών, του τουρισμού, των μεταφορών και της εφοδιαστικής αλυσίδας.

Συνεχίζοντας, παραθέτουμε πίνακα με τις Καθαρές Άμεσες Επενδύσεις ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για τα έτη 2003-2014. Αναφερόμαστε στα συγκεκριμένα έτη διότι από τότε και έπειτα μπορέσαμε να βρούμε διαθέσιμα στοιχεία για μελέτη των κλάδων που αναφέρονται.

Πίνακας 3.4
Καθαρές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (2003-2014)
σε εκατ. ευρώ

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
ΓΕΩΡΓΙΑ-ΚΤΗΝΟΤΡ.- ΑΛΙΕΙΑ ΚΛΠ	-0,4	5,4	0,2	-0,1	36,0	23,7	0,0	-24,3	1,5	1,1	5,7	3,8
ΟΡΥΧΕΙΑ-ΛΑΤΟΜΕΙΑ	24,7	4,1	2,4	-2,5	12,7	252,6	7,0	1,5	-0,2	2,5	-12,6	-95,4
ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	-387,9	151,1	115,6	166,6	330,6	276,5	-186,9	33,5	-167,6	-82,6	-44,7	-41,7
ΠΑΡΟΧΕΣ ΗΛΕΚΤΡ. ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣ.ΑΕΡΙΟΥ,ΝΕΡΟΥ	0,0	0,0	-0,1	-0,8	12,7	0,3	4,9	5,7	50,0	22,7	-9,6	3,7
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	10,6	10,4	37,3	22,1	66,9	61,9	38,1	38,7	12,0	16,3	7,9	36,0
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	717,9	600,0	990,3	3.275,1	3.305,5	1.011,4	1.551,1	1.115,1	1.369,7	569,4	-541,7	738,5
ΜΗ ΚΑΤΑΝΕΜΗΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	4,2	57,1	34,5	-236,0	68,6	24,0	65,1	6,0	9,5	-2,0	3,5	0,1
ΣΥΝΟΛΟ	365,3	828,8	1.180,3	3.224,4	3.832,9	1.650,4	1.479,3	1.176,2	1.274,9	527,3	-591,5	645,0

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Σημείωση: Το αρνητικό πρόσημο(-) σημαίνει μείωση των Καθαρών Ξένων Επενδύσεων

*Προσωρινά στοιχεία

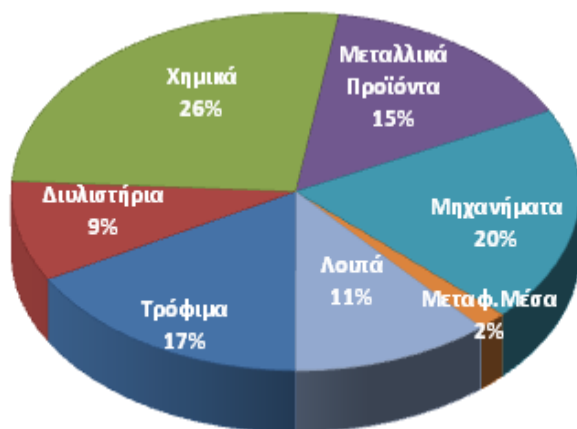
Να επισημάνουμε ότι στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι πιο σημαντικοί κλάδοι δηλαδή αυτοί που παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες μεταβολές και που είναι πιο σημαντικοί για την Ελληνική Οικονομία. Μελετώντας τα στοιχεία του πίνακα είναι εμφανώς αντιληπτό ότι ο κλάδος οικονομικής δραστηριότητας που παρουσιάζει την μεγαλύτερη κινητικότητα είναι αυτός των Υπηρεσιών καθώς σε αυτόν παρατηρούνται οι υψηλότερες ροές καθαρών άμεσων ξένων επενδύσεων. Να προσθέσουμε ότι ο μέσος όρος για τον συγκεκριμένο κλάδο έπειτα από υπολογισμούς ανέρχεται στα 1,225.192 εκατ. δολ. Πιο συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη ροή του ανωτέρω κλάδου φαίνεται να είναι το 2007 (3.305,5 εκατ. Ευρώ.), ροή που φαίνεται να είναι και η μεγαλύτερη για όλα τα έτη αλλά και για όλους τους υπόλοιπους κλάδους με τους οποίους συγκρίνεται. Αντίθετα, όπως διαπιστώνουμε από τη μελέτη του πίνακα μας, οι μικρότερες ροές παρατηρούνται στον κλάδο της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας και Αλιείας αφού έπειτα από πρόχειρους υπολογισμούς βρήκαμε το μέσο όρο του συγκεκριμένου κλάδου να είναι στα 4,4 εκατ. δολ.

Πιο κάτω, παραθέτουμε αντίστοιχα διαγράμματα-πίτες (Διάγραμμα 3.4 & 3.5), στα οποία καθίσταται σαφέστερο σε ποιους τομείς συγκεκριμένα, η Ελλάδα παρουσίασε μεγαλύτερες εισροές κεφαλαίων. Συγκεκριμένα, ξεκινώντας από τον τομέα της μεταποίησης θα δούμε ότι σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον κατά τις περιόδους 2003-2008 και 2009-2014 παρουσιάζουν τα χημικά, τα τρόφιμα & ποτά, τα μηχανήματα και τα μεταλλικά προϊόντα.

Περίοδος 2003-2008

Διάγραμμα 3.4

Συνολικές εισροές ΑΞΕ στη μεταποίηση κατά την περίοδο 2003-2008

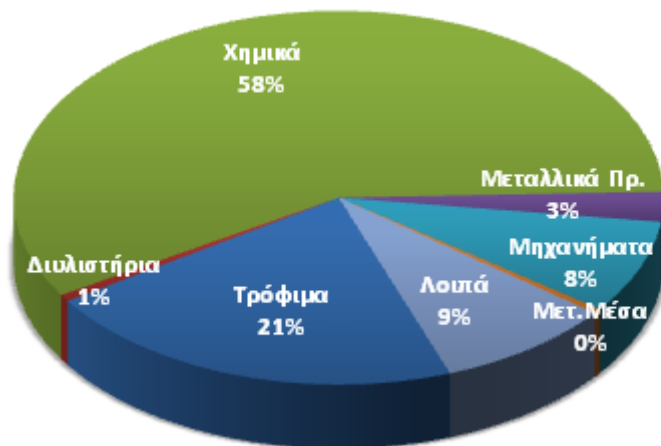

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2015

Συνολική Αξία: 6.925 εκατομμύρια Ευρώ

Περίοδος 2009-2014

Διάγραμμα 3.5
Συνολικές εισροές ΑΞΕ στη μεταποίηση κατά την περίοδο 2009-2014

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2015

Συνολική Αξία: 3.709 εκατομμύρια Ευρώ

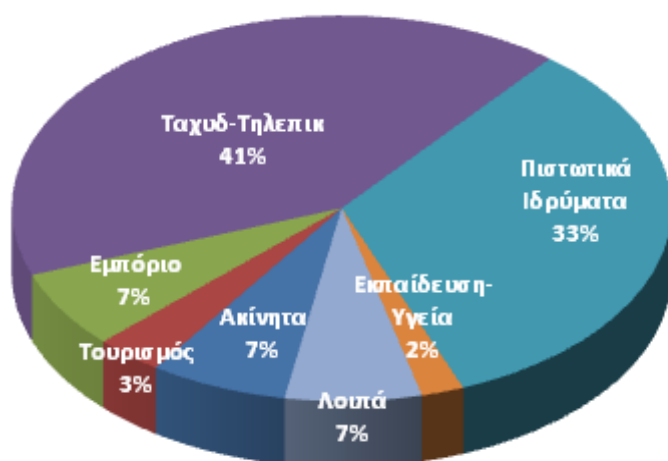
Σε σύγκριση με την περίοδο 2003-2008, παρατηρείται πολύ μεγαλύτερη συγκέντρωση των επενδύσεων κατά την περίοδο 2009-2014 στον κλάδο των χημικών, που συγκεντρώνει το 58% του συνόλου των επενδύσεων στον μεταποιητικό τομέα, σε σχέση με το 26% την περίοδο 2003-2008. Ο κλάδος που εμφάνισε τη σημαντικότερη αύξηση το 2014 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος είναι αυτός των χημικών.

Πέραν όμως του τομέα της μεταποίησης, η Ελλάδα συγκεντρώνει και μεγάλο ποσοστό του ενδιαφέροντος για επενδύσεις στον τομέα των υπηρεσιών και συγκεκριμένα στις τηλεπικοινωνίες, τον τουρισμό, το εμπόριο και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Πιο συγκεκριμένα, παρακάτω θα δούμε στα διαγράμματα (Διάγραμμα 3.6 & 3.7) αναλυτικά για τις περιόδους 2003-2008 και 2009-2014 πως αποτυπώνεται αυτή η διάρθρωση εισροών.

Περίοδος 2003-2008

Διάγραμμα 3.6

Συνολικές εισροές ΑΞΕ στον τομέα των υπηρεσιών κατά την περίοδο 2003-2008

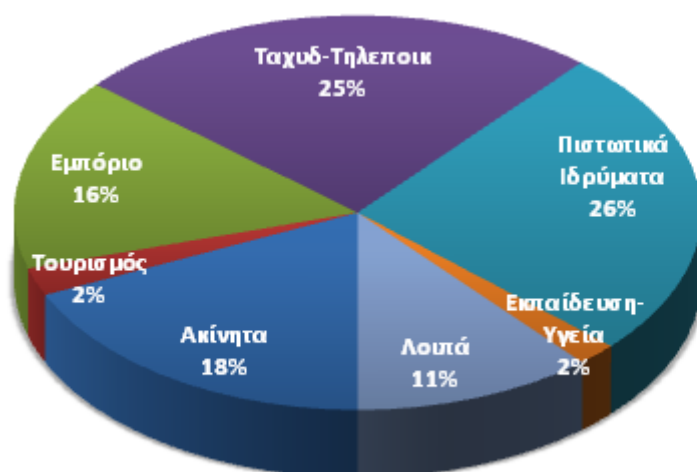
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2015

Συνολική αξία: 20.059 εκατομμύρια Ευρώ

Περίοδος 2009-2014

Διάγραμμα 3.7

Συνολικές εισροές ΑΞΕ στον τομέα των υπηρεσιών κατά την περίοδο 2009-2014

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2015

Συνολική αξία: 11.848 εκατομμύρια Ευρώ

Οι κλάδοι των τηλεπικοινωνιών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων συγκεντρώνουν τη μεγάλη πλειοψηφία των επενδυτικών κεφαλαίων που κατευθύνθηκαν προς τις υπηρεσίες, τόσο κατά την περίοδο 2003-2008, όσο και κατά την περίοδο 2009-2014. Τη δεύτερη περίοδο ωστόσο, παρατηρείται σημαντική αύξηση των επενδύσεων στον τομέα των ακινήτων, ο οποίος από το 7% την περίοδο 2003-2008, εκτοξεύτηκε στο 18% την περίοδο 2009-2014, γεγονός που εξηγείται από τη μεγάλη πτώση των τιμών των ακινήτων εξαιτίας της κρίσης, η οποία και δημιούργησε μεγάλες επενδυτικές ευκαιρίες στον κλάδο αυτό. Οι κλάδοι που εμφάνισαν σημαντική αύξηση το 2014 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος είναι οι τηλεπικοινωνίες, το εμπόριο και τα ακίνητα.

Κλείνοντας, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι τόσο στον κλάδο της μεταποίησης όσο και στον κλάδο των υπηρεσιών, πέραν των ανακατατάξεων που συνέβησαν όσον αφορά το ενδιαφέρον των επενδυτών για ΑΞΕ στην Ελλάδα, η συνολική αξία που εισέρευσε και στους δύο κλάδους αντίστοιχα, ήταν πολύ μικρότερη κατά την περίοδο 2009-2014 σε σχέση με την περίοδο 2003-2008, κάτι που ίσως οφείλεται στην έντονη κρίση στη δίνη της οποίας έχει παρασυρθεί η Ελλάδα από το 2010 και έπειτα γεγονός που οδηγεί τους επενδυτές να μην εμπιστευτούν μια οικονομία σαν αυτή της Ελλάδας για επενδύσεις.

3.4 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΙΣΡΟΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

Στα παραπάνω υποκεφάλαια ασχοληθήκαμε με τις Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων που αφορούσαν αποκλειστικά την Ελλάδα. Η μελέτη η οποία έγινε, κατέδειξε ότι η εισροή ΑΞΕ για την Ελλάδα κινείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα γενικά. Ωστόσο, για να μπορέσουμε να τεκμηριώσουμε αυτή την άποψή μας θα πρέπει να προβούμε και σε κάποιες άλλες συγκρίσεις που αφορούν την Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες χώρες που έχουμε επιλέξει. Στο αρχικό διάγραμμα (Διάγραμμα 3.8) που έχουμε ετοιμάσει για το συγκεκριμένο υποκεφάλαιο, συγκρίνονται οι εισροές της Ελλάδας με αυτές των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολό τους, με τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ¹⁹ καθώς και με τον Κόσμο γενικότερα.

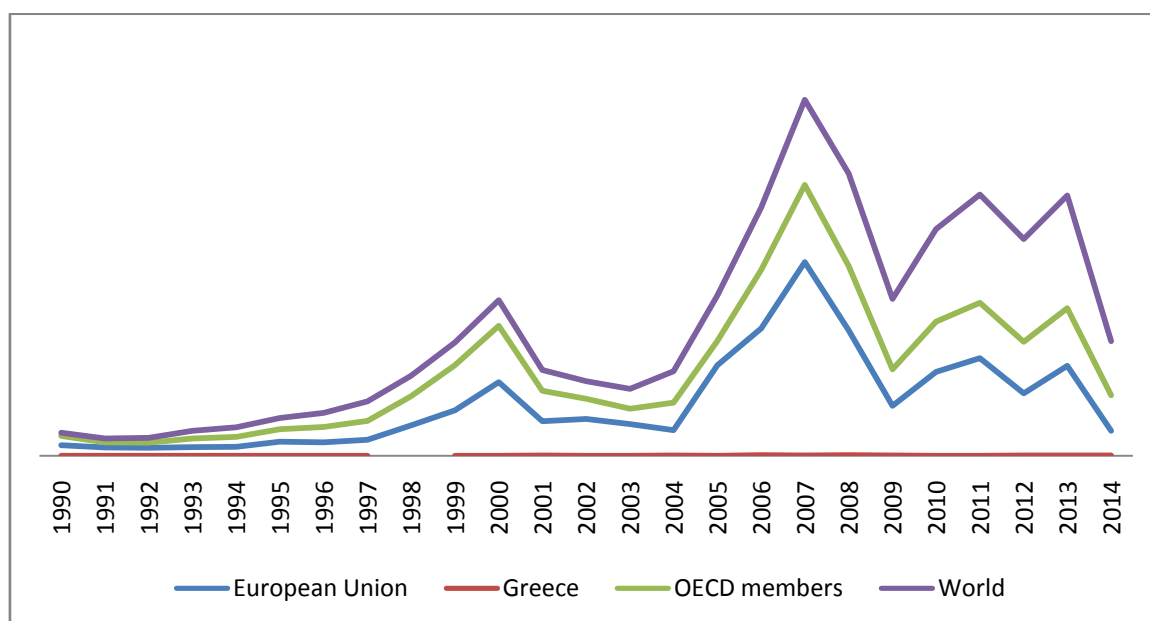
Μελετώντας τα παρακάτω διαγράμματα παρατηρούμε ότι οι εισροές ΑΞΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολό της, των χωρών του ΟΟΣΑ, καθώς και του Κόσμου

¹⁹ ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (34 κράτη- μέλη)

κινούνται κατά την ίδια κατεύθυνση. Θέλοντας να γίνουμε πιο σαφείς, οι παραπάνω τρεις μεταβλητές (Ε.Ε., ΟΟΣΑ, Κόσμος) παρουσιάζουν σχεδόν τις ίδιες αυξομειώσεις εισροών με το πέρας των ετών. Το peak για αυτές τις μεταβλητές εμφανίζεται κατά το 2007. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή η παρόμοια διακύμανση των τριών μεταβλητών οφείλεται στο γεγονός ότι η Οικονομία του Κόσμου επηρεάζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις χώρες της Ε.Ε. και τις χώρες του ΟΟΣΑ αφού στις συγκεκριμένες κοινότητες τείνουν να είναι μέλη αναπτυγμένες χώρες που η γενικότερη δραστηριότητά τους επηρεάζει την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας.

Διάγραμμα 3.8

Σύγκριση εισροών Ελλάδας με Ευρωπαϊκή Ένωση, Χώρες του ΟΟΣΑ και τον Κόσμο: 1990-2014 (εκατ.\$)

Πηγή: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?page=3>

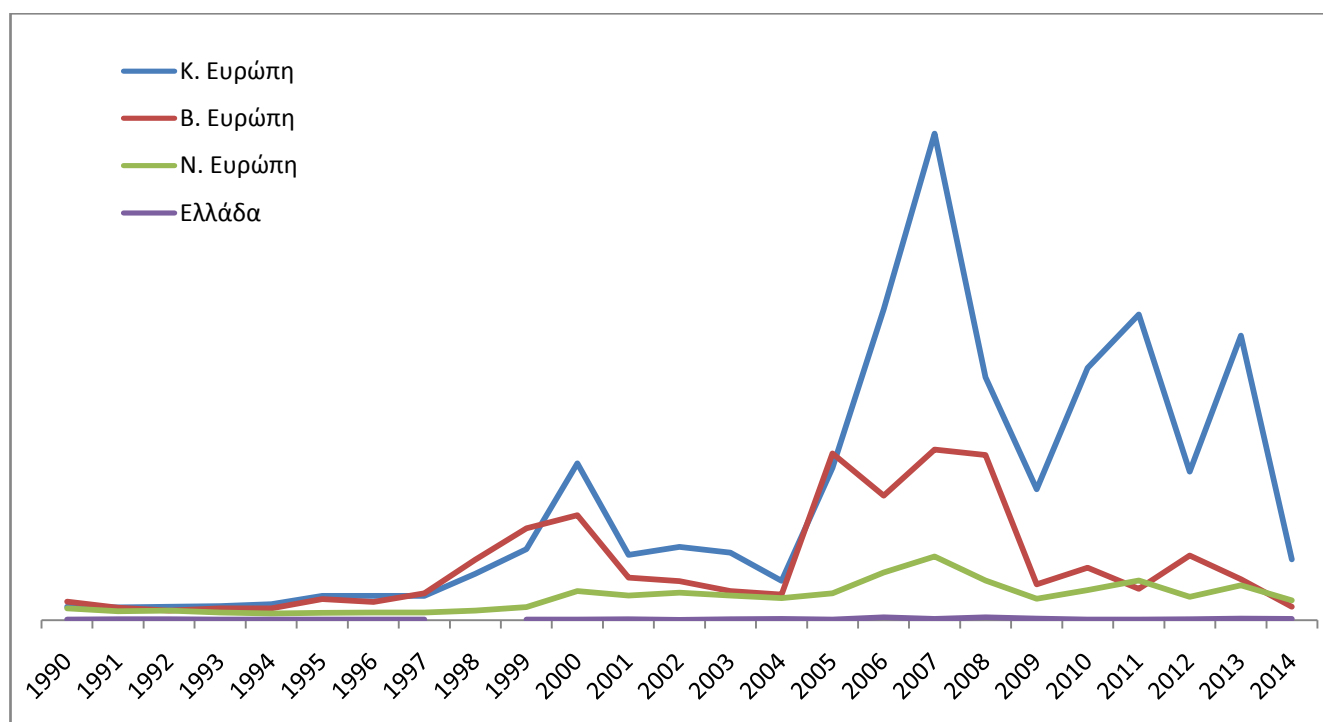
Σε αντίθεση με την πορεία που εντοπίσαμε ότι κινούνται οι Ε.Ε, ΟΟΣΑ καθώς και ο Κόσμος στο σύνολό του, η Ελλάδα φαίνεται να κινείται σε τελείως διαφορετική πορεία σε σύγκριση με τις παραπάνω τρεις μεταβλητές. Αυτό γίνεται αντιληπτό και από την παραπάνω διαγραμματική απεικόνιση. Πιο αναλυτικά, δεν φαίνεται σχεδόν καμία διακύμανση των εισροών της Ελλάδας περνώντας τα χρόνια, πάραυτα απεικονίζεται μια

στασιμότητα της πορείας της. Οι εισροές της δεν μπορούν να συγκριθούν με το σύνολο των υπόλοιπων εισροών αφού αυτές είναι αμελητέες όπως απεικονίζεται στο διάγραμμα.

Παρόμοια αποτελέσματα με αυτά του παραπάνω διαγράμματος μπορούμε να εξάγουμε μελετώντας το επόμενο διάγραμμα (Διάγραμμα 3.9) αυτού του κεφαλαίου στο οποίο αντιπαραθέτουμε την Ελλάδα με το σύνολο των χωρών της Κεντρικής, Βόρειας και Νότιας Ευρώπης.

Διάγραμμα 3.9

Σύγκριση εισροών Ελλάδας με χώρες Κεντρικής Ευρώπης, Βόρειας Ευρώπης, Νότιας Ευρώπης: 1990-2014 (εκατ.\$)

Πηγή: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?page=3>

Σημείωση: Χώρες της Β. Ευρώπης: Δανία, Φινλανδία, Ιρλανδία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο

Χώρες της Κ. Ευρώπης: Αυστρία, Γερμανία, Βέλγιο, Γαλλία, Ολλανδία, Λουξεμβούργο

Χώρες της Ν. Ευρώπης: Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία

Στο Διάγραμμα 3.9 το σύνολο των χωρών που δέχονται την μεγαλύτερη εισροή κεφαλαίων ΑΞΕ είναι οι χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Συγκεκριμένα παρατηρούμε μια σταθερότητα των εισροών από το 1990 μέχρι το 1997 ενώ από το 1997 και για τα επόμενα τρία χρόνια ξεκινάει η άνοδος της εισροής κεφαλαίων. Από το 2000 μέχρι το 2004 η πτώση φαίνεται να είναι συνεχόμενη. Αντίθετα από το 2004 μέχρι και το 2007 βλέπουμε μια κατακόρυφη αύξηση των εισροών ΑΞΕ, η οποία μάλιστα το 2007 φτάνει στο απόγειο της. Την ίδια χρονιά σε παγκόσμιο επίπεδο κάνει εμφανή τα σημάδια της η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση²⁰ σε τομείς της πραγματικής οικονομίας της διεθνούς κοινότητας. Το παγκόσμιο αυτό γεγονός έρχεται μετά από 78 χρόνια μετά την τελευταία μεγάλη Κρίση του 1929 αλλά και παλαιότερες πετρελαϊκές κρίσεις. Βλέπουμε λοιπόν, ότι ούτε οι εισροές ΑΞΕ έμειναν ανεπηρέαστες από το παγκόσμιο αυτό γεγονός κάτι που απεικονίζεται διαγραμματικά αφού κατά το 2007 μέχρι και το 2009 η μείωση εισροής κεφαλαίων είναι κατακόρυφη για τις χώρες της Κ. Ευρώπης. Από εκεί και έπειτα, μεταξύ των ετών 2009-2014, γίνονται ορατές δύο ανοδικές πορείες στην αύξηση εισροών (2009-2011 & 2012-2013) καθώς και δύο καθοδικές πορείες που δείχνουν την απόσυρση κεφαλαίων (2011-2012 & 2013-2014).

Παρόμοια πορεία παρατηρείται και για τις εισροές κεφαλαίων στην Β. Ευρώπη. Βέβαια, να επισημάνουμε ότι οι εισροές αυτές χαρακτηρίζονται από μικρότερες εντάσεις και διακυμάνσεις. Το μόνο διαφορετικό που αξίζει να σημειώσουμε, είναι πως κατά το 2005 μέχρι το 2006 γίνεται αντιληπτή μια μείωση στις εισροές κεφαλαίων κάτι που παρουσιάζει διαφορετική πορεία από την πορεία των χωρών της Κ. Ευρώπης που για τα αντίστοιχα έτη ήταν συνεχώς αυξανόμενη. Τέλος, ένα ακόμα σημείο το οποίο χρήζει σχολιασμού παρατηρείται περίπου κατά τα 2011-2012 όπου για την Κ. Ευρώπη η πορεία των κεφαλαίων είναι φθίνουσα ενώ για την Β. Ευρώπη αύξουσα.

Οι χώρες της Νοτίου Ευρώπης από την άλλη, δείχνουν μικρές διακυμάνσεις καθ' όλη την πορεία των ετών. Αν και δεν υπάρχουν ιδιαίτερες μεταβολές, ωστόσο οι ροές κινούνται σε πολύ χαμηλά επίπεδα κάτι που το καταδεικνύει η απεικόνιση της συγκεκριμένης μεταβλητής η οποία κινείται πολύ κοντά στον οριζόντιο άξονα.

Η Ελλάδα από την άλλη, μέσα από αυτή τη σύγκριση, φαίνεται να μην έχει καμία ελπίδα για εισροή κεφαλαίων, αφού αυτά δείχνουν να συσσωρεύονται κυρίως στην Κ.

20

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE%CF%82_%CF%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_2007-2008

Ευρώπη. Μπορούμε να υποστηρίξουμε τη συγκεκριμένη άποψη μέσω της διαγραμματικής απεικόνισης, εφ' όσον η πορεία της Ελλάδας κινείται ακριβώς πάνω στον οριζόντιο άξονα σε αντίθεση με τις διαγραμματικές απεικονίσεις των υπόλοιπων χωρών οι οποίες δεν δείχνουν απλά μεγάλες διακυμάνσεις αλλά και μεγαλύτερα απόλυτα νούμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ

4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ

Οικονομική Μεγέθυνση (growth)²¹ μιας χώρας είναι ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού εισοδήματος ή του πραγματικού προϊόντος.

Κύριο αντικείμενο της οικονομικής μεγέθυνσης λοιπόν είναι το συνολικό εισόδημα και ο καθορισμός του. Το εισόδημα αποτελεί το κύριο οικονομικό μέτρο του επιπέδου διαβίωσης. Για να γίνει πιο κατανοητό, όσο υψηλότερο είναι το εισόδημα που διαθέτει κάποιος τόσο περισσότερα αγαθά είναι σε θέση να αποκτήσει. Κατά συνέπεια θεωρείται ότι βελτιώνεται η οικονομική του θέση και βελτιώνεται η ατομική του ευημερία. Σύμφωνα με τον Robert Lucas (1988)²²: «Από τη στιγμή που κάποιος αρχίζει να σκέπτεται σχετικά με το φαινόμενο της οικονομικής μεγέθυνσης και την επίδραση του στην ευημερία, είναι πολύ δύσκολο να σκεφτεί ο,τιδήποτε άλλο».

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η Οικονομική Μεγέθυνση θεωρείται σήμερα ένα από τα κυριότερα όργανα μελέτης της οικονομικής επιστήμης καθώς ασχολείται με τον προσδιορισμό του εισοδήματος, με τις μεταβολές αυτού όπως επίσης και τους παράγοντες που επηρεάζουν καταλυτικά τα παραπάνω. Ως γνωστόν, το εισόδημα εξαρτάται από την επιλογή των ατόμων μεταξύ κατανάλωσης και αποταμίευσης-επένδυσης που φυσικά ισοδυναμούν με μελλοντική κατανάλωση. Οι αποφάσεις σχετικά με τα εισόδημα στόχο έχουν την μεγιστοποίηση της ευημερίας.

Με βάση τον ορισμό, η οικονομική μεγέθυνση προσδιορίζεται κυρίως από το εισόδημα της οικονομίας. Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε ότι, ως εισόδημα μιας οικονομίας καλείται το επίπεδο του Ακαθάριστού Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της οικονομίας. Το ΑΕΠ ως όργανο μέτρησής της ενδιαφέρει όχι μόνο για ένα συγκεκριμένο έτος, αλλά και στην διαχρονική του εξέλιξη, η οποία καθορίζει το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης.

Συμβολίζοντας με Y_t το πραγματικό ΑΕΠ της οικονομίας την περίοδο t , ο ετήσιος ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης εκφράζεται από τον παρακάτω τύπο:

²¹ Καλαϊτζιδάκης Π, Καλυβίτης Σ, Οικονομική Μεγέθυνση-Θεωρία και Πολιτική, Αθήνα 2008

²² Lucas R.E (1988): On the mechanics of economic development, Journal of Monetary Economics, 22, 1, σελ.3-42

$$\text{Ρυθμός Μεγέθυνσης ΑΕΠ} = \frac{Y_t - Y_{t-1}}{Y_{t-1}}$$

Ο υψηλός ή χαμηλός ρυθμός μεγέθυνσης του εισοδήματος δείχνει κατά πόσο η οικονομία αυτή γίνεται φτωχότερη ή πλουσιότερη σε σχέση με τις άλλες οικονομίες.

Παρόλο που η μεταβολή του εισοδήματος αποτελεί σημαντικό μέτρο της οικονομικής μεγέθυνσης, πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο παράγοντας πληθυσμός μιας οικονομίας. Και αυτό διότι, μια οικονομία μπορεί να έχει μεγάλο εισόδημα λόγω του μεγέθους της, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι και οι κάτοικοί της έχουν απαραίτητα υψηλό εισόδημα. Για να ληφθεί υπόψη και ο δημογραφικός παράγοντας θα πρέπει να υπολογιστεί το κατά κεφαλήν εισόδημα μιας οικονομίας. Εάν ο πληθυσμός της οικονομίας συμβολιστεί με N , η σχέση, η οποία δίνει το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι η εξής:

$$\text{Ρυθμός Μεγέθυνσης Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ} = \frac{(Y_t - Y_{t-1})/N}{(Y_{t-1}/N)}$$

Ο ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ αποτελεί τον καλύτερο δείκτη μεγέθυνσης μιας οικονομίας.

4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ²³

Οικονομολόγοι όπως οι Adam Smith (1776), ο David Ricardo (1817), Frank Ramsey (1928), ο Allyn Young (1928) και ο Joseph Schumpeter (1934), έδωσαν πρώτοι τα βασικά στοιχεία της θεωρίας της οικονομικής μεγέθυνσης. Στα στοιχεία αυτά περιλαμβάνονται ιδέες όπως οι φθίνουσες αποδόσεις, η συσσώρευση συντελεστών παραγωγής, η τεχνολογική πρόοδος κτλ. Η αναγέννηση της οικονομικής μεγέθυνσης συνέβη κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Στις μέρες μας, η οικονομική μεγέθυνση αποτελεί σημαντικό κλάδο της οικονομικής επιστήμης κάτι που έχει οδηγήσει πολλούς μεγάλους οικονομολόγους να ασχολούνται με αυτή.

²³ Καλαϊτζιδάκης Π, Καλυβίτης Σ, Οικονομική Μεγέθυνση-Θεωρία και Πολιτική, Αθήνα 2008

Ο Frank Ramsey (1928) ήταν ο πρώτος που ασχολήθηκε με την σύγχρονη θεωρία οικονομικής μεγέθυνσης, η οποία βασίζεται στην μεγιστοποίηση των νοικοκυριών. Οι Solow (1956) και Swan (1956) με την χρήση της νεοκλασικής συνάρτησης παραγωγής σε συνδυασμό με την υπόθεση ενός σταθερού ρυθμού αποταμίευσης παρήγαγαν ένα απλό υπόδειγμα γενικής ισορροπίας στο οποίο προβλέπεται σύγκλιση των εισοδημάτων καθώς εκφράζεται και η άποψη ότι χωρίς τεχνολογική πρόοδο η οικονομική μεγέθυνση θα σταματήσει.

Βασιζόμενοι στην θεωρία του Ramsey, οι Cash (1965) και Koopmans (1965) κατάφεραν να καταστήσουν ενδογενή το ρυθμό αποταμίευσης επεκτείνοντας έτσι το υπόδειγμα του Solow παρόλο που η υπόθεση της τεχνολογικής προόδου παρέμεινε εξωγενής.

Στηριζόμενος σε μια ιδέα του Kenneth Arrow, ο Sheshinski (1967) κατασκεύασε ένα υπόδειγμα όπου η τεχνολογία αποτελεί έμμεσο αποτέλεσμα της παραγωγής και της επένδυσης. Ωστόσο το υπόδειγμα φαίνεται να καταρρέει όταν εισαχθεί ενδογενής τεχνολογική πρόοδος.

Στην θεωρία του ο Romer (1986, 1990) εξετάζει την ύπαρξη οικονομικής μεγέθυνσης ως ενδογενές αποτέλεσμα της παραγωγικής διαδικασίας, αντί να θεωρεί την τεχνολογία ως παραγωγικό συντελεστή. Σε αυτό το σημείο να τονιστεί ότι συγγραφείς όπως ο Lucas (1988) και ο Barro (1990) έδωσαν αντίστοιχα βάρος στο ανθρώπινο κεφάλαιο και στο ρόλο του κράτους ως μέσω παροχής αγαθών που χρησιμοποιούνται ως παραγωγικοί συντελεστές για την δημιουργία ενδογενούς οικονομικής μεγέθυνσης.

4.3 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ

Ο Nicholas Kaldor (1963)²⁴ με τον κατάλογό του που ονόμασε «Βασικά Χαρακτηριστικά» (stylized facts) και τα οποία έχουν επιβεβαιωθεί και από τον Romer (1989) θέλησε να ερμηνεύσει ορισμένα διαχρονικά εμπειρικά στοιχεία, τα οποία χαρακτηρίζουν την μακροχρόνια συμπεριφορά οικονομιών σε σχέση με την οικονομική μεγέθυνση. Τα στοιχεία αυτά είναι τα παρακάτω:

²⁴ Burda M, Wyplosz C, Ευρωπαϊκή Μακροοικονομική, Τόμος Α, Αθήνα 2009

- Το κατά κεφαλήν εισόδημα αυξάνει διαχρονικά
- Ο λόγος κεφαλαίου-προϊόντος παραμένει σταθερός διαχρονικά
- Ο λόγος κεφαλαίου-εργασίας αυξάνει διαχρονικά
- Τα μερίδια του κεφαλαίου και της εργασίας στο συνολικό εισόδημα παραμένουν σταθερά διαχρονικά
- Ο ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν εισοδήματος διαφέρει σημαντικά μεταξύ των διαφόρων χωρών

Αυτά τα εμπειρικά χαρακτηριστικά αποτελούν την βάση για την μελέτη της οικονομικής μεγέθυνσης καθώς αποτελούν αδιαμφισβήτητα δεδομένα για μεγάλο αριθμό οικονομιών.

Κλείνοντας, αξίζει να σημειωθεί ότι τα βασικά εμπειρικά γεγονότα για την οικονομική μεγέθυνση όπως διατυπώθηκαν από τον Kaldor (1963) εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι σήμερα.

4.4 ΤΟ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ-ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΩΝ SOLOW-SWAN

Το υπόδειγμα αυτό αναπτύχθηκε ταυτόχρονα και ανεξάρτητα από τους Solow (1956) και Swan (1956) για αυτό το λόγο έχει μείνει γνωστό στη βιβλιογραφία σαν το υπόδειγμα Solow-Swan. Το υπόδειγμα αυτό αποτελεί σημείο εκκίνησης για την μελέτη του φαινομένου της οικονομικής μεγέθυνσης αλλά και βασικό σημείο αναφοράς για τις θεωρίες της οικονομικής μεγέθυνσης που αναπτύχθηκαν στην συνέχεια.

Οι κυριότερες υποθέσεις του νεοκλασικού υποδείγματος είναι:

- Η ύπαρξη μιας συνάρτησης παραγωγής, η οποία παρουσιάζει φθίνουσες αποδόσεις ως προς τους συντελεστές παραγωγής
- Η αποταμίευση από τα νοικοκυριά ενός σταθερού ποσοστού του εισοδήματός τους

Με αυτόν τον τρόπο το υπόδειγμα Solow-Swan αναδεικνύει την βασική αιτία που καθορίζει την ύπαρξη ή ανυπαρξία οικονομικής μεγέθυνσης σε μια οικονομία.

Συγκεκριμένα προβλέπει ότι ο μόνος τρόπος διατήρησης ενός θετικού ρυθμού αύξησης του πραγματικού κατά κεφαλήν προϊόντος μακροχρόνια μπορεί να γίνει μέσω της εξάλειψης των φθινουσών αποδόσεων αναφορικά με τις παραγωγικές ροές που μπορούν να συσσωρευτούν διαχρονικά. Αυτό συμβαίνει διότι, ο προσδιορισμός του εισοδήματος της οικονομίας καθορίζεται από τις αποφάσεις των επιχειρήσεων, που αποσκοπούν στην μεγιστοποίηση του κέρδους, θεωρώντας ως δεδομένο το τμήμα του εισοδήματος που μέσω της αποταμίευσης των νοικοκυριών κατευθύνεται στη συσσώρευση κεφαλαίου.

Για την παραγωγή του προϊόντος χρησιμοποιούνται τρεις εισροές: φυσικό κεφάλαιο, εργασία και τεχνολογία. Η συνολική συνάρτηση παραγωγής μπορεί να γραφτεί ως εξής:

$$Y_t = F (K_t, L_t, A_t)$$

όπου ο δείκτης t συμβολίζει το χρόνο, Y_t το τελικό προϊόν, K_t το απόθεμα φυσικού κεφαλαίου, L_t το μέγεθος της εργασίας και A_t μια παράμετρος που εκφράζει την τεχνολογία.

Η Νεοκλασική θεωρία κάνει μια πιο σύνθετη παρουσίαση των παραγόντων μεγέθυνσης. Περιλαμβάνει το εργατικό δυναμικό, λαμβάνει υπόψη το κεφάλαιο και την συσσώρευση κεφαλαίου, ενώ εισάγει την τεχνολογία, η οποία αλλάζει διαχρονικά. Τα περισσότερα νεοκλασικά υποδείγματα υποθέτουν ότι η τεχνολογία είναι εξωγενής παράγοντας και σχετίζεται μόνο με τον χρόνο.

Κλείνοντας την αναφορά μας στο υπόδειγμα Solow-Swan κρίνεται απαραίτητο να σημειώσουμε ορισμένα σημεία τα οποία χρήζουν κριτικής. Αρχικά, σε ό,τι αφορά την τεχνολογία, αυτή έχει εξωγενή χαρακτήρα και παραλείπεται από το συγκεκριμένο υπόδειγμα. Η βασική αρχή του Νεοκλασικού υποδείγματος εκφράζεται από ροπή προς ισορροπία. Στην πραγματικότητα όμως η ανάπτυξη και η μεγέθυνση εκφράζουν φυγή από την ισορροπία. Ανεξάρτητα από τα διάφορα προβλήματα που σχετίζονται με το συγκεκριμένο υπόδειγμα, το τελευταίο αποτελεί ένα από τα πιο βασικά εργαλεία της σύγχρονης οικονομικής ανάλυσης και αποτελεί τη βάση για την εξέλιξη της θεωρίας που σήμερα είναι γνωστή ως Νέα Θεωρία Οικονομικής Μεγέθυνσης.

4.5 ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΝΔΟΓΕΝΟΥΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ²⁵

Στα συγκεκριμένα υποδείγματα, το συνεχώς αυξανόμενο κατά κεφαλή εισόδημα συμβαδίζει με μειούμενες αποδόσεις κλίμακας στους υπόλοιπους συντελεστές παραγωγής χωρίς βέβαια να λαμβάνεται υπόψη η άποψη περί εξωγενούς τεχνολογικής προόδου. Πιο συγκεκριμένα, τα υποδείγματα αυτά υποστηρίζουν ότι η μεγέθυνση προκαλείται ενδογενώς, επηρεαζόμενη βέβαια από τις θετικές τεχνολογικές επιδράσεις στην παραγωγικότητα της οικονομίας, η οποία προκαλείται από την επένδυση σε φυσικό ή ανθρώπινο κεφάλαιο. Έτσι, οι εξωτερικές τεχνολογικές επιδράσεις μπορούν να επηρεαστούν από τη μάθηση, τις καινοτομίες και την εκπαίδευση.

Η πρώτη προσπάθεια να συμπεριληφθεί η τεχνολογική πρόοδος ενδογενώς στα υποδείγματα μεγέθυνσης ανήκει στον Arrow (1962). Στο συγκεκριμένο υπόδειγμα, η γνώση θεωρείται ως ένας παραγωγικός συντελεστής ο οποίος εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις επενδύσεις οι οποίες έχουν προηγηθεί. Η γνώση των επιχειρήσεων εξαρτάται από τη γνώση των υπόλοιπων επιχειρήσεων οι οποίες είχαν κάποια επενδυτική δραστηριότητα προγενέστερα αλλά και από τη δική τους επενδυτική εμπειρία. Αν και στο υπόδειγμα αυτό υποστηρίζεται ότι η επιχείρηση λειτουργεί με σταθερές αποδόσεις κλίμακας, το σύνολο της οικονομίας λειτουργεί κάτω από αύξουσες αποδόσεις αφού στην εξίσωση υπεισέρχεται και ο παράγοντας «γνώση». Αυτό συμβαίνει διότι η αύξηση του αποθέματος κεφαλαίου που πραγματοποιείται μέσω της επένδυσης μιας επιχείρησης αυξάνει το επίπεδο της γνώσης συνολικά στην οικονομία. Παρ' όλα αυτά, η λειτουργία της οικονομίας κάτω από αύξουσες αποδόσεις κλίμακας είναι συνεπής με την υπόθεση της μειούμενης οριακής παραγωγικότητας της γνώσης. Όσον αφορά το μακροχρόνιο ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας, βάσει του υποδείγματος, αυτός θα ισούται με το ρυθμό αύξησης του εργατικού δυναμικού που καθορίζεται εξωγενώς. Κατά συνέπεια κάθε άσκηση πολιτικής για τον επηρεασμό της μακροχρόνιας ανάπτυξης θα είναι μη αποτελεσματική.

Σε μια παραλλαγή του υποδείγματος του Arrow θέλησε να προβεί ο Romer (1986) με τη διαφορά να βρίσκεται στο γεγονός ότι ο παραγωγικός συντελεστής γνώση εμφανίζει

²⁵ Κασκαρέλης, Ι.Α, Εξωγενείς επιδράσεις, ενδογενής ανάπτυξη και ο επιταχυντής: μερικά εμπειρικά αποτελέσματα για την ελληνική οικονομία, Θεσ/νικη, 1996

αύξουσα οριακή παραγωγικότητα. Συνεπώς το κατά κεφαλήν εισόδημα μπορεί να αυξάνεται χωρίς όριο ενώ επίσης μπορεί να αυξάνει και ο ρυθμός απόδοσης του κεφαλαίου. Σύμφωνα με τον Romer η επένδυση στην έρευνα τεχνολογίας παράγει νέα γνώση η οποία παρουσιάζει φθίνουσες αποδόσεις. Επίσης, η ανεπάρκεια προστασίας ευρεσιτεχνιών οδηγεί σε αύξηση της γνώσης που προέρχεται από τις επενδύσεις μιας επιχείρησης η οποία εξαιτίας αυτού οδηγεί και σε αύξηση των παραγωγικών δυνατοτήτων των άλλων επιχειρήσεων. Η επιπλέον αυτή γνώση οδηγεί σε αύξουσες αποδόσεις. Ωστόσο, η επενδυτική δραστηριότητα επιτρέπει στο επίπεδο γνώσης να φτάσει σε ένα άριστο ανώτατο όριο. Έτσι, η τεχνολογική μεταβολή μπορεί να ερμηνευτεί με βάση το επίπεδο γνώσεων που οδηγεί σε μεγιστοποίηση των κερδών.

Μια εναλλακτική προσπάθεια να εξηγηθεί η τεχνολογική πρόοδος ενδογενώς είναι τα υποδείγματα έρευνας και τεχνολογίας (R&D) των Uzawa (1965), Lucas (1988), Romer(1990). Κύριο χαρακτηριστικό αυτών των υποδειγμάτων είναι ότι προσδιορίζουν έναν τομέα ο οποίος ειδικεύεται στην παραγωγή ιδεών. Αυτός ο τομέας έρευνας χρησιμοποιεί ανθρώπινο κεφάλαιο μαζί με το υπάρχον απόθεμα γνώσης ώστε να δημιουργηθεί νέα γνώση η οποία θα είναι διαθέσιμη στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας χωρίς κόστος. Αυτά τα υποδείγματα τονίζουν τη σημασία του ανθρώπινου κεφαλαίου ως ανασταλτικό παράγοντα της διαδικασίας οικονομικής μεγέθυνσης, συνεπώς η παραγωγή του είναι πολύ πιο σημαντική και από την παραγωγή φυσικού κεφαλαίου. Ο Lucas επισημαίνει τη διάκριση μεταξύ των εσωτερικών επιδράσεων του φυσικού κεφαλαίου στην επιχείρηση, και των εξωτερικών αποτελεσμάτων τα οποία διαχέονται στο συνολικό προϊόν της οικονομίας. Στο υπόδειγμα του Romer η «γνώση» εισέρχεται στην παραγωγική διαδικασία με δύο τρόπους: 1) αυξάνοντας την παραγωγή μιας νέας παραγωγικής εισροής (νέα γνώση) και 2) αυξάνοντας την παραγωγικότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου στον τομέα της έρευνας. Ο κάτοχος της νέας γνώσης έχει το δικαίωμα της ευρεσιτεχνίας ώστε να την χρησιμοποιήσει πάνω στην παραγωγή αγαθών, ωστόσο δεν έχει το δικαίωμα να την χρησιμοποιήσει για την παραγωγή νέας γνώσης.

Στην ουσία, η θεωρία της ενδογενούς μεγέθυνσης έχει να κάνει με το γεγονός ότι η τεχνολογική πρόοδος προέρχεται από τον σχηματισμό ανθρώπινου κεφαλαίου ενδογενώς σε μια οικονομία. Η «γνώση» που θα παραχθεί θα είναι σίγουρα κάτω από το άριστο επίπεδο, αφού τα αποτελέσματα αυτής θα είναι διαθέσιμα σε όλους όσους παράγουν. Αυτό

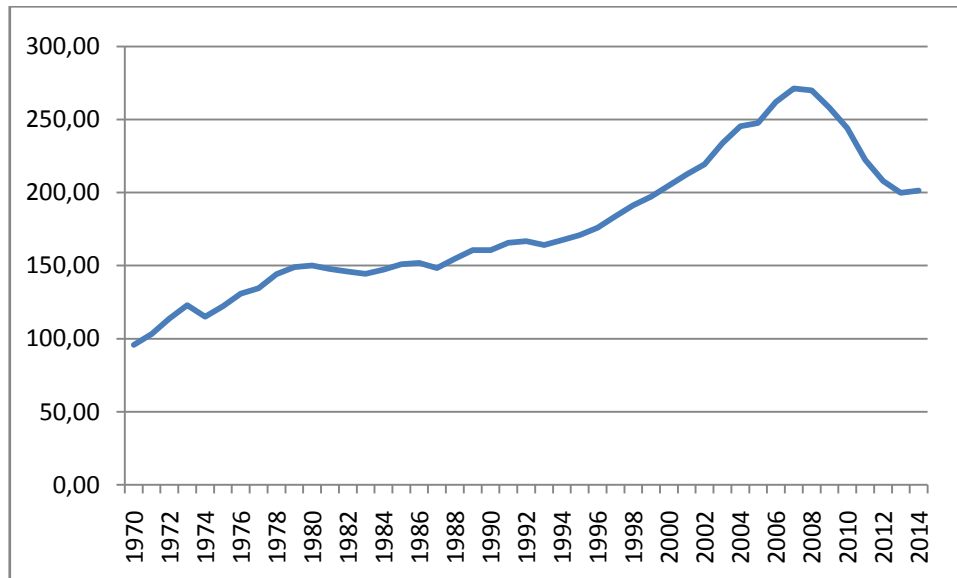
σημαίνει ότι στις πιο πρόσφατες θεωρίες, οι κυβερνήσεις μπορούν να επιδοτήσουν αποτελεσματικά την έρευνα για νέα γνώση.

4.6 ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Κρίνεται σκόπιμο σε αυτό το σημείο να αναφερθούμε και στις μεταβολές που παρουσίασε η μεγέθυνση της οικονομίας της Ελλάδας ανά τα έτη. Για να κατανοήσουμε σε μεγαλύτερο βαθμό την πορεία της μεγέθυνσης παρακάτω παραθέτουμε διαγράμματα τα οποία απεικονίζουν την πορεία του ΑΕΠ στην χώρα από το 1970 έως και το 2014 καθώς και την πορεία του κατά κεφαλήν ΑΕΠ για τα αντίστοιχα έτη. Πέραν όμως των απόλυτων μεγεθών, απεικονίζονται και διαγράμματα που αφορούν το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ αλλά και το ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, αριθμοί οι οποίοι μπορούν να μας βοηθήσουν να καταλάβουμε πολύ καλύτερα σε ποια επίπεδα κινείται η μεγέθυνση της χώρας.

Η ελληνική οικονομία παρουσιάζει εντυπωσιακούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ από το 1970 και μετά. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρώντας το Διάγραμμα 4.1, βλέπουμε μια σχεδόν συνεχόμενη άνοδο από το 1970 έως και περίπου το 2008. Από εκεί και έπειτα παρατηρούμε ότι ξεκινά μια συνεχόμενη πτώση που καταλήγει να σταθεροποιείται το 2014.

Διάγραμμα 4.1
Πορεία του ΑΕΠ της Ελλάδας από το 1970-2014
(constant US\$) (bill.\$)

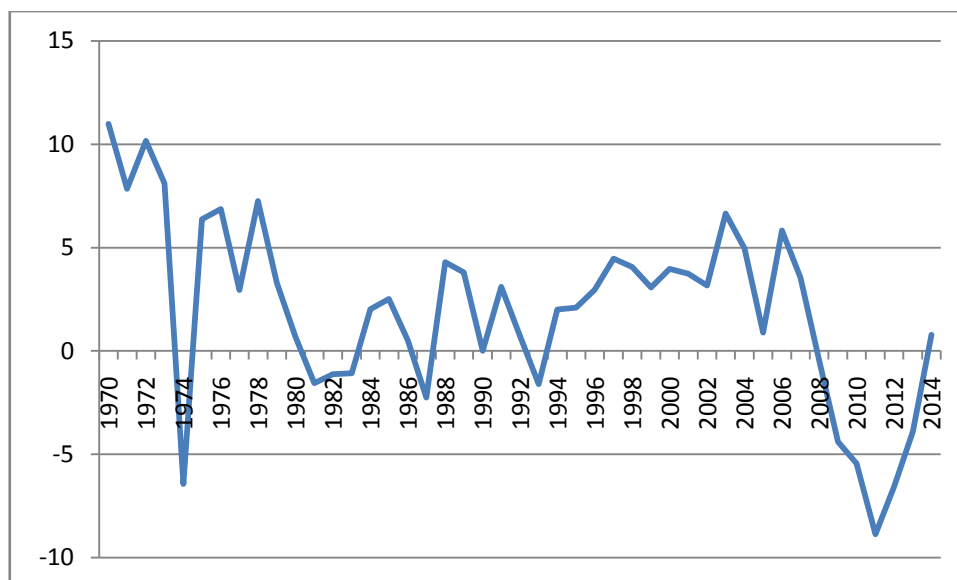

Πηγή: World Bank-World Development Indicators

Από την άλλη πλευρά όμως, μελετώντας το Διάγραμμα 4.2, μπορούμε να διακρίνουμε την πραγματική εικόνα της οικονομίας αφού ο δείκτης ο οποίος εξετάζεται αναφέρεται στο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ, κατ' επέκταση στο ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας. Διακρίνουμε πολλές διακυμάνσεις στο δείκτη, με τη μεγαλύτερη κατακόρυφη πτώση του κατά την περίοδο του 1973-1974. Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι κατά την ίδια περίοδο ξέσπασε η Πρώτη Πετρελαϊκή Κρίση η οποία προφανώς δεν άφησε ανεπηρέαστη και την Ελλάδα. Από εκεί και έπειτα αυτό που μπορούμε να παρατηρήσουμε ακόμα, είναι άλλες δύο κατακόρυφες πτώσεις που πραγματοποιούνται κατά τις περιόδους 1979-1981, γεγονός που οφείλεται και αυτό στην πετρελαϊκή κρίση που ξέσπασε το 1979 καθώς και από το 2007-2011, όπου η Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση του 2007 που ξέσπασε στις ΗΠΑ αλλά και η είσοδος της Ελλάδας στο μηχανισμό στήριξης (2010) που δημιουργήθηκε από το ΔΝΤ (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο) καθώς και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αλλά και από την ΕΚΤ (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) «έσπρωξαν» τον ρυθμό μεγέθυνσης της Ελλάδας να κινείται αρχικά σε πτωτικά και έπειτα σε αρνητικά επίπεδα αντίστοιχα. Αξιοσημείωτο κρίνεται και το γεγονός ότι πέραν των διαστημάτων που σχολιάστηκαν, αρνητικός ρυθμός μεγέθυνσης παρουσιάζεται και κατά τα διαστήματα 1981-1984, 1986-

1988 και 1992-1994. Από τους μεγαλύτερους ρυθμούς μεγέθυνσης, η Ελλάδα έχει εμφανίσει, όπως βλέπουμε στο Διάγραμμα 4.2, κατά το 1978 και κατά το 2004 όπου στην Ελλάδα έλαβαν χώρα οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι από το 2011 και μετά η πορεία της οικονομίας φαίνεται να είναι και πάλι σε άνοδο, αφού αν και ο ρυθμός μεγέθυνσης είναι αρνητικός, ωστόσο δείχνει ολοένα και αυξανόμενος.

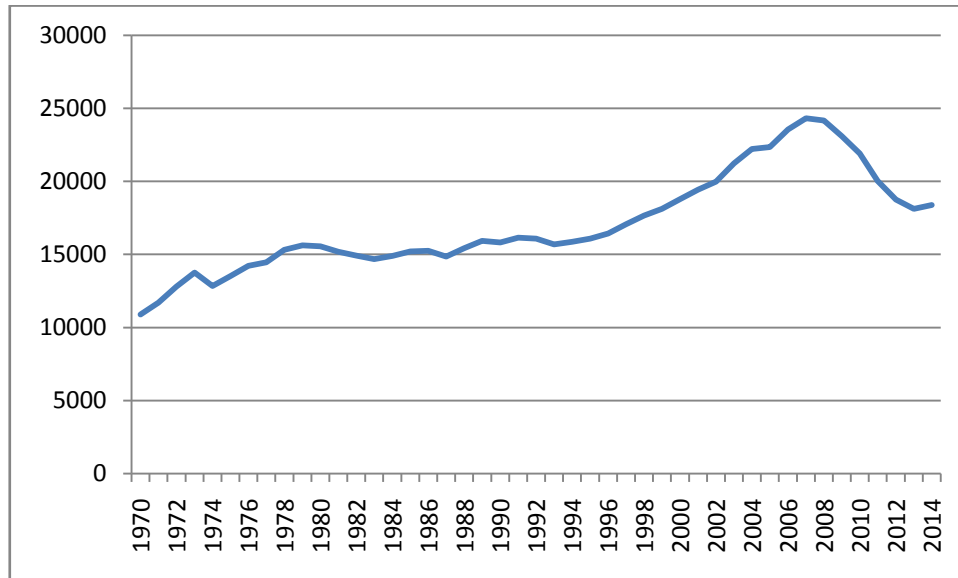
Διάγραμμα 4.2
Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ της Ελλάδας από το 1970-2014
[GDP Growth (annual%)]

Πηγή: World Bank-World Development Indicators

Διάγραμμα 4.3

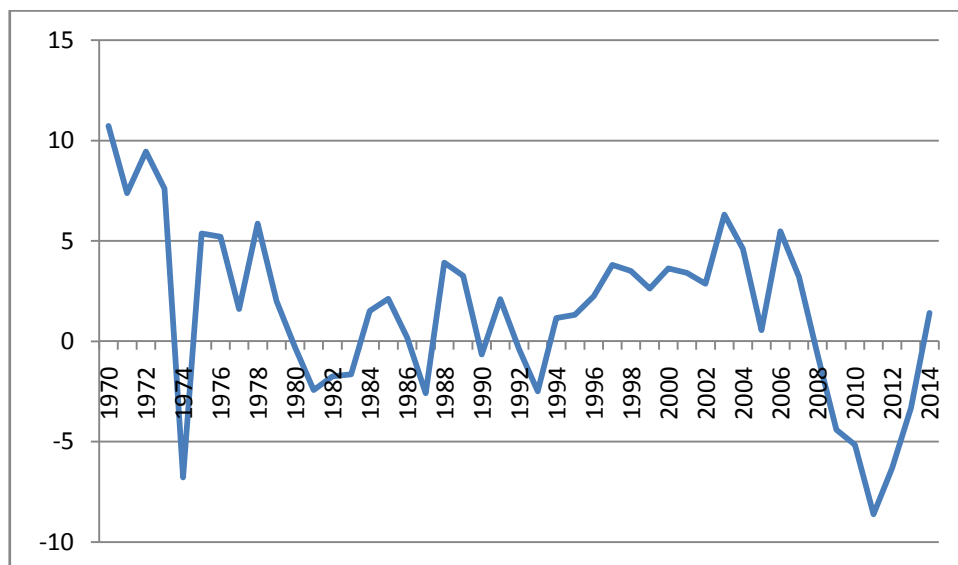
Πορεία του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας από το 1970-2014
(constant US\$)

Πηγή: World Bank-World Development Indicators

Διάγραμμα 4.4

Ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας από το 1970-2014
[GDP per capita Growth (annual %)]

Πηγή: World Bank-World Development Indicators

Παραπάνω, στα Διαγράμματα 4.3 και 4.4, απεικονίζονται αρχικά η Πορεία του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά την περίοδο 1970-2014 καθώς και ο Ρυθμός Μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά την ίδια περίοδο. Παρατηρούμε ότι κατά την περίοδο 1970-1996, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ κινείται γύρω στις 15.000\$ ανά άτομο ενώ από το 1996 και μετά παρατηρείται μια τάση προς αύξηση, η οποία φτάνει στο ανώτερο της σημείο κατά το 2008, στις 25.000\$ περίπου από όπου και ξεκινά σταδιακά η πτώση έως το 2013, ενώ κατά το 2014 σημειώνεται σταθεροποίηση με τάσεις αύξησης.

Στην ανάλυση μας, θα χρησιμοποιήσουμε και τον Ρυθμό Μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, αφού όπως αναφέραμε και νωρίτερα στη θεωρητική μας προσέγγιση, ο συγκεκριμένος δείκτης, αποτελεί τον καλύτερο δείκτη μεγέθυνσης μιας οικονομίας. Αυτό συμβαίνει διότι μια οικονομία μπορεί να έχει μεγάλο εισόδημα λόγω του μεγέθους της, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι και οι κάτοικοί της έχουν απαραίτητα υψηλό εισόδημα.

Ο Ρυθμός Μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ φαίνεται να κινείται και αυτός με την ίδια τάση που κινείται και ο Ρυθμός Μεγέθυνσης του ΑΕΠ. Δεν παρατηρείται κάποια ιδιαίτερη διαφορά που να χρήζει περαιτέρω σχολιασμού, αφού ότι ισχύει για τον έναν ρυθμό ισχύει και για τον άλλον, δηλαδή κινούνται και οι δύο σε αρνητικά επίπεδα την ίδια περίοδο, παρουσιάζουν τις ίδιες διακυμάνσεις με την πάροδο των ετών και δείχνουν τις ίδιες αυξητικές τάσεις στις συγκεκριμένες χρονικές περιόδους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις μαζί με το διεθνές εμπόριο αποτελούν για τους περισσότερους οικονομολόγους έναν ουσιαστικό μοχλό μεγέθυνσης και της ενσωμάτωσης μιας οικονομίας στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, παρά το γεγονός ότι έχουν υπάρξει και πολλοί μελετητές οι οποίοι θεωρούν ότι δεν υπάρχει σημαντική θετική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και οικονομικής μεγέθυνσης. Η σχέση μεταξύ των ΑΞΕ και της οικονομικής μεγέθυνσης έχει γίνει αντικείμενο συζήτησης για πολλούς στον αναπτυγμένο κόσμο. Το Νεοκλασικό Υπόδειγμα καθώς και τα Υποδείγματα Ενδογενούς Μεγέθυνσης παρέχουν τη βάση για τις περισσότερες εμπειρικές μελέτες που έχουν ασχοληθεί με τη σχέση που συνδέει την Οικονομική Μεγέθυνση με τις ΑΞΕ. Η επίδραση των ΑΞΕ στην οικονομική μεγέθυνση, εξαρτάται από το βαθμό στον οποίο η φιλοξενούσα χώρα έχει την ικανότητα να χρησιμοποιεί τις ΑΞΕ αποτελεσματικά.

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις αποτελούν ένα πολύ σημαντικό παράγοντα τόσο για τις αναπτυγμένες όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες αφού σχετίζονται άμεσα με την οικονομική μεγέθυνση των χωρών. Γι' αυτό το λόγο έχουν πραγματοποιηθεί πολλές μελέτες οι οποίες ασχολούνται με την επίδραση των ΑΞΕ στην οικονομική μεγέθυνση. Στο επόμενο κεφάλαιο που ακολουθεί θα αναφερθούν μερικές από τις πιο σημαντικές μελέτες.

5.2 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ²⁶

Στην κατηγορία των μελετητών οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι ΑΞΕ είναι ευεργετικές για την οικονομική μεγέθυνση των χωρών μέσω της διάχυσης της τεχνολογίας και της ανάπτυξης ανθρώπινου κεφαλαίου είναι οι Borensztein et al (1998), De Mello (1999), Liu et al (2002), Shan (2002) and Kim and Seo (2003). Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι σε παλαιότερες μελέτες έχει εντοπιστεί ότι η ΑΞΕ εκτοπίζουν τις εγχώριες επενδύσεις και έτσι επιδρούν αρνητικά στην οικονομική μεγέθυνση {Hymer (1960), Caves (1971)}.

Οι περισσότερες εμπειρικές μελέτες που ασχολήθηκαν με την επίδραση των ΑΞΕ στην οικονομική μεγέθυνση κατέληξαν σε μια θετική και στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και οικονομικής μεγέθυνσης {Findlay (1978), De Gregorio (1992), Blomstrom, Lipsey, Zejan (1994), De Mello (1996), De Mello (1999), Dees (1998), Bende-Nabende and Ford (2000), Lipsey (2000), Alfaro (2001), Lensik and Morrissey (2001), Zhang (2001), Bang and Noy (2009)}. Στις περισσότερες όμως από αυτές τις μελέτες η επίδραση αν και στατιστικά σημαντική ήταν μάλλον περιορισμένη με την έννοια ότι οι ΑΞΕ αν και είχαν θετική επίδραση στην οικονομική μεγέθυνση, μόνο ένα μικρό ποσοστό αυτής οφειλόταν σε αυτές.

Σε ορισμένες μελέτες διαπιστώθηκε ότι οι ΑΞΕ έχουν θετική επίδραση στην οικονομική μεγέθυνση μόνο όταν το ανθρώπινο κεφάλαιο διαθέτει κάποια ελάχιστη κατάρτιση και εκπαίδευση {Borensztein and De Gregorio and Lee (1998), Hermes and Lensink (2000), Xu (2000), Saggi (2002), Zhang (2001)}, οι εγχώριες αγορές χρήματος και κεφαλαίου είναι ήδη ανεπτυγμένες και η χώρα ακολουθεί μια πολιτική που ευνοεί το διεθνές εμπόριο.

Η θετική επίδραση των ΑΞΕ²⁷ στην οικονομική μεγέθυνση φαίνεται να είναι μεγαλύτερη σε αναπτυγμένες οικονομίες λόγω του ότι οι οικονομίες αυτές μπορούν ευκολότερα να αφομοιώσουν την νέα τεχνολογία {Blomstrom and Lipsey and Zejan (1994), Xu (2000)}. Ωστόσο, στην μελέτη του ο Rodrik (1999) υποστήριξε ότι οι ΑΞΕ πραγματοποιούνται σε χώρες περισσότερο παραγωγικές και ταχύτερα αναπτυσσόμενες.

²⁶ <http://crisisobs.gr/2013/06/konstantina-kottaridi-dimitris-giakoulas-ameses-xenes-ependisis-stin-ellada-i-epiptosis-tis-krisis-ke-o-rolos-ton-thesmon/>

²⁷ Narayan Sethi & Sanhita Sucharita, Effect of FDI on Economic Growth in Bangladesh and India: An Empirical Investigation, India, 2009

Οι Dritsaki et al (2004) ερεύνησαν τη σχέση μεταξύ των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, του εμπορίου και της οικονομικής μεγέθυνσης για την Ελλάδα για μια σειρά ετών από το 1960-2002. Η ανάλυση στη συγκεκριμένη έρευνα, κατέδειξε ότι υπάρχει σχέση ισορροπίας για μακρύ διάστημα.

Παρόμοιου τύπου έρευνα σχετικά με τη σχέση ανάμεσα στις ΑΞΕ και στην Οικονομική Μεγέθυνση έγινε για την Κύπρο και για τα έτη 1976-2002 [Feridum (2004)]

5.3 Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ

Η εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων παρέχει αναμφισβήτητες ωφέλειες καθώς επιδρά στην οικονομική ανάπτυξη, μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας που προκαλείται από την παροχή νέας επένδυσης, καλύτερων τεχνολογιών και διοικητικών ικανοτήτων. Ωστόσο, η επίπτωση της άμεσης ξένης επένδυσης στην εγχώρια επένδυση αποτελεί ένα αμφιλεγόμενο αντικείμενο συζήτησης αφού υπάρχει πιθανότητα λανθασμένης διοχέτευσης του εγχωρίου κεφαλαίου εξαιτίας του ανταγωνισμού που προκύπτει από τους ξένους επενδυτές οι οποίοι διαθέτουν ανώτερες τεχνολογίες και ικανότητες. Έτσι, η επίπτωση των άμεσων ξένων επενδύσεων στην οικονομική μεγέθυνση εξαρτάται από το βαθμό της ικανότητας της φιλοξενούσας χώρας να χρησιμοποιεί τις άμεσες ξένες επενδύσεις όσο πιο αποδοτικά γίνεται. Ομοίως, από τη μια πλευρά, η απελευθέρωση του εμπορίου μπορεί να εγκαθιδρύσει την οικονομική μεγέθυνση μέσω της αποτελεσματικότητας της παραγωγικής διαδικασίας, που επιτυγχάνεται από την αποδοτική χρήση των παραγωγικών συντελεστών καθώς και τη χρήση καλύτερων τεχνολογιών από αναπτυσσόμενες χώρες. Από την άλλη πλευρά, μπορεί να βλάψει τη διαδικασία ανάπτυξης μέσω διαφόρων μορφών μακροοικονομικής αστάθειας υπό τη μορφή της «διατάραξης» του εμπορίου και του ισοζυγίου πληρωμών. Συνεπώς, είναι πρόκληση για ένα κράτος να βρει τη σωστή κατεύθυνση καθώς και το ρόλο που θα παίξει η ΑΞΕ και η απελευθέρωση του εμπορίου στην οικονομική μεγέθυνση.

Η ΑΞΕ θεωρείται συχνά σημαντικός παράγοντας οικονομικής μεγέθυνσης. Οι χώρες οι οποίες υιοθετούν εξωστρεφείς αναπτυξιακές πολιτικές είναι περισσότερο πιθανό να επιτύχουν υψηλότερα ποσοστά οικονομικής ανάπτυξης σε σχέση με αυτές που ακολουθούν εσωστρεφείς αναπτυξιακές πολιτικές. Ένα γενικό συμπέρασμα είναι ότι οι

ΑΞΕ παίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης στις χώρες που τις υποδέχονται, αφού οι ΑΞΕ αντιπροσωπεύουν τη μεταφορά προς αυτές ενός πακέτου που περιλαμβάνει κεφάλαιο, διοικητικές και τεχνικές ικανότητες, τεχνολογία κλπ. Κλείνοντας να επισημάνουμε ότι οι περισσότερες μελέτες υποστηρίζουν ότι οι τεχνολογικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν σε μια χώρα επηρεάζουν το βαθμό στον οποίο οι ΑΞΕ επιδρούν στην οικονομική μεγέθυνση.

5.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η σχέση μεταξύ της Οικονομικής Μεγέθυνσης και των ΑΞΕ θα εξεταστεί χρησιμοποιώντας στοιχεία για την Ελλάδα από το 1970-2014. Τα στοιχεία αυτά θα αντληθούν από πηγές όπως η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank-World Development Indicators) και από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (UNCTAD). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε ότι σε αρχικό στάδιο, θα εξετάσουμε ευρύτερα την επίδραση και κάποιων άλλων μεταβλητών που αφορούν την οικονομική μεγέθυνση πλην των ΑΞΕ.

Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση [Borensztein (1998), Carkovic and Levine (2002) , Dritsaki M., Dritsaki C., Adamopoulos A. (2004), Lensik and Morissey (2001), Barro (1996)] ανακαλύψαμε ότι η οικονομική μεγέθυνση επηρεάζεται από μια σειρά μεταβλητών. Πιο συγκεκριμένα, η συνάρτηση της οικονομικής μεγέθυνσης θα μπορούσε να δοθεί από τον εξής τύπο:

Growth= f [(nfdi (% of GDP), Openness [(Exports + Imports)/GDP], General Government final consumption Expenditure (% of GDP), DCR (% of GDP), GFCF (% of GDP)

nfdi= net foreign direct investment inflows (Καθαρές εισροές ΑΞΕ)(% ΑΕΠ)

Openness= the ratio of country's total trade (Η αναλογία του συνολικού εμπορίου της χώρας)

General Government final consumption expenditure = Περιλαμβάνει όλες τις τρέχουσες δαπάνες του κράτους για αγορά αγαθών και υπηρεσιών

DCR=domestic credit provided by financial sector (εγχώριες πιστώσεις που παρέχονται από τον τραπεζικό τομέα)

GFCF=gross fixed capital formation (αναφέρεται στην καθαρή αύξηση σε πάγια περιουσιακά στοιχεία)

5.4.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΛΟΙΠΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ

Το παρακάτω μοντέλο παλινδρόμησης έχει καθοριστεί για να υπολογίσει την επίδραση των παραπάνω μεταβλητών στην οικονομική μεγέθυνση.

$$g = a_0 + \beta_1(\text{FDI}) + \beta_2(\text{OPENNESS}) + \beta_3(\text{GE}) + \beta_4(\text{DCR}) + \beta_5(\text{GFCF}) + \varepsilon, \quad \varepsilon = \text{error term}$$

Κάνοντας χρήση του στατιστικού πακέτου Spss (IBM SPSS Statistics 20) και με την μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων (OLS) θα εκτιμήσουμε την επίδραση των μεταβλητών που αναφέρονται στο παραπάνω υπόδειγμα.

Τα στοιχεία που χρησιμοποιήσαμε αφορούν το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ από το 1970-2014 καθώς και το ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ για τα ίδια έτη. Ακόμα χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία που αφορούσαν τις καθαρές εισροές ΑΞΕ (% του ΑΕΠ), την αναλογία του συνολικού εμπορίου της χώρας (% του ΑΕΠ), όλες τις τρέχουσες δαπάνες του κράτους για αγορά αγαθών και υπηρεσιών (% του ΑΕΠ), εγχώριες πιστώσεις που παρέχονται από τον τραπεζικό τομέα (% του ΑΕΠ) και τέλος την καθαρή αύξηση σε πάγια περιουσιακά στοιχεία (% του ΑΕΠ) για τα ίδια επίσης έτη. Παρακάτω, παραθέτονται οι πίνακες που εξήχθησαν από το spss κάνοντας χρήση του πολλαπλού μοντέλου παλινδρόμησης έχοντας αρχικά χρησιμοποιήσει ως εξαρτημένη μεταβλητή το Ρυθμό Μεγέθυνσης του ΑΕΠ και όλες τις άλλες ως ανεξάρτητες μεταβλητές. Στη

συνέχεια, θεωρήσαμε ως εξαρτημένη μεταβλητή το Ρυθμό Μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ ενώ οι ανεξάρτητες μεταβλητές παρέμειναν ίδιες.

SPSS- COEFFICIENTS

Model		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	99,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	7,556	8,017		0,942	0,352	-14,184	29,295
	FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP	0,678	1,466	0,060	0,463	0,646	-3,297	4,653
	DCR_per_of_GDP	-0,019	0,047	-0,148	-0,412	0,683	-0,146	0,108
	GFCF_per_of_GDP	0,194	0,166	0,244	1,169	0,250	-0,256	0,645
	General_Gov_cons_per_of_GDP	-0,625	0,489	-0,381	-1,279	0,209	-1,950	0,700
	Openess	0,032	0,104	0,078	0,312	0,757	-0,250	0,315

a. Dependent Variable: GDP_growth

SPSS-ANOVA

Model		ANOVA ^a				
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	355,057	5	71,011	5,569	0,001 ^b
	Residual	484,548	38	12,751		
	Total	839,605	43			

a. Dependent Variable: GDP_growth

b. Predictors: (Constant), Openess, FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP, GFCF_per_of_GDP, General_Gov_cons_per_of_GDP, DCR_per_of_GDP

SPSS-MODEL SUMMARY

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	0,650 ^a	0,423	0,347	3,5708893	0,423	5,569	5	38	0,001

a. Predictors: (Constant), Openess, FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP, GFCF_per_of_GDP, General_Gov_cons_per_of_GDP, DCR_per_of_GDP

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΡΥΘΜΟΥ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΑΕΠ & ΛΟΙΠΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Dependent Variable: GDP_growth

Independent Variables	Coefficient	t- statistics	Sig. (P-value)
FDI	0,678	0,463	0,646
DCR	-0,019	-0,412	0,683
GFCF	0,194	1,169	0,250
GOV. EXP	-0,625	-1,279	0,209
OPENESS	0,032	0,312	0,757
R ²	0,423		
R ² Adjusted	0,347		
Observations (Df)	43		

Πηγή: Επεξεργασία από τον συγγραφέα

* confidence interval:99%

Στο πολλαπλό γραμμικό υπόδειγμα, ο κάθε συντελεστής, εκφράζει μερική μεταβολή, δηλαδή εκφράζει κατά πόσο αναμένεται να μεταβληθεί η εξαρτημένη μεταβλητή εάν μία από τις ανεξάρτητες μεταβλητές μεταβληθεί κατά μία μονάδα, θεωρώντας όλες τις άλλες μεταβλητές σταθερές. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, παρατηρούμε ότι όσον αφορά τις

ΑΞΕ (FDI), ο συντελεστής (coefficient) ισούται με 0,678. Αυτό σημαίνει ότι ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ πρόκειται να αυξηθεί κατά 0,678 μονάδες επηρεαζόμενος από τις ΑΞΕ. Ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ πρόκειται να μειωθεί κατά 0,019 μονάδες σε μια μεταβολή των εγχώριων πιστώσεων που παρέχονται από τον τραπεζικό τομέα (DCR). Παράλληλα, μια αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσης κατά 0,194 μονάδες παρατηρείται έπειτα από μια μοναδιαία αύξηση των πάγιων περιουσιακών στοιχείων (GFCF). Ακόμα, μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ κατά 0,625 ποσοστιαίες μονάδες μπορούμε να επισημάνουμε έπειτα από μια μοναδιαία αύξηση των τρεχουσών δαπανών του κράτους για αγορά αγαθών και υπηρεσιών (GE). Τέλος, όσον αφορά την αναλογία του συνολικού εμπορίου της χώρας (OPENNESS), μπορούμε να πούμε ότι μια μοναδιαία αύξηση του συνολικού εμπορίου, οδηγεί σε μια αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ κατά 0,032 μονάδες. Παράλληλα, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η τιμή του R^2 , η οποία είναι 0,423, μας δείχνει ότι η συνολική μεταβλητότητα της εξαρτημένης μεταβλητής (GDP GROWTH) ερμηνεύεται κατά 42,3% από τη μεταβλητότητα των τιμών των ανεξάρτητων μεταβλητών (FDI), (DCR), (GFCF), (GE), (OPENNESS).

Το υπόλοιπο 57,7% ($1 - R^2$) της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται από άλλους παράγοντες και όχι από το εκτιμηθέν υπόδειγμα, οι οποίοι στην περίπτωσή μας δεν ελήφθησαν υπόψη στο γραμμικό υπόδειγμα που εξετάσαμε.

Ο R^2 Adjusted, ο οποίος στην προκειμένη περίπτωση ισούται με 0,347 μονάδες, σημαίνει ότι η μεταβλητότητα των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής (Ρυθμός Μεγέθυνσης ΑΕΠ) ερμηνεύεται από το εκτιμηθέν υπόδειγμα λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των ανεξάρτητων μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν στο υπόδειγμα κατά 34,7%. Παρακάτω θα συνεχίσουμε την αντίστοιχη διαδικασία λαμβάνοντας υπόψη ως εξαρτημένη μεταβλητή πλέον το Ρυθμό Μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

SPSS- COEFFICIENTS

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	99,0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1 (Constant)	7,339	8,074		0,909	0,369	-14,555	29,233
FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP	0,356	1,476	0,033	0,241	0,811	-3,648	4,359
DCR_per_of_GDP	-0,016	0,047	-0,128	-0,339	0,737	-0,144	0,112
GFCF_per_of_GDP	0,165	0,167	0,216	0,984	0,331	-0,289	0,619
General_Gov_cons_per_of_GDP	-0,649	0,492	-0,414	-1,319	0,195	-1,983	0,685
Openess	0,052	0,105	0,129	0,492	0,626	-0,233	0,336

a. Dependent Variable: GDPpc_growth

SPSS-ANOVA

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	276,753	5	55,351	4,280	0,003 ^b
Residual	491,482	38	12,934		
Total	768,235	43			

a. Dependent Variable: GDPpc_growth

b. Predictors: (Constant), Openess, FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP, GFCF_per_of_GDP, General_Gov_cons_per_of_GDP, DCR_per_of_GDP

SPSS-MODEL SUMMARY

Model Summary									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	0,600 ^a	0,360	0,276	3,5963509	0,360	4,280	5	38	0,003

a. Predictors: (Constant), Openess, FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP, GFCF_per_of_GDP, General_Gov_cons_per_of_GDP, DCR_per_of_GDP

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΡΥΘΜΟΥ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ & ΛΟΙΠΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Dependent Variable: GDPpc_growth			
Independent Variables	Coefficient	t- statistics	Sig. (P-value)
FDI	0,356	0,241	0,811
DCR	-0,016	-0,339	0,737
GFCF	0,165	0,984	0,331
GOV. EXP	-0,649	-1,319	0,195
OPENESS	0,052	0,492	0,626
R ²	0,360		
R ² Adjusted	0,276		
Observations (Df)	43		

Πηγή: Επεξεργασία από τον συγγραφέα

* confidence interval:99%

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, παρατηρούμε ότι όσον αφορά τις ΑΞΕ (FDI), ο συντελεστής (coefficient) ισούται με 0,356. Αυτό σημαίνει ότι ο ρυθμός μεγέθυνσης του

κατά κεφαλήν ΑΕΠ πρόκειται να αυξηθεί κατά 0,033 μονάδες επηρεαζόμενος από τις ΑΞΕ. Ο ρυθμός μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ πρόκειται να μειωθεί κατά 0,016 μονάδες σε μια μεταβολή των εγχώριων πιστώσεων που παρέχονται από τον τραπεζικό τομέα (DCR). Παράλληλα, μια αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσης κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 0,165 μονάδες παρατηρείται έπειτα από μια μοναδιαία αύξηση των πάγιων περιουσιακών στοιχείων (GFCE). Ακόμα, μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης κατά 0,649 ποσοστιαίες μονάδες μπορούμε να επισημάνουμε έπειτα από μια μοναδιαία αύξηση των τρεχουσών δαπανών του κράτους για αγορά αγαθών και υπηρεσιών (GE). Τέλος, όσον αφορά την αναλογία του συνολικού εμπορίου της χώρας (OPENNESS), μπορούμε να πούμε ότι μια μοναδιαία αύξηση του συνολικού εμπορίου, οδηγεί σε μια αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 0,052 μονάδες. Παράλληλα, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η τιμή του R^2 , η οποία είναι 0,360, μας δείχνει ότι η συνολική μεταβλητότητα της εξαρτημένης μεταβλητής (GDPpc GROWTH) ερμηνεύεται κατά 36% από τη μεταβλητότητα των τιμών των ανεξάρτητων μεταβλητών (FDI), (DCR), (GFCE), (GE), (OPENNESS).

Το υπόλοιπο 64% ($1 - R^2$) της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται από άλλους παράγοντες και όχι από το εκτιμηθέν υπόδειγμα, οι οποίοι στην περίπτωσή μας δεν ελήφθησαν υπόψη στο γραμμικό υπόδειγμα που εξετάσαμε.

Ο R^2 Adjusted, ο οποίος στην προκειμένη περίπτωση ισούται με 0,276 μονάδες, σημαίνει ότι η μεταβλητότητα των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής (Ρυθμός Μεγέθυνσης κατά κεφαλήν ΑΕΠ) ερμηνεύεται από το εκτιμηθέν υπόδειγμα λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των ανεξάρτητων μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν στο υπόδειγμα κατά 27,6%.

5.4.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ

Στο παραπάνω υποκεφάλαιο μελετώντας τη σχέση μεταξύ της Οικονομικής Μεγέθυνσης και των λοιπών μεταβλητών [(FDI), (OPENNESS), (GE), (DCR), (GFCF)] καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι για καμία μεταβλητή ο συντελεστής της δεν είναι στατιστικά σημαντικός. Για το λόγο αυτό, θεωρήσαμε απαραίτητο να μελετήσουμε μια δεύτερη περίπτωση στην οποία θα εξετάσουμε τη σχέση μεταξύ Οικονομικής Μεγέθυνσης και επιλεγμένων μεταβλητών [(FDI), (OPENNESS), (GFCF)] οι οποίες θεωρούνται ως πιο σημαντικές για τον επηρεασμό του Ρυθμού Μεγέθυνσης της οικονομίας.

Παρακάτω, παραθέτονται οι πίνακες που εξήχθησαν από το spss κάνοντας χρήση του πολλαπλού μοντέλου παλινδρόμησης έχοντας αρχικά χρησιμοποιήσει ως εξαρτημένη μεταβλητή το Ρυθμό Μεγέθυνσης του ΑΕΠ και όλες τις άλλες ως ανεξάρτητες μεταβλητές. Στη συνέχεια, θεωρήσαμε ως εξαρτημένη μεταβλητή το Ρυθμό Μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ ενώ οι ανεξάρτητες μεταβλητές παρέμειναν ίδιες.

SPSS- MODEL SUMMARY

Model Summary									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	0,607 ^a	0,368	0,321	3,6424748	,368	7,761	3	40	0,000

a. Predictors: (Constant), Openness, FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP, GFCF_per_of_GDP

SPSS- ANOVA

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	308,900	3	102,967	7,761	0,000 ^b
	Residual	530,705	40	13,268		
	Total	839,605	43			

a. Dependent Variable: GDP_growth

b. Predictors: (Constant), Openess, FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP, GFCF_per_of_GDP

SPSS- COEFFICIENTS

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	99,0% Confidence Interval for B					
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound				
1	(Constant)	-2,173	5,878					-0,370	0,714	-18,071	13,725
	FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP	0,299	1,481	0,027	0,202	0,841	-3,707	4,306			
	GFCF_per_of_GDP	0,337	0,138	0,424	2,447	0,019	-0,036	0,709			
	Openess	-0,099	0,074	-0,237	-1,330	0,191	-0,300	0,102			

a. Dependent Variable: GDP_growth

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΡΥΘΜΟΥ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΑΕΠ
&
ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Dependent Variable: GDP_growth

Independent Variables	Coefficient	t- statistics	Sig. (P-value)
FDI	0,299	0,202	0,841
GFCF	0,337	2,447	0,019
OPENESS	-0,099	-1,330	0,191
R ²	0,368		
R ² Adjusted	0,321		
Observations (Df)	43		

Πηγή: Επεξεργασία από τον συγγραφέα

* confidence interval:99%

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, παρατηρούμε ότι όσον αφορά τις ΑΞΕ (FDI), ο συντελεστής (coefficient) ισούται με 0,299. Αυτό σημαίνει ότι ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ πρόκειται να αυξηθεί κατά 0,299 μονάδες επηρεαζόμενος από τις ΑΞΕ. Παράλληλα, μια αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ κατά 0,337 μονάδες παρατηρείται έπειτα από μια μοναδιαία αύξηση των πάγιων περιουσιακών στοιχείων (GFCF). Τέλος, όσον αφορά την αναλογία του συνολικού εμπορίου της χώρας (OPENNESS), μπορούμε να πούμε ότι μια μοναδιαία αύξηση του συνολικού εμπορίου, οδηγεί σε μια μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ κατά 0,099 μονάδες. Παράλληλα, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η τιμή του R², η οποία είναι 0,368 μας δείχνει ότι η συνολική μεταβλητότητα της εξαρτημένης μεταβλητής (GDP GROWTH) ερμηνεύεται κατά 36,8% από τη μεταβλητότητα των τιμών των ανεξάρτητων μεταβλητών (FDI), (GFCF), (OPENNESS).

Το υπόλοιπο 63,2% (1- R²) της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται από άλλους παράγοντες και όχι από το εκτιμηθέν υπόδειγμα, οι οποίοι στην περίπτωσή μας δεν ελήφθησαν υπόψη στο γραμμικό υπόδειγμα που εξετάσαμε.

Ο R² Adjusted, ο οποίος στην προκειμένη περίπτωση ισούται με 0,321 μονάδες, σημαίνει ότι η μεταβλητότητα των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής (Ρυθμός

Μεγέθυνσης του ΑΕΠ) ερμηνεύεται από το εκτιμηθέν υπόδειγμα λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των ανεξάρτητων μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν στο υπόδειγμα κατά 32,1%.

SPSS-MODEL SUMMARY

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	0,548 ^a	0,300	0,248	3,6656561	0,300	5,724	3	40	0,002

a. Predictors: (Constant), Openess, FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP, GFCF_per_of_GDP

SPSS-ANOVA

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	230,754	3	76,918	5,724	0,002 ^b
	Residual	537,481	40	13,437		
	Total	768,235	43			

a. Dependent Variable: GDPpc_growth

b. Predictors: (Constant), Openess, FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP, GFCF_per_of_GDP

SPSS- COEFFICIENTS

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	99,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	-2,523	5,916		-0,427	0,672	-18,522	13,475
	FDI_NET_FLOWS_per_of_GDP	-0,022	1,491	-0,002	-0,014	0,989	-4,053	4,010
	GFCF_per_of_GDP	0,303	0,139	0,398	2,184	0,035	-0,072	0,678
	Openess	-0,078	0,075	-0,195	-1,036	0,306	-0,280	0,125

a. Dependent Variable: GDPpc_growth

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΡΥΘΜΟΥ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ
ΑΕΠ
&
ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Dependent Variable: GDP pc _ growth

Independent Variables	Coefficient	t- statistics	Sig. (P-value)
FDI	-0,022	-0,014	0,989
GFCF	0,303	2,184	0,035
OPENESS	-0,078	-1,036	0,306
R ²	0,300		
R ² Adjusted	0,248		
Observations (Df)	43		

Πηγή: Επεξεργασία από τον συγγραφέα

* confidence interval:99%

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, παρατηρούμε ότι ο συντελεστής (coefficient) ισούται με -0,022. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, αφού μια μοναδιαία αύξηση των ΑΞΕ οδηγεί σε μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης κατά 0,022 ποσοστιαίες μονάδες. Παράλληλα, μια αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 0,303 μονάδες παρατηρείται έπειτα από μια μοναδιαία αύξηση των πάγιων περιουσιακών στοιχείων (GFCF). Τέλος, όσον αφορά την αναλογία του συνολικού εμπορίου της χώρας (OPENNESS), μπορούμε να πούμε ότι μια μοναδιαία αύξηση του συνολικού εμπορίου, οδηγεί σε μια μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 0,078 μονάδες.

Η τιμή του R², η οποία είναι 0,300, μας δείχνει ότι η συνολική μεταβλητότητα της εξαρτημένης μεταβλητής (GDP per capita GROWTH) ερμηνεύεται κατά 30% από τις τιμές των επιλεγμένων ανεξάρτητων μεταβλητών. Το υπόλοιπο 70% (1- R²) της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται από άλλους παράγοντες, οι οποίοι στην περίπτωσή μας δεν ελήφθησαν υπόψη στο πολλαπλό γραμμικό υπόδειγμα που εξετάσαμε.

Σε αυτό το σημείο της μελέτης, θέλοντας να καταλήξουμε σε ένα γενικό συμπέρασμα όσον αφορά την σχέση της οικονομικής μεγέθυνσης και των μεταβλητών που την

επηρεάζουν γίνεται αντιληπτό ότι και στις δύο περιπτώσεις, τόσο στην περίπτωση που χρησιμοποιήθηκαν όλες οι μεταβλητές όσο και στην περίπτωση που χρησιμοποιήθηκαν επιλεγμένες καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι για καμία μεταβλητή ο συντελεστής δεν είναι στατιστικά σημαντικός.

Οδηγούμαστε λοιπόν στο συμπέρασμα, ότι τα παραπάνω πολλαπλά γραμμικά υποδείγματα μπορεί να πάσχουν από οικονομετρικά προβλήματα που καθιστούν δύσκολη την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων και κατ' επέκταση την ερμηνεία τους. Τέτοια προβλήματα μπορούν να θεωρηθούν η πολυσυγγραμμικότητα και η ενδογένεια.

5.4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΠΛΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΚΑΙ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Ωστόσο, σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να εξεταστεί η σχέση μεταξύ Οικονομικής Μεγέθυνσης και Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Για το λόγο αυτό κρίθηκε απαραίτητο να δημιουργήσουμε ένα απλό γραμμικό υπόδειγμα το οποίο να εξετάζει αμιγώς τη σχέση αυτή. Το απλό γραμμικό υπόδειγμα περιλαμβάνει τα εξής:

$$\mathbf{g} = \mathbf{a}_0 + \beta_1(\text{FDI}) + \varepsilon, \quad \varepsilon = \text{error term.}$$

Μέσω του προγράμματος spss και με την μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) θα εκτιμήσουμε την επίδραση των ΑΞΕ στην οικονομική μεγέθυνση.

Στην περίπτωση αυτή, αυτό που παίζει ρόλο είναι να εξετάσουμε την επίδραση των ΑΞΕ στην οικονομική μεγέθυνση και συγκεκριμένα να εξετάσουμε τα στοιχεία GDP growth, GDP per capita growth σε σχέση με το FDI. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήσαμε αφορούν το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ από το 1970-2014 καθώς και το ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ για τα ίδια έτη. Ακόμα χρησιμοποιήθηκαν και στοιχεία που αφορούσαν τις καθарές εισροές ΑΞΕ (% του ΑΕΠ). Πιο κάτω θα παρουσιάσουμε τους πίνακες που εξάγαμε μέσω του προγράμματος spss (IBM SPSS Statistics 20).

SPSS-MODEL SUMMARY

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	0,042 ^a	0,002	-0,022	4,4671436	0,002	0,074	1	42	0,787

a. Predictors: (Constant), FDI

SPSS-ANOVA

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1,479	1	1,479	0,074	0,787 ^b
	Residual	838,126	42	19,955		
	Total	839,605	43			

a. Dependent Variable: GDP_growth

b. Predictors: (Constant), FDI

SPSS- COEFFICIENTS

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	99,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
		1	(Constant)	2,325			1,537	
	FDI	-0,471	1,729	-0,042	-0,272	0,787	-5,135	4,193

a. Dependent Variable: GDP_growth

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΡΥΘΜΟΥ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΑΕΠ
&
ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

INDEPENDENT VARIABLE (FDI)	
Dependent variable	GDP GROWTH
Constant coefficient	2,325
coefficient	-0,471(-0,272)*
R^2	0,002
R^2 Adjusted	-0,022
Standar Error	4,467
Df	43

Πηγή: Επεξεργασία από τον συγγραφέα

*: t-statistics, confidence interval: 99%

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, παρατηρούμε ότι ο συντελεστής (coefficient) ισούται με -0,471 (αν και το συγκεκριμένο αποτέλεσμα δεν είναι στατιστικά σημαντικό). Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ, αφού μια μοναδιαία αύξηση των ΑΞΕ οδηγεί σε μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης κατά 0,471 ποσοστιαίες μονάδες. Παράλληλα, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η τιμή του R^2 , η οποία είναι 0,002, μας δείχνει ότι η συνολική μεταβλητότητα της εξαρτημένης μεταβλητής (GDP GROWTH) ερμηνεύεται κατά 2% από την τιμή της ανεξάρτητης μεταβλητής (FDI). Το υπόλοιπο 98% ($1 - R^2$) της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται από άλλους παράγοντες, οι οποίοι στην περίπτωσή μας δεν ελήφθησαν υπόψη στο απλό γραμμικό υπόδειγμα που εξετάσαμε.

SPSS-MODEL SUMMARY

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	0,060 ^a	0,004	0-,020	4,2692351	0,004	0,150	1	42	0,701

a. Predictors: (Constant), FDI

SPSS-ANOVA

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2,728	1	2,728	,150	0,701 ^b
	Residual	765,507	42	18,226		
	Total	768,235	43			

a. Dependent Variable: GDPpc_growth

b. Predictors: (Constant), FDI

SPSS- COEFFICIENTS

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	99,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	1,950	1,469		1,328	0,191	-2,012	5,913
	FDI	-0,639	1,652	-0,060	-0,387	0,701	-5,097	3,818

a. Dependent Variable: GDPpc_growth

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΡΥΘΜΟΥ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ
ΑΕΠ
&
ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

INDEPENDENT VARIABLE (FDI)

Dependent variable	GDP per capita GROWTH
Constant coefficient	1,950
coefficient	-0,639(-0,387)*
R^2	0,004
R^2 Adjusted	-0,020
Standar Error	4,269
Df	43

Πηγή: Επεξεργασία από τον συγγραφέα

*: t-statistics , confidence interval:99%

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, παρατηρούμε ότι ο συντελεστής (coefficient) ισούται με -0,639. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και ρυθμού μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (αν και το συγκεκριμένο αποτέλεσμα δεν είναι στατιστικά σημαντικό), αφού μια μοναδιαία αύξηση των ΑΞΕ οδηγεί σε μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης κατά 0,639 ποσοστιαίες μονάδες. Η τιμή του R^2 , η οποία είναι 0,004, μας δείχνει ότι η συνολική μεταβλητότητα της εξαρτημένης μεταβλητής (GDP per capita GROWTH) ερμηνεύεται κατά 4% από την τιμή της ανεξάρτητης μεταβλητής (FDI). Το υπόλοιπο 96% ($1 - R^2$) της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται από άλλους παράγοντες, οι οποίοι στην περίπτωσή μας δεν ελήφθησαν υπόψη στο απλό γραμμικό υπόδειγμα που εξετάσαμε.

Θα μπορούσαμε να σχολιάσουμε αυτή την αρνητική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και ρυθμών μεγέθυνσης της οικονομίας ως δυσκολία της Ελλάδας να διοχετεύσει σωστά το εγχώριο κεφάλαιο εξαιτίας του ανταγωνισμού που προκύπτει από τους ξένους επενδυτές οι οποίοι διαθέτουν καλύτερη τεχνολογία. Εξάλλου, με βάση τις απόψεις ορισμένων μελετητών για την σχέση μεταξύ ΑΞΕ και οικονομικής μεγέθυνσης που αναφέρθηκαν πιο πάνω, η επίπτωση των άμεσων ξένων επενδύσεων στην οικονομική μεγέθυνση εξαρτάται από το βαθμό της ικανότητας της φιλοξενούσας χώρας να χρησιμοποιεί τις άμεσες ξένες επενδύσεις όσο πιο αποδοτικά γίνεται.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με την προηγηθείσα μελέτη η οποία έλαβε χώρα παραπάνω, μπορούμε να πούμε ότι πλήθος ερευνητών υποστηρίζει τη θετική σχέση μεταξύ Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και Οικονομικής Μεγέθυνσης. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν και πολλοί ακόμα που υποστηρίζουν την αντίθετη άποψη. Ωστόσο δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν μέσω των ΑΞΕ είναι καθοριστικά και επηρεάζουν απόλυτα την Οικονομική Μεγέθυνση δεδομένου ότι δεν υπάρχουν ιστορικά παραδείγματα που να καταλήγουν στην παραπάνω άποψη.

Αν και οι ΑΞΕ μπορούν να λειτουργήσουν εποικοδομητικά για τον αναπτυσσόμενο κόσμο, δεν μπορούμε να πούμε το ίδιο και για τις αναπτυγμένες χώρες δεδομένου του κλίματος στο οποίο μια πολυεθνική επιχείρηση προτιμά να προβεί σε ΑΞΕ π.χ. σε χώρες που μπορούν να προσφέρουν φθηνό εργατικό δυναμικό.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, την οποία και εξετάσαμε εκτενέστερα, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα, διαχρονικά, δεν ήταν από τις χώρες οι οποίες προσέλκυαν εύκολα επενδυτές. Και αυτό διότι υπάρχουν πολλοί αποθαρρυντικοί παράγοντες, όπως η γραφειοκρατία, το ασταθές νομικό πλαίσιο, η καθυστερημένη απονομή δικαιοσύνης, οι συνεχείς μεταβολές στο φορολογικό νομοσχέδιο, οι οποίοι είναι εντελώς αποτρεπτικοί για την προσέλκυση ΑΞΕ στη χώρα. Βέβαια, οφείλουμε να επισημάνουμε πως από το 2010 έως και το 2013 οι καθαρές εισροές ΑΞΕ στην Ελλάδα αυξάνονταν προοδευτικά αν και με μικρό ρυθμό. Ωστόσο από το 2014 και έπειτα ξεκίνησαν και πάλι να μειώνονται.

Άλλο ένα στοιχείο το οποίο χρήζει σχολιασμού, είναι και οι τομείς του οποίους παρατηρούνται οι περισσότερες εισροές ΑΞΕ και αυτοί δεν είναι άλλοι από τους τομείς των υπηρεσιών.

Στην οικονομετρική μελέτη που διεξήγαμε για να εξετάσουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν την Οικονομική Μεγέθυνση γενικότερα μέσω του πολλαπλού γραμμικού υποδείγματος, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι παράγοντες όπως οι ΑΞΕ, η αύξηση των πάγιων περιουσιακών στοιχείων (GFCF), και η αναλογία του συνολικού εμπορίου της χώρας (OPENNESS) επιδρούν θετικά τόσο στο Ρυθμό Μεγέθυνσης του ΑΕΠ όσο και στο Ρυθμό Μεγέθυνσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Αντίθετα, αρνητικό αντίκτυπο στο Ρυθμό Μεγέθυνσης της Οικονομίας έχουν παράγοντες όπως οι εγχώριες πιστώσεις που παρέχονται από τον τραπεζικό τομέα (DCR) καθώς και οι τρέχουσες δαπάνες του κράτους για αγορά αγαθών και υπηρεσιών (GE). Ωστόσο, να επισημάνουμε ότι αυτή η σχέση δεν θεωρείται στατιστικά σημαντική αφού σε καμία από τις μεταβλητές ο συντελεστής μας δεν παρατηρείται στατιστικά σημαντικός.

Όσον αφορά την αποκλειστική σχέση που προέκυψε μεταξύ ΑΞΕ και Οικονομικής Μεγέθυνσης μέσω του απλού γραμμικού υποδείγματος, έπειτα από έρευνα που διεξήγαμε συγκεκριμένα για την Ελλάδα και για τα έτη 1970-2014, καταλήξαμε στην αντίστροφη σχέση που προκύπτει μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών. Παρατηρήσαμε δηλαδή, ότι η εισροή ΑΞΕ στην Ελλάδα, δεν βοήθησε στην Οικονομική Μεγέθυνση της χώρας και φάνηκε να την επηρεάζει αρνητικά. Αυτό που ίσως μπορούμε να συμπεράνουμε από αυτή την αντίστροφη σχέση είναι το γεγονός ότι η Ελλάδα αδυνατεί να χρησιμοποιήσει τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις όσο πιο αποδοτικά γίνεται, ώστε η εισροή κεφαλαίων να λειτουργήσει θετικά και να αυξήσει το ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας. Βέβαια, οφείλουμε και πάλι να επισημάνουμε ότι και σε αυτήν την περίπτωση, δε φαίνεται να υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και Οικονομικής Μεγέθυνσης. Αυτό ίσως οφείλεται στο ότι οι ΑΞΕ δεν έχουν βοηθήσει στην Οικονομική Μεγέθυνση λόγω της μη παραγωγικής δομής του τόπου και σε στρεβλώσεις (π.χ. γραφειοκρατία, διαφθορά,

κτλ.) που έχουν κρατήσει τους επενδυτές μακριά από την Ελλάδα ώστε να προβούν σε ΑΞΕ. Τέλος, ένας ακόμα λόγος που ίσως να δικαιολογεί αυτή τη μη στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και Οικονομικής Μεγέθυνσης είναι το είδος ΑΞΕ, δηλαδή ΑΞΕ χαμηλής προστιθέμενης αξίας που δεν ευνοεί τη μεγέθυνση.

Βασικό χαρακτηριστικό της ελληνικής παραγωγικής²⁸ δραστηριότητας είναι η χαμηλή ανταγωνιστικότητα και η ύπαρξη ενός τομέα υπηρεσιών χαμηλής προστιθέμενης αξίας, πλην βεβαίως ελαχίστων εξαιρέσεων. Η εμπειρία από άλλες χώρες δείχνει ότι οι ξένες επενδύσεις στον τομέα της μεταποίησης είναι αυτές που ενισχύουν την ανάπτυξη της οικονομίας (στη βραχυχρόνια και μακροχρόνια περίοδο) υποδοχής κυρίως διότι μεταφέρουν τεχνολογία και δημιουργούν κάθετες διασυνδέσεις. Το ίδιο δεν ισχύει στον τομέα των υπηρεσιών όπου δεν υπάρχουν στον ίδιο βαθμό κάθετες διασυνδέσεις.

Ενώ τα βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα από την εισροή ΑΞΕ στον τομέα των υπηρεσιών δύναται να είναι θετικά, στη μακροχρόνια περίοδο το ισοζύγιο μπορεί να είναι αρνητικό. Η Ελλάδα αποτελεί κλασικό παράδειγμα χώρας η οποία βασίζεται κυρίως σε ΑΞΕ που αφορούν τις υπηρεσίες, όπως π.χ. ο τουρισμός και όχι σε ΑΞΕ που σχετίζονται με την μεταποίηση. Αυτός προφανώς είναι και ο λόγος για τον οποίο δεν ανακαλύψαμε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και Οικονομικής Μεγέθυνσης.

²⁸ <http://www.capital.gr/story/953530>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Έτος	Ρυθμός Μεγέθυνσης κατά κεφαλήν ΑΕΠ- GDPpc_growth	Ρυθμός Μεγέθυνσης του ΑΕΠ- GDP_growth	Καθαρές Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (% ΑΕΠ) - FDI (% of GDP)
1970	10,7227463	10,97570025	0,379114
1971	7,374322814	7,841172687	0,286778
1972	9,446341196	10,16010045	0,324527
1973	7,602615276	8,092385645	0,276411
1974	-6,782064132	-6,43821864	0,26332
1975	5,373071326	6,366823251	0,083825
1976	5,204994137	6,85180854	0,975447
1977	1,610380833	2,941081302	1,065825
1978	5,865232238	7,24682298	0,963243
1979	2,002446321	3,282068788	1,121014
1980	-0,306894681	0,677135715	1,178138
1981	-2,432483111	-1,55374351	0,989734
1982	-1,740230936	-1,13262586	0,795339
1983	-1,652433436	-1,07865383	0,884883
1984	1,503695629	2,010604516	1,006285
1985	2,112312189	2,509573806	0,931307
1986	0,185750158	0,517672245	0,832341
1987	-2,585176842	-2,25891697	1,0365
1988	3,909846983	4,287931638	1,184964
1989	3,259708666	3,799978945	0,946377
1990	-0,663627551	-	1,022881
1991	2,100921881	3,100026788	1,075516
1992	-0,402951589	0,699945557	0,980686
1993	-2,499447242	-1,60000477	0,894605
1994	1,154219106	2,000015157	0,838235
1995	1,318702423	2,099736168	0,766471
1996	2,235982046	2,954972813	0,721896
1997	3,809936093	4,46261271	0,68662
1998	3,496978155	4,057618192	-
1999	2,622198084	3,073987015	0,396719
2000	3,635000432	3,96737279	0,829681
2001	3,412191751	3,736916514	1,165386
2002	2,862278614	3,162447204	0,034746
2003	6,303066697	6,637943352	0,660735
2004	4,597382534	4,952469668	0,878365
2005	0,55251295	0,890703642	0,278579
2006	5,482099239	5,815236248	1,979385
2007	3,212499186	3,537636802	0,614297
2008	-0,652875668	-0,44429391	1,616795
2009	-4,400337961	-4,39481722	0,837511
2010	-5,163655478	-5,44875576	0,178125
2011	-8,615904825	-8,86367977	0,378168
2012	-6,315497511	-6,57189318	0,666597
2013	-3,326744834	-3,89515313	1,215956
2014	1,416216702	0,774209609	0,919376

Έτος	DCR(% of GDP)	General government final consumption(% of GDP)	GFCF (% of GDP)	Openness (exports+imports)
1970	24,6855391	12,39014	28,29570912	23,0656557
1971	27,10638025	12,18963	29,56238361	23,2697083
1972	27,87219973	11,74065	33,99490412	25,2648518
1973	26,50838262	10,85061	34,32690334	31,6642725
1974	28,58990892	13,36698	26,3543388	35,398151
1975	30,14731648	14,56462	26,24155593	35,2460842
1976	31,20387264	14,28742	26,82955935	34,8011576
1977	34,40176096	15,13082	30,51387226	34,5825584
1978	58,85836106	14,92516	33,97565711	33,0633207
1979	57,79375043	15,33647	36,28196501	35,4508748
1980	59,13698923	15,32037	31,41011267	44,4811929
1981	66,10613469	16,84089	28,65303351	47,0250149
1982	68,8101593	17,06252	25,93581892	41,7577202
1983	69,21977269	17,64187	27,79281563	41,0850657
1984	68,64231265	18,18598	22,47861211	40,8063424
1985	71,2716483	18,90383	24,14666996	40,2992824
1986	71,14015604	17,92129	25,10571666	42,5555254
1987	86,46260691	18,25705	23,74726005	42,2200668
1988	84,6839794	16,05983	23,66544692	39,5241114
1989	87,97142064	17,05417	24,7787891	40,6954115
1990	84,9333961	17,14078	25,39403327	40,0452449
1991	77,50211059	16,16733	24,7948569	38,5128719
1992	80,29306769	15,63634	23,40791686	38,7397576
1993	93,11199018	16,27416	22,26736131	36,9474091
1994	85,13859105	15,67197	20,49192034	36,0834788
1995	81,82655328	17,44448	20,44684209	37,0277903
1996	77,26820527	17,1613	21,42194112	37,4687648
1997	74,26050552	17,24528	20,6548706	39,4505503
1998	71,24483718	16,98387	23,90046743	41,8756042
1999	78,69679857	17,1344	24,88546593	47,5466351
2000	86,72499081	17,74548	24,98230815	58,257386
2001	100,6676878	18,1966	24,24585755	56,3192822
2002	98,13328305	18,85642	23,12758282	50,8150402
2003	91,82179179	18,4884	24,82168147	47,9391099
2004	93,04394365	18,74101	24,53698739	50,4777137
2005	106,7351836	19,7448	20,65600918	50,8829155
2006	107,5386596	19,47776	23,07528101	52,92482
2007	112,0262714	19,94875	25,74690409	57,4547816
2008	115,4301949	20,26055	23,72809806	59,7157079
2009	115,7098273	22,74652	20,92603746	48,3883318
2010	147,4429025	21,61708	17,2659781	52,7688038
2011	155,4666889	21,22022	15,401592	57,7564393
2012	136,9700989	21,15773	11,71120839	60,9589313
2013	135,711087	19,99164	11,21042018	63,420181
2014	137,4571003	19,82934	11,57104678	68,292657

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Begg D. & Fischer S. & Dornbusch R. (2006), *Εισαγωγή στην Οικονομική, Τόμος Β'*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Blanchard O. (2006), *Μακροοικονομική*, Εκδόσεις Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη
- Burda M. & Wyplosz C. (2008), *Ευρωπαϊκή Μακροοικονομική, Α' Τόμος*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
- Samuelson P. A. & Nordhaus W. D. (2000), *Οικονομική, Β' Τόμος, 16^η Διεθνής Έκδοση*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Αγιακλόγλου Ν. Χ. και Μπένος Θ. Ε. (2007), *Εισαγωγή στην Οικονομετρική Ανάλυση, Τόμος Β', Β' Έκδοση*, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα
- Καλαϊτζιδάκης Π. και Καλυβίτης Σ. (2008), *Οικονομική Μεγέθυνση, Θεωρία και Πολιτική, Αναθεωρημένη Έκδοση*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Καραπαναγιωτίδης, Θ., Κυρκιλής, Δ., Ζητήματα Πολιτικής Οικονομίας της Μεταπολεμικής Ελλάδας: Μια Κριτική Προσέγγιση, Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών, Τόμος Β, Νο 8, 1992
- Κυρκιλής (2005) *Ανάπτυξη και κρίση στην ελληνική οικονομία. Η Διεθνοποίηση της Ελληνικής Οικονομίας την Μεταπολεμική Περίοδο*. Πανεπιστήμιο Πειραιά, Τόμος Α
- Κυρκιλής Δ. (2010), *Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, Νέα Αναθεωρημένη Έκδοση*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Λιαργκόβας Π. Γ. (2007), *Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα, Εμπειρία της Ελλάδας και Άλλων Ευρωπαϊκών Χωρών*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Μελάς Κ. και Πολλάλης Ι. (2005), *Παγκοσμιοποίηση & Πολυεθνικές Επιχειρήσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Παπαγεωργίου Π. Π. (1990), *Εισαγωγή στο Διεθνές Management*, Εκδόσεις Σταμούλης, Πειραιάς
- Παπαγεωργίου Π. Π. και Χιόνης Δ. Π. (2003), *Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί*, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα
- Παπάζογλου Χ. Ε. (2010), *Εισαγωγή στη Διεθνή Οικονομική*, Εκδόσεις Συμεών, Αθήνα
- Πουρναράκης, Ε. (2004). *Διεθνής Οικονομική: Μια Εισαγωγική Προσέγγιση*, Εκδόσεις Ε. Πουρναράκης, Αθήνα.

Χατζηδημητρίου Ι. Θ. (2003), *Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες*, Εκδόσεις ANIKOYΛA, Θεσσαλονίκη

Χρήστου Γ. Κ. (2007), *Εισαγωγή στην Οικονομετρία, Α' Τόμος, Β' Έκδοση*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

Χρήστου Γ. Κ. (2007), *Εισαγωγή στην Οικονομετρία, Β' Τόμος, Γ' Έκδοση*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Alfaro L. (2001), *FDI and Economic Growth: The Role of Local Financial Markets*, University of Houston Working Papers

Alfaro L. (2003), *Foreign Direct Investment and Growth: Does the Sector Matter?*, Harvard Business School, Boston

Barro R. J. (1996), *Determinants of Economic Growth: A Cross-Country Empirical Study*, NBER Working Paper Series, National Bureau of Economic Research, 5698

Bende- Nabende A. & Ford J. L. & Slater J. R. (2000), *The Impact of FDI on the Economic Growth of the ASEAN-5 Economics 1970-94: A Comparative Dynamic Multiplier Analysis from a Small Model with Emphasis on Liberalization*, Ford J. L. (ed.), *Finance, Governance and Economic Performance in Pacific and South East Asia*, New York, Edward Elgar

Blomstrom M. & Lipsey R. E. & Zejan M. (1994), *What Explains Developing Country Growth?*, NBER Working Paper, No. 4132

Borenstein E. & De Gregorio J. & Lee J.W. (1998), *How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?*, *Journal of Economics*, 45: 1

Carkovic M. & Levine R. (2002), *Does Foreign Direct Investment Accelerate Economic Growth?*, University of Minnesota

Caves R. E. (1971), *International Corporations: The Industrial Economics of Foreign Investment*, *Economica*, 38,1-27

Coase R. H.(1937), *The Nature of the Firm*, *Economica, New Series, Vol. 4, No. 16.*, pp. 386-405.

De Gregorio J. (1992), *Economic Growth in Latin America*, *Journal of Development Economics*, 39,58-84

De Mello L. R. (1999), *Foreign Direct Investment-Led Growth: Evidence from Time Series and Panel Data*, Oxford Economic Papers, 51: 1

Dunning J. H. & Lundan S. M. (2008), *Multinational Enterprises and the Global Economy*, 2nd Edition, Edward Elgar Publishing Limited, Great Britain

Dunning J. H. (1981), *International Production and the Multinational Enterprise*, George Allen & Unwin, London

Dunning, J., and Narula, R. (1998). *Foreign Direct Investment and Governments: Catalyst for Economic Restructuring*, Routledge Studies in International Business and the World Economy, United Kingdom.

Findlay R. (1978), *Relative Backwardness, Direct Foreign Investment and the Transfer of Technology: A Simple Dynamic Model*, Quarterly Journal of Economics, 92,1-16

Frimpong J. M. & Oteng-Abayie E. F. (2006), *Bivariate Causality Analysis Between FDI Inflows and Economic Growth in Ghana*, MPRA Paper No. 351, MPRA

Lensink R. & Morrissey O. (2001), *Foreign Direct Investment: Flows, Volatility and Growth in Developing Countries*, CREDIT, University of Nottingham, Research Paper 01-06

Liu X. & Burrridge P. & Sinclair P.J.N. (2002), *Relationships Between Economic Growth, Foreign Direct Investment and Trade: Evidence from China*, Applied Economics, 34, 1433-40

Mardas D. and Varsakelis, N., *Foreign Direct Investment in a Small Open Economy: The Case of Greece*, *Economia Internazionale*, Vol. XLIX No 3, 1996.

Narayan Sethi & Sanhita Sucharita, *Effect of FDI on Economic Growth in Bangladesh and India: An Empirical Investigation*, India, 2009

Rodrik D. (1999), *The New Global Economy and Developing Countries: Making Openness Work*, Policy Essay No. 24, Overseas Development Council, Washington D.C.

Saggi K. (2000), *Trade, Foreign Direct International Technology Transfer: A Survey*, World Bank, Policy Research Working Paper No. 2349

Samrat R. (2012), *Foreign Direct Investment and Economic Growth: An Analysis for Selected Asian Countries*, University of Kalkuta, jbsg.org

Shan J. (2002), *A VAR Approach to the Economics of FDI in China*, Applied Economics, 7,885-93

Shawa M. J. & Shen Y. (2013), *Causality Relationship Between Foreign Direct Investment, GDP Growth and Export for Tanzania*, School of Economics, Shanghai University, China

Stamatiou P. & Dritsakis N. (2004) , *A Causal Relationship Between Exports, Foreign Direct Investment and Economic Growth for Five European Countries. A Panel Data Approach*, Department of Applied Informatics, University of Macedonia, Economics and Social Sciences, Thessaloniki

United Nations, World Investment Report 2014, 2015

Xu B. (2000), *Multinational Enterprises, Technology Diffusion and Host Country Productivity Growth*, Journal of Development Economics, 62: 2

Zhang K. (2001), *Does Foreign Direct Investment Promote Economic Growth? Evidence from East Asia and Latin America*, Contemporary Economic Policy, 19: 2

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

<https://el.wikipedia.org>

<http://www.goinglobal.com/>

<http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>

<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

<http://www.enterprisegreece.gov.gr/>

<http://www.investopedia.com/>

<http://www.bankofgreece.gr/>

<http://crisisobs.gr/2013/06/konstantina-kottaridi-dimitris-giakoulas-ameses-xenes-ependisis-stin-ellada-i-epiptosis-tis-krisis-ke-o-rolos-ton-thesmon/>

<http://unctadstat.unctad.org/EN/>

http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2013/09/%CE%A6%CE%91%CE%9A%CE%95%CE%9B%CE%9F%CE%A3-01.-05_%CE%9A%CE%9F%CE%A4%CE%A4%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%94%CE%97-%CE%9A%CE%A9%CE%9D-4.pdf